22

PUBLICAȚIE SĂPTĂMÎNALĂ EDITATĂ DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL III • Nr. 20[121] • 22-28 MAI 1992 • 16 PAGINI • 25 LEI

ILEANA MĂLĂNCIOIU
PE PĂMÎNTUL NIMĂNUI, AFLAT ÎNTRE CELE DOUĂ FRONTURI
pag. 5

ÎN MEMORIAM CULIANU
pag. 14

MIHAI ȘORA
TEOLOGIA POLITICII
pag. 10-11

ANDREI CORNEA

REPEDE

Îndată după alegerile locale din februarie, se putea spera că Opoziția și-a găsit în fine suflul și formula cîștigătoare. Eroare : la scurtă vreme de la relativa victorie obținută, PNL începe să dea semne tot mai clare de desprindere din Convenția Democratică, de parcă aceasta ar fi înregistrat un eșec ce se cerea a fi corectat printr-o schimbare de strategie. În loc să profite corespunzător de pe urma sciziunii apărute „de partea cealaltă a baricadei", Convenția a început să se lupte cu sine însăși, aflîndu-se în imposibilitate de a-și elabora o strategie electorală comună, de a alcătui un minimum de organisme de coordonare eficace. Divorțul de liberali a antrenat apoi, cum era și de așteptat, polemici acre și răstite de o parte și de alta. Liberalii s-au simțit excomunicați și s-au răzbunat introducînd amendamentul „Anti-Cheie" la legea electorală, prin care Convenția este silită să renunțe la simbolul cu care se afirmase la ultimele alegeri. Normal, ea a replicat, căutînd să înlocuiască PNL-ul plecat, printr-un grup improvizat „ad-hoc" din „Aripa tînără" și o disidență PNL condusă de o persoană cu un nume celebru, altminteri total necunoscută electoratului românesc.

Dar, ca și cînd toate acestea n-ar fi fost îndeajuns, Convenția încă nu pare să-și fi regăsit dinamicitatea și coerența. După plecarea național-liberalilor s-ar fi putut crede că desemnarea unui candidat unic pentru alegerile prezidențiale va fi o sarcină ușoară. N-a fost cîtuși de puțin așa. Cînd scriu acest text, se pare că desemnarea d-lui Manolescu, cel mai „prezidențiabil" dintre liderii și personalitățile politice ale Convenției, este aproape compromisă. Cu alte cuvinte : în vreme ce președintele Iliescu cutreieră județele țării antrenat într-o ilegitimă campanie electorală, Convenția bate pasul pe loc, incapabilă să polarizeze atenția opiniei publice asupra unui candidat credibil, căruia să-i facă publicitate și reclamă prin toate modurile posibile. Pînă la urmă, probabil că va fi totuși găsit un candidat și să sperăm că nu va fi și cel mai puțin apt să-l bată pe domnul Iliescu. Oricum, împrejurarea că acest candidat nu a fost găsit și desemnat oficial, nici măcar astăzi 22 mai, arată lipsa de profesionalism, dar chiar și de seriozitate și de responsabilitate a politicienilor români din Opoziție. Iar faptul că de partea „fronturilor" irresponsabilitatea este încă și mai mare nu reprezintă o consolare suficientă.

Lucrul surprinzător este că în aceste condiții, totuși 37,2% din intențiile de vot, exprimate în aprilie în cadrul unui sondaj de opinie CIS, mergeau în favoarea Convenției Democratice, procentaj aflat în sensibilă creștere față de voturile exprimate în favoarea aceleiași alianțe la alegerile din februarie (31%). Electoratul românesc acordă o mare încredere Convenției și speră mult de la aceasta. Totul indică un posibil succes la viitoarele alegeri, cu condiția ca Convenția să ofere oamenilor mai mult decît eternele critici la adresa actualei puteri și decît spectacolul penibil al certurilor intestine și al improvizatiilor ce vor să se numească politică. Convenția are imensa datorie să ofere țării un om și un program. Și repede. Altminteri, a solicita insistent electoratul să se prezinte la urne în număr mare rămîne un exercițiu de ipocrizie.

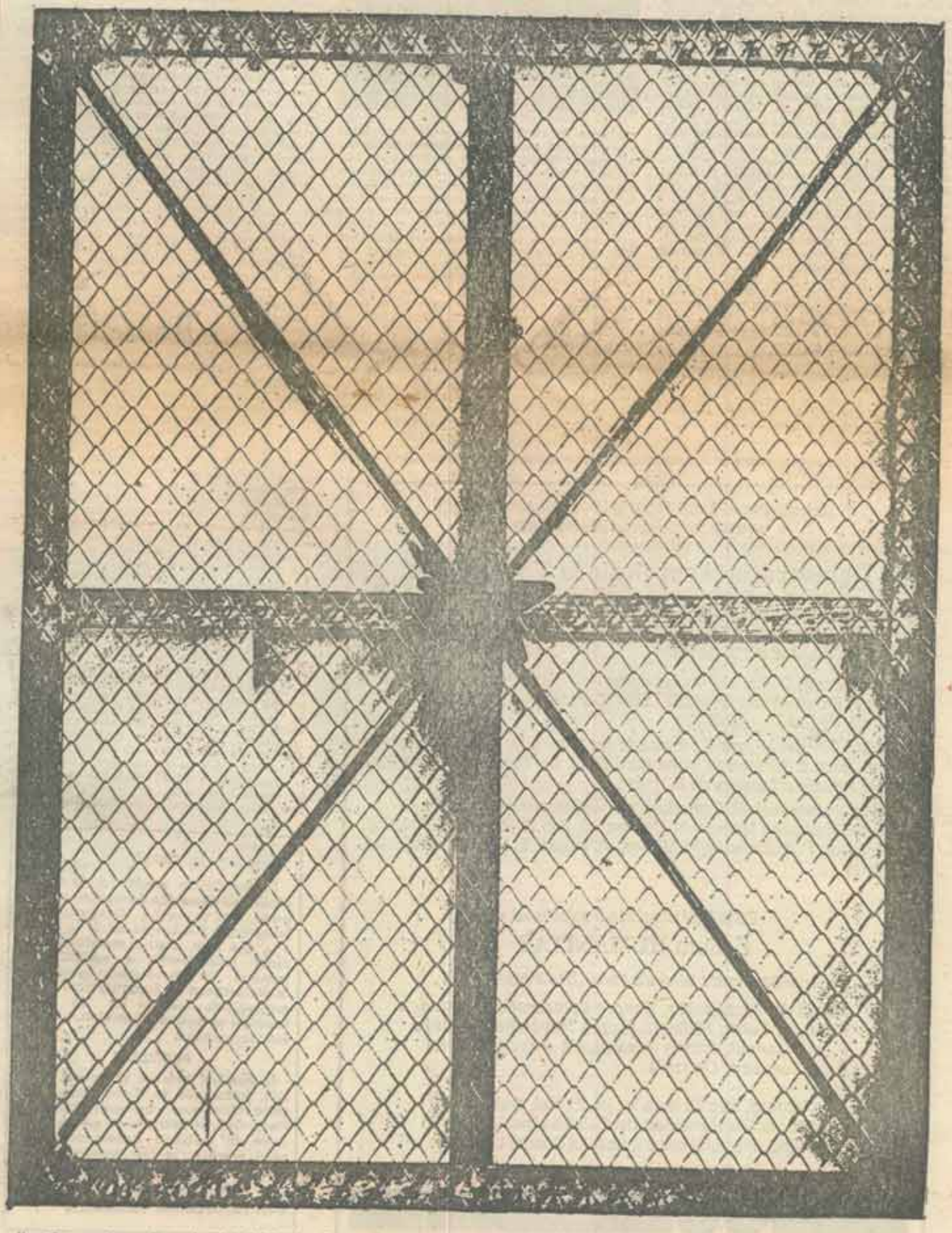

Ilustrăm acest număr cu lucrări de Teodor Graur din ciclul „STA R". Lucrările au fost expuse în cadrul expoziției de grup „MESAJ" – Brașov, Muzeul de Istorie, mai 1992 (PERJOVSCHI, MIHALȚIA NU, STĂNESCU, GRAUR, GHEȚIE, PÎRĂU, VALENTIN, MIHAI ALEXANDRU)

Din sumarul numărului viitor:

- POLITICĂ, MORALĂ şi CAMPANIE ELECTORALĂ
  (Dezbateri la G.D.S. cu partidele politice şi presa)
- STÎNGA NU VREA SĂ POARTE DOLIU — de R. GIORDANO
- „ALICE ÎN ŢARA SÎRMEI GHIMPATE" — de MONICA LOVINESCU

REVISTA PRESEI

O veste proastă pentru cititorii celor mai bune reviste: cu cel de-al cincilea număr al său, **Meridian** îşi încetează apariţia. Editată în Statele Unite ale Americii de Dorin Tudoran, în asociere cu Vladimir Tismăneanu, cu scopul de a familiariza cititorul român cu standardele cele mai înalte ale presei occidentale în materie de „informaţie, opinie şi comentarii", **Meridian** şi-a cîştigat de la bun început locul său unic în publicistica postrevoluţionară. Profitînd de eliberarea de sub cîngile cenzurii, presa noastră postrevoluţionară s-a eliberat şi de toate inhibiţiile în materie de bun gust, profesionalism, credibilitate. În condiţiile în care a apărut o presă populistă, senzaţionalistă, prostituţionistă, o presă pentru toate gusturile, mai puţin pe gustul intelectualelor şi politice, **Meridian** îndeplinea incomparabil funcţia de a umple acest gol. După consistentul număr tematic dedicat naţionalismului, numărul 5 al revistei **Meridian** — parcă şi mai bun decît celelalte! — este dedicat binomului **dreapta-stînga**. Fiind un număr antologic, în care, alături de celebrităţi din lumea întreagă, semnează cîţiva dintre cei mai subtili gînditori şi comentatori politici din România (nu dezconspir numele lor, invitînd pe cititori la lectură). Merită însă citat un fragment din editorialul editorului Dorin Tudoran, intitulat **Talciocsemanticse: Stînga/Dreapta**: „Practic, perioada de după decembrie 1989 a consfinţit sinistrul **statu quo** al dictaturii Ceauşescu: prin dispariţia adevăratei stîngi, extrema stîngă a fost absorbită de extrema dreaptă. Cu un centru ce nu dovedeşte a avea încă o exactă conştiinţă de sine, cu o stîngă inhibată şi o dreaptă a cărei vigoare se face simţită mai ales în impulsuri paseiste, eşichierul politic românesc se află încă în stadiul filipicelor adolescentine, la discreţia extremelor — şi ele în permanent travesti, asigurat de principiul vaselor comunicante". ● Înţelegînd total eronat cerinţa de a acorda atenţie handicapaţilor, Televiziunea Română ne-a prezentat pe primul său program un cuplu de handicapaţi intelectual: Silviu Brucan şi Emanuel Valeriu. Transformîndu-şi complexele de inferioritate (izvorîte din lipsa studiilor, lipsa competenţei, lipsa înţelegerii etc.) în complexe de superioritate, cei doi ne-au făcut lecţii de învăţămînt politic de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat după decembrie 1989. Şi poate chiar nu s-a întîmplat nimic, din moment ce unii nu sînt chemaţi la Procuratura Generală pentru contribuţia lor la instaurarea şi la conservarea structurilor comuniste de putere ● **Conversaţia**, „Revistă a clubului din Arad", dedică ultima sa apariţie analizei fenomenului Kitsch. Gheorghe Sabău demonstrează, în mod inspirat, că acest fenomen nu este „caracteristic doar societăţii capitaliste", operînd în comunism „cu mult mai evident, deoarece urbanizarea datorată revoluţiei industriale" s-a manifestat în forme deosebit de brutale, astfel că locuitorii debusolaţi ai mahalalelor cu eta-

je au devenit victime sigure ale „efectului Kitsch", conducînd la alternarea constiinţelor şi la degradarea calităţii vieţii". Analiza „societăţi globale Kitsch" se află însă abia la început şi va fi interesant de văzut cine va ridica mănuşa aruncată de **Conversaţia** ● Deşi Petre Roman a încetat de a mai fi prim-ministru, ziaristul independent Ion Cristoiu nu se poate elibera de simpatia pe care i-o poartă. În ultimele numere ale revistei **Expres Magazin** sînt atacaţi atît adversarii actuali cît şi cei potenţiali: Ion Iliescu şi Nicolae Manolescu. Ultimul în mod indirect, prin publicarea stenogramei unei intervenţii rostite în şedinţa din 7–8 iunie 1968 la Uniunea Scriitorilor. Ar fi fost de mirare să citim vreo stenogramă privind intervenţiile lui Eugen Barbu ● Nemulţumit că Televiziunea Română a neglijat „sărbătorirea zilei de 1 Mai de către stînga românească", Ion Cristoiu îi sugerează lui Ion Iliescu să nu mai candideze deocamdată, întrucît „prezenţa domniei sale în fruntea României nu va fi de nici un folos stîngii. Aceasta din urmă are nevoie, pentru perioada care urmează de un conducător incontestabil, de o autoritate simbol. Îi văd, aşadar, pe domnul Ion Iliescu nu ca viitor preşedinte al României, ci ca viitor lider al unui partid de stînga aflat în opoziţie, partid care, prin forţa sa, ar putea ţine în şah orice guvernare. Pentru că orice guvernare va veni nu va putea face altceva decît reforme radicale cu consecinţe grave în domeniul protecţiei sociale". Cu alte cuvinte, vinovaţi-nevinovaţi, Iliescu şi stînga comunistă ar trebui să profite de avantajele strategice ale perioadei de reformă ● Războiul dintre Securitate şi presa independentă continuă, chiar dacă la el participă numai anumite ramuri ale fiecăreia. Revista **Cuvîntul** reia declaraţiile avocatului Valentin Vâlcu, în articolul **Iulian Vlad a vrut să-l aresteze pe Ceauşescu la 21 decembrie.** În acelaşi număr, Marius Oprea continuă să publice fragmente din dosarul întocmit de Procuratura Generală lui Nikolski, în timp ce Constantin Rudnitchi semnează articolul **Un spion notoriu, scăpat printre degete de guvernul provizoriu**, avînd ca temă eliberarea în timpul revoluţiei a lui Mircea Răceanu care ar fi spionat pentru C.I.A. şi împotriva comunismului. Probabil că nedumerirea celor de la **Cuvîntul** vine din faptul că este greu de înţeles cum de a fost posibil ca într-o revoluţie cu amestec K.G.B. să fie eliberat un spion C.I.A. Istoria va lămuri şi acest mister ● Ca şi dreapta sau stînga, punctele cardinale sînt de natură să provoace dezorientare ideologică. Aşa s-a întîmplat şi cu apariţia a două reviste cu acelaşi nume, prima la Oradea, a doua la Timişoara, anume **Gazeta de Vest**. Numele desemna la început o afinitate cu Occidentul, o propensiune către integrarea europeană. Cînd însă **Gazeta de Vest** (Timişoara) s-a afirmat de-a dreptul ca revistă legionaroidă şi antisemită, cei din Oradea s-au supărat, mai ales că atît cronologic (ei au primit primii dreptul de apariţie), cît şi istoric (prima **Gazeta de Vest** apărea tot la Oradea), ei au dreptul la titlul revistei. Pînă cînd organele în drept vor stabili paternitatea, să acceptăm distincţia între **Gazeta de Vest** (Oradea) ca o revistă a societăţii civile şi a valorilor democratice şi **Gazeta de Vest** (Timişoara) ca revistă de extremă dreapta, cu orientare antidemocratică **(Herodot al II-lea). (D.P.)**.

În zilele de 21 şi 22 mai 1992, la Universitatea Bucureşti, va avea loc colocviul internaţional

Democraţie şi revoluţie la Tocqueville

organizat de Ministerul Afacerilor Externe şi Ministerul Culturii din Franţa, Ministerul Culturii din România şi Fundaţia Humanitas, cu participarea Institutului Francez din Bucureşti

La deschiderea Colocviului vor lua parte:
Evelyne Pisier, Andor Horvath, Emil Constantinescu, Thierry Vielle, Gabriel Liiceanu

În cadrul Colocviului, vor fi prezentate traducerile în limba română ale cărţilor *Despre democraţie în America* de A. de Tocqueville şi *Reflecţii asupra Revoluţiei franceze* de Fr. Furet.

În cele patru secţiuni ale Colocviului vor susţine comunicări:
Fr. Furet, Françoise Mélonio, N. Djuvara, Al. Zub, S. Antohi, P. Grémion, L. Hejdanek, P. Kloczowsky, A. Mimica, A. Pippidi, E. Nolla, Ph. Raynaud, V. Penev

Cu prilejul deschiderii colocviului
Editura **HUMANITAS**
va lansa primele titluri ale seriei „Societetea civilă":

Alexis de Tocqueville, *Despre democraţie în America*
François Furet, *Reflecţii asupra Revoluţiei franceze*
Pierre Manent, *Istoria intelectuală a liberalismului*
Ghiţă Ionescu, *Opoziţia*

La lansare, care va avea loc joi, 21 mai, orele 12.00, la Librăria Humanitas din Calea Victoriei 101, va vorbi directorul editurii, filozoful Gabriel Liiceanu.

Societatea civilă

ERATĂ

La Rezultatele sondajului de opinie, ultima întrebare (Ce formaţiuni să facă parte din Convenţia Democratică ?), procentajul P.N.L. este de 71%, nu de 1%, aşa cum, dintr-o regretabilă eroare redacţională, a apărut. ● În numărul 18 (8–14 mai), pagina 7, în declaraţia d-lui Şerban Ghica, dintr-o greşeală de tipar, în loc de Aurel Leucuţia a apărut Leocoţea. Cerem scuzele cuvenite.

PRECIZARE

În numărul anterior al revistei „22" (19), interviurile cu Coen Stork, Nicolae Manolescu, Gerhardt Csejka şi Florin-Gabriel Mărculescu au fost realizate de Gabriela Adameşteanu, al cărei nume nu a fost menţionat din motive strict tehnice, redacţionale. Facem această precizare la cererea d-lui Florin-Gabriel Mărculescu.

ANUNŢĂM PE CITITORII DIN ŢARĂ ŞI DIN STRĂINĂTATE

În continuare, revista noastră asigură contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacţiei. Doritorii se pot abona în următoarele condiţii: costul unui abonament ridicat de la sediul redacţiei **(cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de** 230 de lei pe trimestru **(deci cu o reducere de 24% în raport cu costul real).**

Abonametele pot fi expediate şi prin poştă, **dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poştale** (114 lei). **Costul abonamentului va fi de** 374 lei pe trimestru.

Redacţia „22" îi anunţă pe pensionari că beneficiază de aceeaşi reducere de abonament la revista „22" ca şi elevii, studenţii, cadrele didactice, foştii deţinuţi politici şi veteranii de război. Ca urmare costul unui abonament pe trei luni la revista „22" pentru cititorii din categoriile amintite va fi doar de 225 de lei (diferenţa de preţ urmînd a fi suportată de Institutul pentru Democraţie în Estul Europei cu sediul la New York). Cei interesaţi sînt rugaţi să expedieze prin mandat poştal suma de 225 de lei (pe adresa: Revista „22", cont 45 10 35 32, B.C.R. Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10) şi un talon de pensie, pe adresa: Revista „22", Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti, pentru Serviciul de Difuzare).

Cititorii din străinătate se pot abona la Revista „22" depunînd costul abonamentului în contul nr. 47218 16 00030 – BCR, sector 1, str. Londra nr. 10 **(cu specificaţia: pentru Revista „22") sau trimiţînd un cec pe adresa: Revista „22", Calea Victoriei 120 cod 70179, sector 1 Bucureşti, România.** Costul unui abonament pentru zona europeană este de **60 dolari** pe an **(30 dolari** pe 6 luni, **15 dolari** pe trimestru) **sau echivalentul în orice monedă convertibilă (100 DM** anual, **50 DM** pentru 6 luni, **25 DM** trimestrial, **360 franci francezi** anual, **180 franci** pentru 6 luni, **90 franci** trimestrial)

Pentru celelalte continente, preţul unui abonament este de **72 dolari** anual, **36 dolari** pe 6 luni, **18 dolari** trimestrial.

Expedierea revistei se face de către redacţie. În costul abonamentului sînt incluse şi cheltuielile de expediţie.

Redacţia Revistei „22" anunţă că îşi rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizaţi de redacţia Revistei „22" este interzisă.

Anunţăm difuzorii individuali şi firmele specializate interesate în difuzarea revistei „22" că oferim un comision de 25%.

CRISTIAN TEODORESCU

GREVA DE ZEL ȘI INSTINCTUL POLITIC

Mișcările tot mai numeroase de alipire și desprindere politică din ultima vreme, ca și apariția unor formațiuni compuse din partide mici, avînd nu numai nume dar, cel puțin teoretic, și ideologii foarte diferite e un semnal că după aceste alegeri o puzderie de partide va ieși din scenă.

Se fac alianțe electorale de dragul supraviețuirii și nu din motive de întărire doctrinară. La fel cum rupturile au și ele același scop. În măsura în care FSN-ul și-a pierdut în mare măsură electoratul, desprinderile care au avut loc din acest partid după alegerile locale țin în mică parte de deosebirile de principii și mai mult de recalibrarea acestui partid în vederea alegerilor generale. Pur și simplu în FSN nu mai era loc pentru toată lumea, astfel că reprezentanții săi (mai ales cei din Parlament) care se simțeau vizați de o eventuală concediere prin restringere de personal au sărit din mers în alt tren. Că deosebiri de păreri între diversele grupări ale FSN-ului existau dinainte și că asemenea deosebiri există în orice partid asta nu e o noutate. Faptul că o parte din echipa inițială a FSN-ului a intrat sub umbrela altei ideologii, adoptînd o firmă personală în acest scop, e însă o probă că în formula de trust politic Frontul își pierduse capacitatea de acțiune.

Partide mai mici, de genul Mișcării Ecologiste, recurg la artificii populiste pentru a-și asigura reprezentarea în Parlament. Ideea de a susține candidatura lui Mircea Druc la președinția țării e, din acest punct de vedere, barca de salvare a unui partid care nu și-a găsit în această perioadă o individualitate suficient de atrăgătoare pentru electorat.

Același lucru se petrece cu partidele ai căror reprezentanți își fac drum la Cotroceni pentru a-l asigura pe președintele Iliescu de sprijinul lor pentru o nouă candidatură. De fapt, acest sprijin venind din partea unor partide care nu înseamnă mare lucru ca număr posibil de voturi trădează mai degrabă nesiguranța acestora că la următoarele alegeri se vor mai vedea reprezentate în Parlament. Teama că vor cădea sub bara procentajului minim obligatoriu îi face pe cei care vizitează Cotroceniul să caute un suport suplimentar în persoana președintelui Iliescu.

Aceste mișcări se desfășoară în paralel cu încercările de a pune în paranteză sau de a slăbi pe cît posibil Convenția Democratică. Cel mai transparent e, în această privință, jocul liberalilor-Câmpeanu. Avînd o anumită pondere în rîndurile electoratului și probabil deprinși cu ideea jocului în dublă contabilitate — partid de guvernămînt avînd locuri și pe băncile opoziției —, aceștia nu vor fi mizat de la bun început pe spargerea Convenției după alegerile locale, ci pe restructurarea ei prin eliminare. Dl Câmpeanu n-ar fi avut nimic împotriva unei alianțe cu partidele istorice, dacă ar fi obținut în schimb excluderea celorlalte partide și formațiuni politice din Convenție. Afirmația președintelui PNL, că ceea ce a fost bun pentru alegerile locale nu mai e util pentru alegerile generale trebuie citită astfel : locurile în Parlament nu sînt atît de multe, încît să ne putem îngădui să le împărțim în cadrul Convenției, în actuala sa configurație. Asta e de fapt esența temerii șefului liberal în privința transformării Convenției într-un super-partid.

Amendamentele propuse de liberali asupra denumirii Convenției și asupra simbolului electoral al acesteia, acceptate în Parlament cu atîta tragere de inimă, ilustrează clar intenția liberalilor dlui Câmpeanu de a slăbi Convenția. Parabola cu mătușa parlamentarului liberal care a votat Cheia gîndindu-se la nepotul din Parlament exprimă, într-o formă naivă, dorința liberalilor din jurul dlui Câmpeanu de a confisca simbolurile Convenției. Cum acest lucru n-a fost cu putință, a urmat torpilarea acestor simboluri.

Sciziunea liberalilor provocată de politica de la vîrful partidului era de prevăzut. Strategia dizolvantă a dlui Câmpeanu se răsfrînge în primul rînd asupra propriului său partid.

Ieșirea PNL din cadrul cartelului opoziției reale va avea, probabil, efecte catastrofale asupra acestui partid, la alegeri. N-ar fi de mirare ca liberalii, care nu vrut să obțină totul prin această desprindere, să nu se aleagă cu nimic.

Problemele pe care le are la această oră Convenția s-au diminuat, paradoxal, prin abandonul PNL. Și asta din cel puțin două motive. Structurată fiind, ea nu poate fi învinovățită că trage de timp pentru amînarea alegerilor. Sigla și însemnul electoral constituie un handicap de ordin tehnic care poate fi depășit cu ușurință. Mai mult, împrospătarea la acest capitol se impunea după scandalul provocat de PNL. Iar în măsura în care în rîndurile sale nu mai figurează decît partide aflate în opoziție, pur și simplu, Convenției nu i se pot pune în spinare nici un fel de erori de guvernare, cum s-ar fi întîmplat dacă dl Câmpeanu nu s-ar fi temut de apariția unui super-partid și nu s-ar fi retras din această alianță. În aceeași măsură, Convenția poate oferi acum garanția că nu se va pulveriza după alegeri, că nu e deci o simplă alianță electorală, cum a afirmat dl Câmpeanu pentru a-și motiva abandonul, dar și pentru a arunca o lumină nefavorabilă asupra seriozității politice a celor care n-au făcut-o, ei că reprezintă o solidă posibilitate de schimbare. Articularea unei strategii în care părțile, cîte sînt, recunosc valabilitatea unui set determinat de idei politice e un argument care găsește electoratul pregătit să-l accepte.

Dacă mișcarea Încheierii de alianțe ar fi găsit Convenția în faza de proiect, ca anul trecut, sau în plin proces de tratative, alegătorii ar fi văzut în ea o opțiune conjuncturală și nimic mai mult. Astfel că întregul ar fi funcționat doar ca o sumă a părților. Pusă la încercare de plecarea PNL, dar, în aceeași măsură, confirmată prin refuzul multor liberali de a-l urma pe dl Câmpeanu, acestia rămînînd fideli Convenției, ideea acestei alianțe capătă o consistență suplimentară.

Una dintre trăsăturile politicii, care o deosebesc de politicianism, e latura sa morală. Pentru alegătorul de rînd căruia i se fac promisiuni peste promisiuni din toate părțile și care se vede curtat în preajma alegerilor cu o insistență sicitoare, singurul mijloc de a verifica, dacă nu posibilitatea politicienilor de a se ține de cuvînt, cel puțin dorința lor sinceră de a se conforma nevoilor sale, e acela al moralei politice.

Dacă pentru alegătorul cu preocupări față de spectacolul politic, chestiunea opțiunii nu se pune în termeni dramatici, el avînd la această oră convingeri formate, pentru omul care devine atent la ceea ce spun partidele numai în timpul campaniei electorale marea problemă e neîncrederea pe care a acumulat-o față de politică.

Din acest unghi, cei care încearcă să amîne alegerile pînă își vor rezolva hibele organizatorice sau pînă vor încheia tratativele cu aliații pe care îi vizează își fac rău singuri. Greva de zel care are loc acum în Parlament, la adăpostul celor mai puerile motive, e o dovadă că cei care o practică n-au nici măcar atîta instinct politic, încît să-și dea seama cît pot întinde coarda.

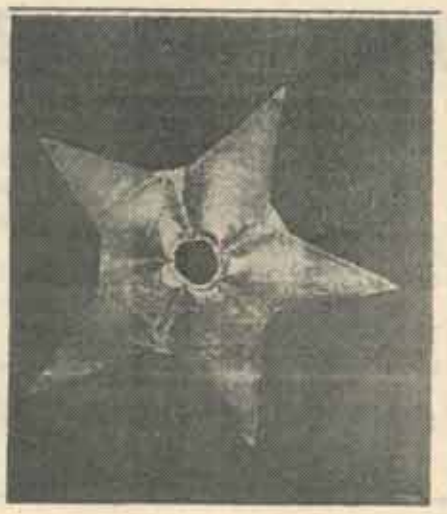

ÎN PREGĂTIRE, UN MARE ȘANTAJ

HORAȚIU PEPINE

Luni după-amiază s-a întîmplat la Camera Deputaților un lucru fără precedent în mai bine de doi ani de viață parlamentară : opțiunile Opoziției triumfă și sfîrșesc prin respingerea proiectului de lege privind alegerile prezidențiale. Desigur că Opoziția, firavă cum o știm, n-ar fi reușit singură acest lucru, dar a avut de această dată sprijinul hotărîtor al echipei Roman, mai decisă ca oricînd să renunțe la orice compromis politic în raporturile cu stînga pro-iliesciană. FSN-Roman și-a jucat șansa cu îndrăzneală. În planul raportului de forțe a fost desigur în primul rînd o victorie a partidei Roman, dar insist a spune că au triumfat opțiunile Opoziției, deoarece miza jocului a fost decalarea alegerilor, idee lansată de partidele din Convenția Democratică încă din iarnă, și îmbrățișată mult mai tîrziu de FSN, abia după întoarcerea d-lui Petre Roman din Statele Unite. Au existat două rînduri de întîlniri la palatul Cotroceni în care Opoziția a propus decalarea alegerilor, iar președintele FSN s-a pronunțat pentru alegeri simultane, aducînd un argument ingenios potrivit căruia prelungirea mandatului actualului președinte dincolo de cel al parlamentului ar fi un motiv de instabilitate politică. Președintele își alege un prim-ministru cu care următorul președinte ar putea să nu mai fie de acord și, de aici, s-ar naște o veritabilă criză politică. Ingenios, dar facil. Și mai ales, fără înțelegerea mecanismului constituțional după care președintele nu face decît să accepte și să oficializeze oferta făcută de majoritatea parlamentară. După crearea noului partid, Frontul Democrat al Salvării Naționale, domnul Roman a înțeles însă că ar putea pierde pe mulți dintre virtualii săi electori dacă adversarii ar pleca în alegeri sub drapelul domnului Iliescu. Și iată că s-a alăturat Opoziției în încercarea de disjungere a alegerilor.

Am mai spus la început că respingerea proiectului de lege privind alegerea președintelui este un fapt fără precedent. Ni s-ar putea obiecta că în luna ianuarie s-a mai respins un proiect de lege și anume acela al finanțării partidelor în campania electorală. Nu este același lucru, din două motive. Mai întîi că legea finanțării nu a fost respinsă la votul final, ci după discutarea cîtorva articole, fiind vorba de un refuz de a mai discuta legea în continuare. Iar în al doilea rînd, proiectul fusese respins de majoritate și crease prin aceasta doar un conflict cu executivul. De data aceasta, un proiect de lege este respins de cei aflați în minoritate, care i-au împiedicat pe ceilalți să obțină majoritatea de care aveau nevoie. Este pentru prima oară cînd funcționează acest mecanism parlamentar, de altfel cu totul banal, dar imposibil de pus în mișcare pînă acum în condițiile unei majorități compacte de peste 50%. Opoziția a primit cu multă satisfacție această întîmplare, nu atît pentru rezultatul votului, care nu duce încă la o soluție definitivă, ci pentru că a avut sentimentul că pentru prima dată democrația parlamentară începe să funcționeze. A fost cu totul aiuritor pentru deputații țărăniști bunăoară, ca oamenii care pînă nu de mult le întîmpinau intervențiile cu trapăituri să voteze acum alături de ei. Dar parlamentul României descoperă încă o dată America.

Ce se va întîmpla în continuare ? Potrivit unui articol din Constituție, proiectul de lege va fi retrimis la Senat, care nu va avea însă ce să modifice și se va întoarce apoi la Cameră, unde logic ar fi să fie încă o dată respins, iar atunci respingerea va fi definitivă. Legea nu va mai putea fi discutată în aceeași sesiune a parlamentului. Iar dacă alegerile legislative se vor organiza totuși pînă la sfîrșitul lui iulie, atunci decalarea alegerilor va fi o situație de fapt. Majoritarii învinși (FDSN-ul, republicanii, PDAR, PUNR-ul) vor trece însă la represalii. Domnul Petre Ninosu, la fel de marcat ca la finalul Convenției din martie, a declarat că votul de luni marchează începutul unei grave crize politice. De ce ? Acest lucru nu l-a mai explicat, dar intențiile grupului nu-au fost lămurite de mărturiile neoficiale ale celorlalți. FDSN intenționează să blocheze la mediere cealaltă lege, privind alegerea parlamentului, profitînd de majoritatea pe care o va avea în comisie. Vor urma amînări după amînări, discuții după discuții și, dacă nu se va ajunge și cu această lege în toamnă, se va propune un tîrg : vă dăm legea în timp util și într-o formă convenabilă dacă ne lăsați și voi legea cealaltă. Și mai există, evident, și opoziția președintelui. FDSN-ul pregătește prin urmare un mare șantaj. Cinismul și lipsa de scrupule de care a dat dovadă FSN-ul în prima jumătate a anului 1990 se va manifesta și acum.

Deocamdată, din toată această istorie, puțin mototoliți au ieșit liberalii. Cu toate că domnul Câmpeanu a fost primul care a vorbit de alegeri decalate, PNL a votat diferențiat. O parte pentru decalarea alegerilor, iar cealaltă parte pentru alegeri simultane, integrîndu-se în marele cor pro-iliescian. De ce ? Pentru că au urmărit să cîștige sprijinul FDSN-ului la medierea legii alegerilor parlamentare. Li s-a cerut acest lucru în schimbul sprijinirii acelui amendament care răpește Convenției Democratice dreptul de a se mai numi Convenție Democratică și de a mai folosi simbolul cheii. FDSN-ul va oferi însă liberalilor un lucru care nu-i costă absolut nimic și care oricum le servește de minune interesele, în timp ce liberalii înghit umilință după umilință, așteptînd cu spinarea îndoită un semn de bunăvoință.

VINERI 22 MAI 1992 ORA 11.00
ÎN FAȚA CLĂDIRII GUVERNULUI DIN PIAȚA VICTORIEI
MITINGUL
FEDERAȚIEI SINDICATELOR DIN ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR
„ALMA MATER"

CEREM :

1. Precizarea poziției guvernului față de învățămîntul superior din România.

2. Retragerea imediată din parlament a legii învățămîntului și statuarea principiului autonomiei universitare conform Constituției României.

3. Adoptarea noului sistem de salarizare în învățămînt cu începere de la 1 mai 1992.

4. Îndepărtarea din Ministerul Învățămîntului și Științei a persoanelor compromise și reorganizarea actualei sale structuri.

Chemăm la mitingul „Almei Mater" și celelalte sindicate din învățămînt și pe studenții noștri.

VRĂJMAŞII ŞI PĂLMAŞII MAŞINILOR DE SCRIS

ŞERBAN FOARŢĂ

Nu ştiu cum va fi fost aiurea; în municipiul nostru, însă, anualul test, mereu acelaşi de-a lungul unui trist sexeniu, pe care. Începînd cu anul lui Orwell (şi Amalrik), îl impunea ecirmuirea detinătorilor de simple, dar virtualmente subversive şi, **eo ipso**, vinovate de-a binelea maşini de scris, consta din cele ce urmează:

după, în antet, „Fişa personală" cu, dedesubt, numărul fişei, şi după, în extrema dreaptă, nume, prenume, domiciliu, iar în cealaltă, tipul, marca şi seria pasnicei unelte (cu, de acum, regim de armă), urmau, sub titlul „Claviatura", optzeci şi opt, în cazul meu, de caractere: semne, cifre şi litere (cele din urmă, majuscule, ca şi de rînd), — toate acestea aliniate, în succesiunea celor patru registre şi a tastaturii, cazon, de cîte două ori;

apoi, aceleaşi caractere cu, între ele, „h" sau „H": **2h3h4h5h...**, **„1/1%1l&1l...** (rezonul cărora-l ignor, — de nu cumva aceste hăşuri-haşuri trădau, în ocurenţă, obsesia unei „ore H"?!); şi, în sfîrşit, încă o dată aceleaşi, dar, acum, spaţiate: **2 3 4 5 ... " / % & ...** — ceea ce face patru sute treizeci şi şase, în total, de biete dactilografieme, pe care închiziţia roşie le ridica, însă, la rangul unor amprente digitale, făcînd, într-astfel, dintr-o sculă standardizată o „materia signata vel individualis".

(În parantează fie spus: n-am să-i tăgădui tocmai eu, estet sau, mai curînd, designer al paginii masinoscrise, maşinii o anume grifă specifică, sigiliu-i propriu; dar cum se vor fi descurcat cinovnicii Securităţii în dactilografologie, rămîne, încă, de văzut.)

Ci, revenind la ale noastre, să spunem că acestea toate erau un simplu exerciţiu de digitaţie, nişte game, pe lîngă recitalul însuşi, de obstinaţia şi plictisul unei tocsate de partid, şi, subsecvent, pe lîngă micul, dar lamentabilul impozit ideologic indirect care urma în josul fişei şi cărula, în dulcea Franţă, i s-ar fi spus, pesemne, **pensum**, — cuvîntul, pronunţat „pensiòn", avînd a denumi acolo (căci, la origine, acesta semnifică zilnicul caier pe care trebuia să-l toarcă, în Roma antică, o sclavă, dacă, fireşte, va fi fost o „textilistă", o **textrice**), o punitiune şcolărească, dar quasi-inchisitorială, ce, între altele, constă în a transcrie de un număr de ori acelaşi proporţie, în cazul că vei fi greşit-o gramatical sau ortografic.

Or, o asemenea corvoadă ne aştepta pe fiecare dintre suspecţii posesori de guresc maşini de scris, la începutul lui ianuarie, — spre şi mai marea amărîre a revelioanelor din urmă ale domniei ceauşeşti. Căci nu era o fericire să baţi în dublu exemplar, fără a face, însă, uz de vreo „hîrtie copiativă" (cum se mai cheamă indigoul în nenemăneasca noastră), un text penibil **manu propria** (ceea ce, unora ca mine, n-avea cum să nu **ne** aducă aminte clasele primare, cînd aritmetica, ea însăşi, era prilej de propagandă, enunţul a o sumedenie de tot mai silnice probleme avînd începutul acesta: „Într-o Gospodărie Agricolă Colectivă..." / „Într-o Gospodărie Agricolă de Stat..."); şi numai stricta dependenţă de respectivul ustensil: un ustenzil profesional, în cazul că „dactilofragă" (vorba poetului Dimov) sau scriitor maşinoscrib, te putea face să consimţi, cu şcolărească resemnare, la inomabilul obol.

Care, în rest, reprezenta o varietate de **brain washing** (cu tot sadismul aferent unui asemenea lavaj), — şi care reprezintă, încă, în creierele spălate ale atîtor foşti tovarăşi (dl Iliescu **y compris**) un veritabil crez politic de sursă resentimentară, i. e. occidentalofobă (în ciuda „clauzei naţiunii", ca şi a altor bunătăţi), sub masca unei obiective doctrine economiceşti.

Transcriu, în încheiere, textul în cauză, nu fără scîrbă, însă întocmai (şi la timp):

„Dificultăţile crescînde cu care se confruntă în ultimul timp ţările în curs de dezvoltare, şi mai cu seamă cele subdezvoltate, îşi găsesc explicaţia în principal în agravarea crizei economice mondiale. Nu lipsa de hotărîre şi eforturi, nu insuficienţa programelor şi măsurilor de dezvoltare ale acestor ţări le-au adus la marasmul economic în care se află acum, ci condiţiile externe defavorabile pentru continuarea unui proces de creştere inevitabil dependent de străinătate. — Recesiunea prelungită, practicile protecţioniste, politica monetară restrictivă din ţările capitaliste au concurat în a frîna exporturile ţărilor în curs de dezvoltare, afectînd principala lor sursă de încasări în valută.

ÎN ACELAŞI TIMP CU REDUCEREA SENSIBILĂ A INTRĂRILOR DE VALUTĂ DIN EXPORTURI, ŢĂRILE ÎN CURS DE DEZVOLTARE AU FOST NEVOITE SĂ SUPORTE INSUPORTABIL COSTUL DATORIILOR EXTERNE. SE ŞTIE CĂ FIECARE PROCENT DE CREŞTERE A DOBÎNZILOR A ÎNSEMNAT O MAJORARE A SERVICIULUI ACESTEI DATORII CU CIRCA 3 MILIOANE PE AN, ÎN ANUL 1982 AJUNGÎNDU-SE LA UN TOTAL AL PLĂŢILOR NUMAI DIN DOBÎNZI DE PESTE 60 MILIOANE DOLARI.

EXPRESIE SINTETICĂ A RAPORTURILOR ECONOMICE CU STRĂINĂTATEA, OGLINDA A ÎNTRĂRILOR SCĂZUTE ŞI IEŞIRILOR CRESCUTE DE FONDURI VALUTARE, BALANŢA DE PLĂŢI A MAJORITĂŢII ŢĂRILOR SUBDEZVOLTATE S-A SOLDAT ÎN ULTIMII ANI CU IMPORTANTE DEFICIENŢE!"

PROFEŢIA LUI TARKOVSKI

ANDREI MANOLESCU

Cine nu-şi mai aminteşte de filmul „Călăuza" al lui Andrei Tarkovski, cu zona lui misterioasă atît de greu accesibilă şi ale cărei taine şi primejdii nu puteau fi descoperite decît de iniţiaţi.

„În ţara noastră a apărut o zonă", se spune în film. Autorităţile au încercat s-o cucerească şi şi-au trimis armatele, care însă s-au dovedit neputincioase. Se zvonea că în interiorul acestui domeniu ar exista un loc unde se împlinesc dorinţele. Atunci zona a fost înconjurată cu sîrmă ghimpată şi accesul a fost interzis, „căci cine ştie ce dorinţe le-ar mai putea veni oamenilor". Dorinţa care se împlinea acolo era cea mai intimă, cea mai profundă. O excursie în zonă echivala cu o explorare a subconştientului, nu neapărat a celui individual, ci mai degrabă a subconştientului colectiv al unei întregi societăţi, o redescoperire a unor straturi fundamentale, a misticului, a credinţei şi a spiritului. În cele din urmă, „Călăuza" nu era numai un film bun, ci o întreagă gîndire filosofică, o profeţie exprimată în imagine, iar autorul s-a dovedit, în primul rînd, un mare gînditor şi apoi un mare cineast.

Şi iată profeţia lui Tarkovski adeverită în ţara noastră! Căci ce altceva decît o astfel de zonă a fost Piaţa Universităţii? Ce altceva au fost cei de acolo decît nişte iniţiaţi? Şi cum se face că autorităţile au interzis ocuparea acestei zone, şi au interzis-o în zadar? Şi cum de au fost aduşi scutierii şi minerii să o distrugă şi totuşi fenomenul s-a propagat şi lupta contra lui şi-a dovedit tot mai mult ineficacitatea? Dar poate că în acele momente ale Pieţei Universităţii nu era încă deslušită complet încăperea secretă unde se împlinesc dorinţele. Revelaţia descoperirii dorinţei subconştiente s-a produs mult mai tîrziu, în încăperea cu trei geamuri a hotelului Continental, de unde a apărut regele Mihai. În uralele mulţimii. S-a produs atunci ceva ca o undă electrică în masa manifestanţilor. Imaginea regelui (prima dată cînd zeci de mii de oameni au reuşit să-l vadă simultan), apărînd pe rînd în cadrul celor trei geamuri de sub foişorul din colţul clădirii, spre trei secţiuni ale mulţimii, a avut fără îndoială ceva mistic. De aici probabil că se vor naşte şi legende. Latura cea mai profundă a spiritului poporului a ieşit la iveală în acea manifestare de iubire şi credinţă. Să mai spunem şi că, din întîmplare, în acel loc se intersectau Calea Victoriei cu strada Regală.

Încă un amănunt: un vechi simbol indian, folosit de Tarkovski în film, a apărut la noi însutit, în zilele Pieţei Universităţii, ca şi în timpul primirii regelui, au fost numărati sute de copii purtaţi în circă de părinţii lor. Şi călăuza îşi purta fata handicapată pe umeri.

Mineriadele, diversiunile, legile nefireşti şi represive nu mai fac doi bani în faţa unor asemenea fenomene, am putea spune naturale, cînd un popor îşi descoperă propria identitate. Spaima autorităţilor de aceste lucruri este datorată unei intuiţii. Sînt probleme de care în general nici nu vor să vorbească iar cînd totuşi o fac le tremură vocea. Este clar că şi cea mai mare parte a oamenilor ce susţin o putere nelegitimă au aceleaşi elemente subconştiente colective ca şi restul poporului, numai că, din cauza multelor complexe şi păcate, nu le pot descoperi sau recunoaşte. Aşa se poate explica, cum de, în acea zi, au fost prezenţi în stradă şi mulţi din această a doua categorie. Întrebaţi, unii au răspuns că din curiozitate, voiau numai să-l vadă pe rege. De ce această curiozitate? Oare, o dată cu figura regelui, nu descopereau şi ceva din interiorul lor, ce pînă atunci ignoraseră?

De aici încolo, probabil că mai mult decît înainte, orice fel de politică ce nu va ţine seama de acest strat profund, ieşit la suprafaţă, va fi percepută drept găunoasă sau falsă, în timp ce ţara îşi va intra încetul cu încetul pe făgaşul adevăratului său destin.

MANUSCRIPTUM — număr special Eminescu

Vineri, 15 mai, la Muzeul Literaturii Române, în prezenţa a numeroşi invitaţi, reprezentanţi ai Ministerului Culturii, scriitori, oameni de cultură, ziarişti, a avut loc un eveniment de referinţă al vieţii culturale contemporane: domnul Alexandru Condeescu şi domnul Petru Creţia au lansat un număr special al revistei „Manuscriptum" (nr. 1/1991), consacrat lui Mihai Eminescu. Într-o prezentare grafică excepţională, numărul cuprinde „31 de poezii de Eminescu care nu numai că nu au văzut încă lumina tiparului dar de a căror existenţă în manuscrisele poetului nimeni n-a ştiut pînă acum. La acestea adăugăm, pentru a le cuprinde într-un singur corpus inedit, 16 poezii publicate ca inedite cu deosebire în 1989 şi 1990, dar numai ocazional, în periodice, neincluse cu o singură excepţie, în nici un volum şi revizuite cu acest prilej în vederea unui spor de fidelitate a reproducerii textului şi a aparatului critic. În plus, ni s-a părut că aici îşi au locul, într-un volum de consacrare a tot ce am ignorat altă vreme, 12 reconstituiri şi autonomizări, dintre care 5 inedite ca atare". În spiritul acribiei filologice şi al atentei analize de text, cu care ne-a obişnuit în ediţarea Operelor eminesciene, Petru Creţia semnează studiul competent Un nou dar al manuscriselor eminesciene, din care aflăm că noile texte puse la dispoziţia specialiştilor şi a publicului larg „se situează în zona cea mai înaltă a scrisului eminescian şi încheie cîteva din direcţiile majore de evoluţie a operei poetice". Revista noastră va reveni pe larg asupra acestei apariţii de excepţie. (22)

FUNDAŢIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ împreună cu:
THE AMSTERDAM SUMMER UNIVERSITY

oferă burse de studiu în cadrul programului de vară de la **Amsterdam Summer University** care se desfăşoară în perioada **27 iulie – 6 septembrie.** Programul se adresează studenţilor şi absolvenţilor de învăţămînt Superior interesaţi să urmărească cursuri şi seminarii în următoarele domenii:

- **Raising Sponsorship in the Arts**
- **Workshop in Theatre and Stage Design With Ping Chong**
- **Architecture, Geometry and the Body**
- **Film, The Academy of Light, The Musicality of Movement**
- **Introduction to European Performing Arts Management**
- **Management of the Performing Arts in a Changing European Context**

Candidaţii trebuie să prezinte un dosar care să cuprindă:

– Curriculum vitae în limba engleză
– Adeverinţă de student sau copie după diploma de absolvire.
– Două scrisori de recomandare de la personalităţi recunoscute în domeniu.

Dosarele incomplete nu vor fi luate în considerare.

Data limită de primire a dosarelor este **15 iunie 1992.**

Coordonator de program: **Cristina Guseth.**

Alte informaţii şi primirea dosarelor pentru selecţie, la oricare din Fundaţiile Soros din ţară:

BUCUREŞTI: Calea Victoriei 133, CP 22-196, cod poştal 71102, tel.: 50 63 25 sau 59 74 27

TIMIŞOARA: Piaţa Operei 2, et. 3, cod poştal 1700, tel./fax 96/135194

IAŞI: B-dul Copou 19, CP 1356, oficiul poştal 6, tel.: 98/147241, fax: 98/147100

CLUJ: Str. Galaxiei 1 A, cod poştal 3400, tel.: 95/15 01 63, fax: 95/11110, 14 64 61

ILEANA MĂLĂNCIOIU

PE PĂMÎNTUL NIMĂNUI, AFLAT ÎNTRE CELE DOUĂ FRONTURI

Între Frontul de Est (al președintelui) **și cel de Vest** (al ex-premierului) ● **Armata obosită a parlamentarilor noștri nu așteaptă să fie lăsată la vatră, ci în celălalt parlament ● Apoliticii de serviciu ● Domnul Silviu Brucan ne învață că singura șansă a opoziției este să renunțe la ideea naivă că se va face vreodată procesul comunismului ● Să ne spună și nouă de ce au înființat dumnealor Securitatea ● Și înaintașul tovarășului Iliescu își luase toate măsurile de precauție, dar nu i-a folosit la nimic ●**

Nu demult, unul dintre adevăratii F.S.N.-iști afirma, în cadrul Forumului legislativ al țării, că Parlamentul nostru este **o armată obosită care așteaptă să fie lăsată la vatră.** Într-un fel el avea dreptate. Luptele crîncene care se duc atît pe **Frontul de Est** (al președintelui Iliescu), cît și pe **cel de Vest** (al ex-premierului Roman) reprezintă **un adevărat război al nervilor,** care a făcut ca toată lumea să ajungă la o cumplită oboseală. Dar să nu ne lăsăm totuși înșelați de vorbe. Actualii noștri parlamentari — oricît ar fi ei de obosiți — nu așteaptă să fie lăsați chiar la vatră, ci în celălalt Parlament. Măcar fiindcă nu e o plăcere să trăiești din leafă (sau din ajutor de șomaj) și din compensațiile austerului Stolojan (chiar dacă aceasta îndeplinește adeziunea noastră, a tuturor, din apatia și din disperarea că altfel ar putea să fie și mai rău).

O dovadă că nu de odihnă, ci de asigurarea zilei lor de mîine au nevoie și bieții noștri parlamentari — care au ajuns să fie atît de obosiți că ne vine să le plîngem de milă — o constituie faptul că **aripa Roman** — pe care timpul n-o avantajează, oricît ar vrea cineva să ne convingă de contrariu — dorește ca alegerile pentru viitorul Forum legislativ să aibă loc imediat. Amînarea acestora ar putea face ca pînă la toamnă toată lumea să asculte romanțe ca altădată și să suspine pe frumosul vers : **S-au scuturat toți trandafirii.** Orice este posibil cu tenacitatea președintelui nostru și cu serviciile (secrete) de neprețuit ale domnului Măgureanu. În plus, aflăm că Procuratura va începe și ea să lucreze — tocmai acum — pentru a stabili măsurile care trebuie să se ia împotriva celor vinovați de corupția din vremea guvernării Roman.

În această privință mi se pare firesc să lăsăm justiția să-și facă datoria — dacă probele cer cu adevărat intervenția ei și nu avem de-a face cu vechiul sistem de amenințări, reintrat în lucru ca să-l reducă la tăcere pe liderul care a reușit **să pună mîna pe trandafir.**

În schimb, acuzația care i se aduce ex-premierului că ar fi trădat republica noastră prezidențială manifestîndu-și înclinația către monarhie cred că se poate vedea, cu ochiul liber, că nu este întemeiată. Ea are la bază argumentul că domnul Petre Roman și-ar fi permis să facă afirmația că vizita regelui a fost **simpatică.** O afirmație cu totul și cu totul nevinovată, cu care nu se poate dovedi că ex-premierul ar fi trădat republica. Dimpotrivă, el a fost cel trădat de limba română pe care a folosit-o. Fiindcă despre vizita unui rege care se întoarce în țara sa — ca un simplu particular — după patruzeci și cinci de ani de exil și este întîmpinat cu dragoste și speranță de sute de mii de oameni nu se poate afirma, în nici un caz, că este **simpatică.** Se poate spune însă, fără îndoială, că este **revelatoare** pentru faptul că prin referendumul la care se face apel atît de insistent — poporul a fost înșelat încă o dată. Adică s-a profitat — ca de obicei — de buna sa credință și i s-a impus o Constituție pe care nu a citit-o, apunîndu-i-se că numai prin adoptarea ei se vor putea instaura ordinea și dreptatea în țară.

Făcînd acest lucru, tovarășul Iliescu știa foarte bine că trișează din nou (ca și în mai, ca și în decembrie, ca și pe vremea cînd era prim-secretar). Nu întîmplător s-a gîndit să-și ia toate măsurile de precauție pentru ca atunci cînd lumea se va trezi la realitate să nu se mai poată face nimic. Așa se explică de ce în legea supremă a țării e stipulat faptul că în privința formei de guvernămînt nu se mai poate face (niciodată !) nici o revizuire.

Doamne, cîtă vanitate și cîtă naivitate în convingerea sa că poate să ne dea legi care să rămînă valabile în veci și vecilor !

Măsurile de precauție luate pentru a se asigura că republica prezidențială va putea fi lăsată moștenire urmașilor săi comuniști dovedesc prin ele însele că președintelui nostru îi este imposibil să înțeleagă că girul obținut prin referendum nu-l poate legitima pentru totdeauna. Măcar pentru că, **în lumea asta trecătoare, în care unul naște, altul moare,** cu oricîtă bună credință, nu se poate stabili care va mai fi peste o vreme voința poporului.

Și totuși, dacă este să fim drepți, trebuie să recunoaștem că, în ciuda naivității măsurilor și tiradelor sale antimonarhice (sau chiar datorită acestora), mai mare a fost însemnătatea pe care i-a acordat-o vizitei regelui **aripa Iliescu** (sau, mai bine zis, piciorul său pus în prag la Cotroceni), decît cealaltă aripă a păsării măiastre a paradisului nostru socialist. Faptul că președintele și-a jertfit convingerile sale ateiste (afirmate deschis cu cîteva zile înainte) în fața altarului de la Patriarhie ca să abată atenția de la ceea ce se întîmplă la Putna dovedește cu prisosință acest lucru.

Dacă tovarășul Iliescu s-a jertfit pe altarul credinței luînd lumină din lumina Prea Fericitului Teoctist, șeful serviciului său de informații s-a jertfit în fața noastră pe altarul transparenței moștenit de la Gorbaciov. Publicarea dosarului său nu a fost o simplă întîmplare, cum ar putea să li se pară unor naivi. A fost nevoie să facă acest sacrificiu ca să se poată declanșa mecanismul și să putem să facem alegerile parlamentare cu dosarele Securității pe masă. Firește, nu cu toate, ci cu acelea de care va fi nevoie. Restul, vorba lui Agamiță Dandanache, se vor păstra **neicusorule,** că poate mai este nevoie de ele și altă dată.

Și pentru ca **a patra putere în stat** să se bucure și ea de același tratament cu celelalte au apărut și două dosare ale informatorilor din presa de opoziție. Cealaltă, se înțelege, e curată ca **roua dimineții.**

Fără îndoială, surpriza care ni s-a făcut este mare și îngrozitor de tristă.

Ea ne face să ne îndoim încă o dată — ca pe vremurile cele mai apăsătoare — și de cei cu care am fi avut încredere să mergem pînă la capătul lumii.

Și, cu toate astea, aș vrea să-mi pot impune să nu mă obsedeze mai mult decît se cuvine aceste dosare ale informatorilor vechii Securități, scoase la iveală de noua Securitate pentru a ne abate atenția de la lucrurile grave petrecute în ultima vreme.

Oricum, mă obsedează infinit mai mult dosarul întocmit în legătură cu evenimentele din decembrie, care ar putea să fie mai interesant decît ne-am fi așteptat, de vreme ce președintele Iliescu a simțit nevoia ca mai întîi să-l cenzureze și apoi să-l ferească de gura slobodă a lumii, făcînd din el un dosar secret, tocmai acum cînd mascarada dezvăluirilor este în floare.

Desigur, nu merg pînă acolo încît să-mi imaginez că în noul scenariu al domnului senator Sergiu Nicolaescu ar fi putut să apară, cu nume și prenume reale, ca-n buletinul de identitate (sau ca pe buletinele noastre de vot), adevărații teroriști, despre care știm cu toții că nu se află în boxă, unde le este locul, ci fac mai departe acel joc sinistru care se joacă peste capetele noastre, transformînd totul într-o farsă la care ne este din ce în ce mai rușine că sîntem nevoiți să luăm parte.

Faptul că o comisie parlamentară a lucrat atîta timp numai pentru a se lămuri mult stimatul și iubitul nostru președinte cît s-a aflat despre ce s-a întîmplat atunci și a șterge pe ascuns urmele de sînge care se mai văd încă, arată și el că totul este din ce în ce mai lipsit de sens. Fiindcă pentru funcționarea acestor comisii s-au cheltuit (în ciuda penuriei generale) milioane de lei, în vreme ce rănițiii Revoluției sînt tratați de Putere ca o povară în plus pe care o suportă din ce în ce mai greu.

După cum știți cu toții, unul dintre acești răniți, ajungînd la sentimentul că totul a fost în zadar, și-a pus capăt zilelor. Sinuciderea sa apasă asupra noastră a tuturor. Ea ne obligă să nu uităm ce am crezut în decembrie, așa cum ne îndeamnă domnul Silviu Brucan în convorbirile sale cu Emanuel Valeriu. Deși statuia marelui dascăl al omenirii a fost dată jos de pe soclu, politologul nostru se întreabă, pe urmele acestuia, **ce e de făcut** și răspunde că singura soluție este să renunțăm la ideea naivă că se va face vreodată un proces al comunismului și să ne așezăm sub aripa „adevăraților feseniști" a lui Petre Roman, fiindcă altfel nu avem nici o șansă.

Marea tristețe nu este că ne spune acest lucru așa, de la obraz, ci că nu ar fi deloc exclus să aibă și dreptate. Oricum, după cum evoluează lucrurile, nu m-aș mira dacă, la următorul său dialog cu Emanuel Valeriu, înțeleptul Brucan ne-ar sfătui să trecem cu toții, pentru totdeauna, sub aripa tovarășului Iliescu fiindcă este singura șansă care ne-a mai rămas.

S-ar vedea astfel că **apoliticii noștri de serviciu** care s-au dus de la bun început la Cotroceni au avut dreptate. Și s-ar mai vedea că nimic din ce face directorul S.R.I.-ului nu se duce pe apa sîmbetei. Fiindcă recenta publicare a dosarelor de informatori ai vechii Securități ale celor doi ziariști de la **România liberă** i-a dat posibilitatea reputatului nostru politolog să întrebe retoric : ce presă de opoziție, domnule, nu vezi ce e cu ei, niște informatori !

Această afirmație (făcută în fața milioanelor de telespectatori) m-a făcut să-mi aduc aminte de celebra scrisoare adresată lui Ceaușescu de cei șase foști demnitari comuniști în care se spunea : **nu pentru asta am înființat noi Securitatea !** (Adică pentru ce făcea ea și cînd nu mai erau dumnealor demnitari.)

Atunci toată lumea a trecut mai ușor decît se cuvenea peste această afirmație, dar ea ne-a rămas tuturor adînc înfiptă în creier și revine la suprafață ori de cîte ori marele înțelept rîde de naivitatea cu care îl ascultăm. Ca urmare, m-am decis să-mi iau inima-n dinți și să-l întreb : nu crede că ar fi, în sfîrșit, momentul să ne spună și nouă **de ce au înființat dumnealor Securitatea ? !** Iar dacă Instituția asta sinistră este opera sa de căpetenie, de ce atîta dispreț pentru cei care, de voie sau de nevoie, au venit în contact cu ea ? ! Este dumnealui cel care ar avea dreptul să ridice piatra ? Și de ce atîta silă față de o anume parte a presei ? Are convingerea că în cealaltă parte a ei chiar nu există nici un informator din vechea Securitate, ci doar din cea nouă ? Și, dacă este așa, consideră că Instituția domnului Măgureanu e superioară celei la care a pus domnia sa piatra de temelie ? Ori se înscrie și printre fondatorii noii Securități și de aceea le poate privi pe amîndouă **ca românul imparțial.**

Întrebările ar putea continua dar nu mi-am propus să le epuizez acum. Acum simt nevoia să mă întorc și să zic : dar dacă politicianul Silviu Brucan are totuși dreptate atunci cînd se situează deasupra lucrurilor și rîde de naivitatea noastră de a spera că odată și odată va avea totuși loc procesul comunismului : Dumnealui a fost **creierul** și trebuie să știe !

Numai că lucrurile nu se văd la fel și de unde le privim noi. Și oricît am pierde gîndind așa cum gîndim, tot vom cere să ni se răspundă măcar la întrebarea : **cine a tras în noi după 22.** Întrebare ce ne desparte pentru totdeauna de emanații care au putut să treacă peste cadavre cu zîmbetul pe buze și cu fruntea sus.

Dacă marea bătălie se dă între Frontul de Est al tovarășului Iliescu și Frontul de Vest al fostului său aliat și jocurile se fac din nou peste capetele noastre așa cum ni se spune cu seninătate nu avem dreptul să participăm la această farsă. Partidele de opoziție care se respectă nu se pot situa decît **pe acest pămînt al nimănui, situat între cele două Fronturi.** Oricît de periculos ar fi pentru ele, să rămînă pe acest loc spre care se trage încontinuu și dintr-o parte și din cealaltă. Orice compromis cu comunismul tovarășului Iliescu sau cu neocomunismul celuilalt emanat ar murdări încă o dată totul. Or, pentru a supraviețui este neapărat nevoie de o rezervă de apă curată.

Învățătorul nostru Silviu Brucan ne învață că politica nu se face cu inima, ci cu capul. Așa cum o fac dumnealui și tovarășul Iliescu, căruia, deși a simțit nevoia să-i ocolească numele, îi prevede încă șansele cele mai mari.

Dar, în ciuda accentului pe care îl pune **în general pe cap și în special pe capul președintelui** (care a știut să aranjeze lucrurile astfel încît în republica sa să se schimbe tot dar să nu se revizuiască nimic), marele dascăl care ne învață din cînd în cînd **ce e de făcut** comite totuși o eroare de calcul elementară. Uită să ia în considerație faptul că și înaintașul tovarășului Iliescu își luase toate măsurile de precauție pe care ar fi putut să le ia și că ele nu i-au folosit la nimic.

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ȘI SONDAJE — C.I.S.

PAVEL CĂMPEANU

VIAȚA POLITICĂ A ELECTORATULUI [III]

Față în față: ALEGERILE ȘI PARTIDUL ALIANȚEI CIVICE

SURSELE

Sondajele întreprinse de CIS în fiecare lună au o structură binară, investigînd două zone ale vieții politice. Una dintre aceste zone se conectează la evenimentele actualității și are prin urmare un caracter mobil, înnoindu-și itemii de la o lună la alta (un astfel de item a fost în aprilie a.c. scindarea FSN-ului). Cealaltă zonă are un caracter stabil, ea constă într-o baterie de întrebări reluate în fiecare lună, problematica lor generală constituind-o comportamentele electorale: intenții de a se prezenta sau nu la urne, de a vota pentru anumite formațiuni și anumiți candidați. Obiectivul este acela de a măsura, cu aproximația inerentă acestor tehnici, impactul pe care îl au asupra electoratului principalele formațiuni politice și liderii lor.

Rezultatele unei singure luni dau măsura acestui impact în ipostaza lui statică. Compararea rezultatelor din mai multe luni succesive oferă posibilitatea unei imagini cinetice. Surprinzînd mișcarea, putem afla în ce grad impactul electoral al acestor formațiuni și al acestor actori este constant, fluctuant, sau dinamic, precum și, atunci cînd este cazul, sensul acestei dinamici. Posibilitatea de a detecta mișcări de acest gen capătă o însemnătate specială în situații de pronunțată instabilitate politică. Societatea noastră se găsește într-o astfel de situație, care afectează cu o mare intensitate, dar sub forme diferite, atît instituțiile, formațiunile și actorii vieții politice, cît și electoratul. Mobilitatea acestuia din urmă este demonstrată cel mai concludent de faptul că în 1992 majoritatea alegătorilor a votat altfel decît în 1990. Hotărîtoare pentru evoluțiile politice viitoare nu este, în ultimă instanță, instabilitatea formațiunilor și a actorilor, hotărîtoare este instabilitatea electoratului căreia însă comunicarea publică nu îi acordă decît o atenție intermitentă.

Concentrate asupra unui partid politic, informațiile care urmează țintesc, în subsidiar, spre un obiectiv mai larg: acela de a susține ideea că ignorarea stării de spirit a electoratului este nejustificală și contraproductivă pentru toți factorii politici, indiferent de apartenență, și deci stînjenitoare pentru procesul democratizării. Nici tema investigației: fluctuațiile unui electorat derutat, nici instrumentul ei: sondajul de opinie, nu sporesc șansele acestor informații de a depăși pragul probabilității. Subliniind imperfecțiunea acestei surse de informații, trebuie să subliniez totodată că toate celelalte surse accesibile sînt și mai departe de a fi perfecte.

Datele privind atitudinea electoratului față de Partidul Alianței Civice nu provin dintr-un sondaj special, consacrat acestei formațiuni, ci dintr-o succesiune de sondaje incluzînd toate formațiunile politice cărora, cel puțin în mod uzual, li se atribuie o pondere politică sau electorală semnificativă. Datele despre PAC pot fi citite ca un catalog al informațiilor pe care le deținem asupra fiecăreia dintre formațiuni și la care acestea pot accede solicitîndu-le.

În fiecare dintre ultimele trei luni sondajele au prezentat o listă cuprinzînd denumirile a 12 formațiuni politice, solicitînd persoanelor intervievate să o indice pe aceea căreia i-ar da votul dacă alegerile legislative ar avea loc în zilele următoare. Din cauza scindării FSN, lista din aprilie a cuprins 13 asemenea denumiri, care sînt:

ul Social Democrat Tradițional
Partidul Unității Naționale Române
Partidul Socialist al Muncii
Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat
Partidul Național Liberal
F.D.S.N.
Partidul Liberal (Aripa Tînără)
Mișcarea Ecologistă
U.D.M.R.
Partidul România Mare
Partidul Alianței Civice
Frontul Salvării Naționale
Partidul Democrat Agrar

DE CE PARTIDUL ALIANȚEI CIVICE

Modelul amintit, al informațiilor obținute pe această cale, putea fi ilustrat de oricare dintre formațiunile de mai sus. Primul motiv al preferinței pentru PAC este paradoxul specific care îi domină existența. Larg recunoscut ca cel mai puternic partid extra-parlamentar, el rămîne un partid a cărui forță electorală nu a fost niciodată verificată la scară națională: în mai '90 nu se înființase, iar în februarie '92 nu s-a prezentat ca partid autonom, ci ca aderent al unei alianțe. Nedemonstrată în competiții electorale, puterea lui de atracție a fost dovedită cu prilejul unor mitinguri pe care le-a inițiat la București și Timișoara. Deviza lui, începînd printr-o negație, pare însă la fel de puțin atrăgătoare ca și denumirea lui, alcătuită din neologisme care în urechile majorității ar putea suna critic, iar în cele ale unei minorități prezumțios, sugerînd pretenția de a reprezenta în exclusivitate societatea civilă.

Dincolo de aceste virtuți și aceste păcate, cărora li s-ar mai putea adăuga o sumedenie, Partidul Alianței Civice reprezintă un fenomen cu totul particular al vieții politice din România, întrucît el tinde — și în bună parte izbutește — să instituționalizeze energia dezlănțuită a străzii și să convertească erupția protestatară în opoziție democratică (fără miniștri, fără senatori, fără deputați, fără milionari, fără trecut istoric, fără afiliere la vreo tradiție politică internațională). De aici și interesul pentru o mai limpede deslușire a fizionomiei lui.

A VOTA P.A.C.: CÎȚI?

Cifrele discutate în continuare reprezintă rezultate ale sondajelor efectuate în februarie, martie și aprilie a.c. pe trei eșantioane naționale care au cuprins în total 3.124 persoane cu drept de vot, domiciliate în zeci de localități urbane și rurale din aproape toate județele țării, și în capitală. Aceste cifre se referă la:

1. influența PAC asupra electoratului național
2. gradul de omogenitate sau diversitate a acestei influențe în diferite segmente ale electoratului
3. structura demografică și socială a segmentului din electorat care sprijină PAC, segment pe care în continuare îl voi numi convențional „electoratul PAC".

Acolo unde este oportun și posibil, informațiile privitoare la PAC sînt coroborate cu informații comparabile, privitoare la alte partide.

Cu prilejul fiecărui sondaj lunar, examinînd lista formațiunilor politice reprodusă mai sus, intervievații au indicat-o pe aceea căreia i-ar da votul dacă alegerile legislative s-ar desfășura în săptămîna următoare. Proporțiile celor care și-au declarat intenția de a vota cu PAC au evoluat astfel:

Februarie	Martie	Aprilie
5,8%	6,6%	6,4%

Variația maximă intervine între februarie și martie, amplitudinea ei fiind mai mică decît un procent. Dată fiind modicitatea acestei variații, se poate spune că, înaintrul acestei secvențe temporale, electoratul PAC pare preponderent constant, cu o ușoară tendință de consolidare după alegerile locale. Manifestarea acestei constanțe are semnificații cu totul speciale pentru un partid politic care nu a avut încă prilejul să-și demonstreze forța electorală. Dacă între procentajele celor trei luni ar fi apărut oscilații importante, ar fi fost imposibil de stabilit care dintre ele indică mai corect această forță. Din contră, continuitatea unui nivel apropiat de 6% are cel puțin valoarea unui indiciu potrivit căruia contribuția PAC la performanța Convenției Democratice din februarie a.c. — 23,76% din totalul voturilor pentru primari și 24,38% pentru consilieri — reprezintă circa o pătrime din sufragiile acumulate de această alianță.

Aceste considerente au în vedere mai ales aspectul diacronic al electoratului PAC. Ceea ce se cere evaluat nu este însă numai constanța nivelului detectat, ci și nivelul în jurul căruia se menține această constanță. Cu alte cuvinte, reprezintă acest nivel de circa 6% mult, sau puțin? Se poate răspunde acestei nedumeriri, recurgînd la compararea cu rezultatele altui partid, dar răspunsul ar fi condiționat de felul cum a fost făcută această alegere, și de acela irelevant.

Există însă și posibilitatea unei comparații nu cu un partid, ci cu toate celelalte care au fost incluse în sondaj. Realizată prin procedeul rangurilor, această comparație are dezavantajul de a fi indirectă și avantajul de a fi imparțială. Formațiunile prezentate intervievaților sînt alese de aceștia în proporții variabile. Prin efectul acestei variabilități, cele 12 — sau 13 — formațiuni sînt ordonate într-o ierarhie în care rangul fiecăreia descrește odată cu proporția opțiunilor obținute. Rangurile pe care s-a plasat PAC în aceste trei luni au fost următoarele:

Februarie	Martie	Aprilie
4	4	6

În februarie și martie numai trei partide din această listă au recoltat mai multe opțiuni decît PAC, restul de opt clasîndu-se în urma lui. Deși în aprilie coboară cu două ranguri, PAC continuă să se mențină în jumătatea superioară a acestei ierarhii. Între martie și aprilie rangul PAC-ului scade mult mai categoric decît proporția celor care intenționează să-l voteze. Cauza: poziția pe care și-o cucerește PAC în această competiție simulată nu depinde doar de propria sa performanță, ci și de performanțele celorlalți competitori.

Combinînd unghiul procentajelor cu cel al rangurilor, se profilează imaginea unui partid care pare să beneficieze de sprijinul unui electorat important și constant, dar puțin predispus să se amplifice.

A VOTA P.A.C.: CINE?

Procentul intențiilor de a vota cu PAC s-a ridicat în aprilie la 6,4% și a fost raportat la întregul eșantion, presupus a reprezenta ansamblul electoratului. Alegătorii nu-și duc însă viața în ansambluri de asemenea dimensiuni, fatalmente eterogene, ci în grupări mai restrînse, dotate cu un plus de omogenitate. Respectînd o tradiție pe cît de criticată pe atît de anevoie evitabilă, CIS folosește în sondajele sale o serie de asemenea grupări cum ar fi: mediul și zona de rezidență; vîrsta; sexul; nivelul de instruire; ocupația. Prin introducerea acestor delimitări, eșantionul este divizat în 26 de grupări. Această enormă complicare a investigației permite să se constate dacă diferite tipuri de omogenizare demografică și socială se asociază cu diferite tipuri de comportamente, inclusiv electorale. În cazul de față, complicația cu pricina ar urma să dezvăluie care grupări ale populației sînt mai reticente, și care mai disponibile față de PAC. Fiecare grupare este tratată ca un eșantion separat, și deci procentajele folosite mai departe au ca bază numărul total al subiecților din gruparea respectivă. Toate datele se referă exclusiv la sondajul din aprilie a.c.

REZIDENȚA PE ZONE

După alegerile locale, CIS a stabilit că pentru perioada următoare tema centrală a activității sale va fi cea a alegerilor legislative și prezidențiale. Asigurarea acestei priorități se face prin construcția chestionarelor și prin adaptarea eșantionului. Sub acest din urmă aspect s-a trecut la împărțirea teritoriului, pe baza rezultatelor finale ale alegerilor locale, în patru zone. Județele au fost regrupate nu după așezarea lor geografică, ci după opțiunile populației lor în alegerile din februarie.

Procentajele de mai jos indică ce proporție din totalul alegătorilor domiciliați în fiecare zonă intenționează să voteze în alegerile legislative cu PAC. Pentru comparație este utilizată o scară a rezultatelor obținute cu prilejul alegerilor locale, în aceleași zone, de către Convenția Democratică.

	P.A.C.	Convenția Democratică
Zona I	5,5%	sub 20%
Zona II	6%	20—30%
Zona III	3,6%	30—40%
Zona IV	9,9%	peste 40%

Datele de mai sus relevă că:

1. influența electorală a PAC este inegal distribuită pe teritoriul național, ea este în zona IV de peste două ori și jumătate mai puternică decît în zona III.

2. pe cea mai mare parte a teritoriului — zonele I, II și III, — PAC atinge cote inferioare mediei pe țară: 6,4%.

3. coroborată cu constatarea de la punctul 2, inteligibilitatea categorică obținută de zona IV sugerează că impactul electoral al PAC are o dimensiune mai curînd locală decît națională — pentru moment el este mai ales un partid al capitalei și al unei părți din Transilvania.

4. zona de influență maximă a PAC — a IV-a — este totodată zona de influență maximă a Convenției Democratice, ceea ce dovedește că aderența lui la această alianță nu reprezintă numai o opțiune politică, ci și o contribuție electorală apreciabilă.

5. estimarea acestei contribuții se poate face comparînd cele două coloane de procentaje. Potrivit acestei comparații, în totalul voturilor obținute de Convenția Democratică, PAC a contribuit cu aproximativ un sfert în zona I, cu o cincime în zona a II-a, cu circa o zecime în zona a III-a și cu ceva mai puțin de a patra parte în a IV-a.

REZIDENȚA PE MEDII

Alegătorii care declară în aprilie a.c. că intenționează să voteze cu PAC reprezintă:

9,7% din totalul celor domiciliați în mediul urban — și 2,5% din totalul celor domiciliați în mediul rural.

Bine implantat în mediul urban, PAC rămîne pentru electoratul rural o entitate străină. Cuprinzînd aproape jumătate din populația țării, lumea satelor reprezintă pentru acest partid un spațiu social a cărui defrișare încă nu a început-o. Dezechilibrul dintre cele două procente recomandă PAC-ul actual ca pe un partid orășenesc.

VÎRSTELE

Prin aplicarea acestui criteriu, eșantionul a fost împărțit în șase categorii de vîrstă. Calculate în raport cu numărul total al subiecților din fiecare categorie, procentele celor care intenționează să voteze cu PAC sînt următoarele:

Grupa de vîrstă	Votanți P.A.C.
18—29 ani	9,8%
30—39 ani	5,4%
40—49 ani	4,0%
50—59 ani	4,9%
60 de ani și peste	7%

PAC exercită o atracție relativ moderată și omogenă în rîndul generațiilor mijlocii și active, moderată care se accentuează pe intervalul de vîrstă între 40 și 60 de ani. Cu excepția vîrstei a treia, popularitatea lui crește pe măsură ce scade vîrsta alegătorilor, atingînd cota maximă la gruparea celor care nu au împlinit încă 30 de ani.

PAC este un partid al tinerei generații.

STUDII

Clasificarea subiecților după criteriul nivelului de instruire a dus la formarea altor șase grupări. Iată lista lor, precum și proporțiile în care fiecare dintre ele intenționează să voteze cu PAC:

Ultima școală absolvită	Votanți PAC
Școală primară	2,8%
Școală generală	3,1%
Școală profesională	2,4%
Liceu	8,4%
Învățămînt post-liceal	5,4%
Facultate	13,5%

Ultimul procent din această serie confirmă și sugerează o măsură a ceea ce se constatase prin observație empirică: PAC este un partid al intelectualilor. El pare însă a fi privit cu rezervă de către persoanele care nu au absolvit liceul și care formează marea majoritate a electoratului. În condițiile date, succesul lui printre intelectuali ar putea deveni și limita potențialului său electoral.

OCUPAȚII

Computerul a disociat șapte situații ocupaționale, profesionale și neprofesionale. Alegătorii care le alcătuiesc își orientează preferințele electorale către PAC în următoarele proporții:

Ocupația	Votanți PAC
Agricultori	0,6%
Muncitori	3,8%
Tehnicieni, maiștri, funcționari	6,4%
Cadre cu pregătire superioară	10,7%
Elevi, studenți	23,1%
Șomeri	10,2%
Pensionari, casnice	7,4%

Distribuția opțiunilor după ocupații arată printre altele că:

1. pătrunderea deficitară a PAC în electoratul rural — 2,5% conform împărțirii pe medii — este de patru ori mai deficitară în gruparea ocupațională centrală a lumii rurale: agricultorii. Impactul politic al PAC printre agricultori poate fi considerat virtual nul.

2. la fel, impactul asupra populației orășenești indică 9,7%, dar cel asupra segmentului muncitoresc al acestei populații este de două ori și jumătate mai slab.

3. popularitatea PAC este maximă printre elevi și studenți, de peste două ori mai largă decît printre cadrele cu pregătire superioară. Poate că pentru moment PAC este mai puțin un partid al intelectualilor decît un partid al viitorilor intelectuali.

CONFERINȚĂ DE PRESĂ LA GUVERN

EXECUTIVUL ÎNTRE DILETANTISM ȘI TRANSPARENȚĂ

O țară întreagă resimte lipsa de calificare politică a celor care după decembrie 1989 s-au năpustit să guverneze sau să ia parte în vreun fel la putere. Astăzi poate își dau seama și ei că ar fi fost preferabilă o prealabilă recalificare. Primul gest al noii conduceri politice ar fi trebuit să fie rechemarea în țară a specialiștilor emigrați, în ultimele decenii, pe toate meridianele lumii. S-a preferat varianta antrenării din mers a foștilor tehnocrați și birocrați comuniști. Cu cît sînt mai sus, greșelile lor sînt mai vizibile cu ochiul liber. Totuși între actualul guvern și celelalte paliere ale puterii din România există o discrepanță, întrucît executivul pare ceva mai hotărît să învețe din propriile greșeli și din experiența altora. Declarația primului-ministru cu privire la urgența ținerii alegerilor și la consecințele catastrofale (interne și externe) pe care le-ar atrage amînarea lor pentru toamnă este un semnal al acestei distanțări. La fel și ultimele proiecte de lege înaintate de guvern celor două camere nu prea grăbite să le ia în discuție.

Proaspăt întoarsă de la Budapesta, de la un seminar privind legătura între guvernele (postcomuniste) și presa independentă, purtătorul de cuvînt al guvernului, Iolanda Stăniloiu, pare să fi înțeles un lucru inaccesibil ilustrilor ei predecesori : că este un semn de incompetență și de diletantism să răsunzi în mod transant, atotștiutor, nenuanțat, la toate întrebările presei, chiar dacă asta este meseria ta. Deși nu a putut răspunde pe loc unor întrebări (interpretările abuzive ale Constituției și legilor de către primarul și prefectul de Cluj, poziția premierului față de platforma revendicativă a cadrelor didactice, situația dezastruoasă a pavilionului românesc de la Sevilla etc.), purtătorul de cuvînt a lăsat parcă presei a se înțelege că pe măsură ce funcționarii guvernului se specializează și acumulează experiență devine din ce în ce mai dificil să răspundă întrebărilor precise ale presei. Ceea ce nu au învățat purtătorii de cuvînt și miniștrii, partidele, guvernului etc. este că interesele opiniei publice, ale cetățenilor și timpul ziariștilor sînt serios afectate de lipsa de transparență cu care se continuă actuala guvernare. Numai ca explică faptul că după „atîta vreme conferințele de presă durează exagerat de mult, iar informațiile obținute de jurnaliști sînt insuficiente. În acest sens, întîlnirea cu domnii B Teodoriu (secretar de stat la Departamentul pentru Strategia Reformei) și M. Ciocodeică (de la Comisia de Standarde), care a avut ca temă cele trei proiecte de lege ale guvernului (cu privire la standarde, metrologie și protecția consumatorilor), ar fi devenit interesantă dacă în cinci minute s-ar fi punctat importanța și dificultățile acestei legi. În rest, ziariștii interesați ar fi trebuit să aibă acces la informații fără pierderea timpului cu explicații inutile. La White House, State Departament, sau în Congresul Statelor Unite ale Americii rareori am asistat la conferințe de presă care să dureze mai mult de un sfert de oră. O jumătate de oră pentru o conferință de presă implică un eveniment de importanță lesită din comun. În rest ziariștii au acces nelimitat la toi ceea ce îi interesează, excepție făcînd operațiunile militare sau ceea ce afectează direct și indirect securitatea națională. Atunci, conferințele de presă durează ceva mai mult. Cînd a început operațiunea Desert Storm împotriva Irakului, conferința de presă a conducătorilor militari a durat mai mult de o oră.

Este aici și o lipsă de profesionalism a ziariștilor ce participă de obicei la conferințele de presă, întrucît ei acceptă regulile jocului de a se antrena în perorații fără capăt și neconcludente din punct de vedere al accesului la informații. Dar despre ziariștii birocrați de la plicticoasele conferințe de presă, cu altă ocazie.

(D.P.)

DEZBATERI LA G.D.S.

La 19 mai, ora 17, la sediul G.D.S. a avut loc o întîlnire între membrii grupului, parlamentari, reprezentanți ai partidelor, formațiunilor politice și presei. Moderatorul dezbaterilor, axate pe tema **Politică, morală și campanie electorală**, a fost Gabriel Liiceanu.

Au participat membri ai G.D.S., U.D.M.R., P.E.R., P.L., (Aripa Tînără), Uniunea Democrat Creștină, U.M.R.L., A.C., Solidaritatea Universitară, România Viitoare și ziariști de la „România liberă", Radiodifuziunea Română, Europa Liberă, Revista „22", „Academia Cațavencu", „Viitorul Românesc", „Gazeta de Mureș" ș.a. G.D.S. a fost reprezentat prin : Mihai Șora, Radu Popa, Călin Anastasiu, Andrei Cornea, Andrei Pippidi, Sorin Vieru, Smaranda Enache, Radu Filipescu, Anca Oroveanu, Alin Teodorescu, Sorin Mărculescu, Ana Șincai, Thomas Kleininger, Dan Petrescu.

IARMAROCUL POLITIC

ALEXANDRA IOACHIM

● O săptămînă (ne)obișnuită. Scandaluri în Parlament, dl. Iliescu pro și contra, schimb de focuri între cele două Fronturi și niște tranzacții la liberali. La iarmaroc se vinde și se cumpără orice : o informație, o funcție, un om ● După trei săptămîni, evenimentul rămîne vizita regală. Se vorbește despre ce a zis și cum saluta regele, despre cum a încetat atunci dihonia dintre oameni. Și despre Securitate, care n-a prevăzut nimic și n-a îndrăznit să facă nici o diversiune. ● A prevăzut în schimb afacerea dosarelor, care n-a avut însă efectul scontat. Că dovadă că dl. Măgureanu tace. Fie că e vorba de reflexe comuniste, fie că nu i-a dus mintea, dl. Măgureanu a încălcat legea și și-a depășit atribuțiile. Adică există o bază ca să se pornească un proces împotriva lui. ● Tace și dl. Iliescu, care nu-l mai poate ține mult în brațe pe dl. Măgureanu. Sau poate că dl. Măgureanu îl ține în brațe pe președinte, dacă ar fi să ne luăm după surse F.S.N. Oricum, la Cotroceni e fierbere mare. Dl. Iliescu a renunțat chiar să mai plece în turneu. Poate și de teama unor strigături în care „comuniștule" ar rima cu „securiștule". ● Marea grevcală a afacerii dosarelor e că s-a mizat pe frică. Și bineînțeles că nimeni nu-și manifestă frica, pentru că ar da imediat de bănuit. Dimpotrivă, toată lumea își manifestă curajul atacîndu-l pe dl. Măgureanu în interviuri, articole, declarații. Parlamentari, oameni politici, personalități. Nici Frontul d-lui Iliescu nu mai îndrăznește să-l apere decît cu jumătate de gură. ● Comitetul Director al **României libere** a hotărît că domnii Florin-Gabriel Mărculescu și Sorin Roșca Stănescu nu mai pot rămîne în redacție. Dar cum **România liberă** este de mult o baricadă, cînd unii cad, vin alții să le ia locul. Și astfel lupta va continua. ● Din ceea ce se întîmplă la **România liberă** e limpede că, folosindu-se în continuare de dosare, dl. Măgureanu poate să „curețe" cîtiva ziariști. Nu va putea însă să desființeze ziarele „dușmănoase". Aceste ziare îl pot însă desființa pe dl. Măgureanu. ● Cum l-a desființat dl. Cristoiu pe dl. Iliescu, făcîndu-i un portret în **Expres Magazin**. Sînt sigură că dl. Iliescu ar fi preferat o caricatură. ● Vestea cea mare ar fi că o comisie va examina dosarele parlamentarilor. Birourile permanente au discutat deja Proiectul de Hotărîre, dar cine garantează că dosarele n-au fost „aranjate"? Dl. Măgureanu, care ar trebui judecat? Despre asta, parlamentarii n-au suflat o vorbă. Birourile permanente au mai discutat și despre formarea unei comisii care să controleze activitatea S.R.I.-ului. Dar cum parlamentarii noștri se pricep cel mai bine să tragă de timp, dl. Măgureanu va putea să-și facă pînă atunci curat în bătătură. ● Probabil că afacerea dosarelor nu va lua amploare. Pentru că o cîrdășie pe față a d-lui Iliescu cu S.R.I. (căruia toată lumea îi spune „Securitate") i-ar face praf popularitatea. Dacă dl. Iliescu intră în panică înainte de alegeri ne putem aștepta la orice. Să nu uităm că de cîte ori dl. Iliescu a intrat în panică a dat cîte o lovitură. ● Alegerile! Luptele nu se dau atît între partide, cît **pentru** și **împotriva** candidaturii d-lui Iliescu. Declarate „pentru" (mă refer la partidele mai importante) sînt F.D.S.N. și gruparea partidelor de stînga. Nedeclarate : România Mare (care se prefac a critica pe președinte), P.U.N.R. (deși mai are un as în mînecă) și agrarienii d-lui Surdu. Împotrivă sînt : Convenția Democratică, P.N.L.-Aripa Tînără și F.S.N. (Roman) care atacă însă și Convenția. Cît despre Mișcarea Ecologistă, se pare că pregătește o diversiune cu dl. Druc, iar liberalii d-lui Cîmpeanu pregătesc mai multe. Pro-iliescienii vor alegeri legislative și prezidențiale simultane în toamnă, iar ceilalți pledează (cu argumentele d-lui Stolojan) pentru legislative în iulie și prezidențiale în toamnă. Dacă va mai fi cazul. ● La o privire mai atentă, scena politică e o adevărată babilonie. Din cele două Fronturi se migrează spre extrema stîngă sau dreaptă, se migrează și de la liberali, dar în Convenție. Un „du-te vino" de la un partid la altul. ● Nici alianțele nu reușesc să se închege. Dl. Surdu înclină spre Mișcarea Ecologistă, dar și spre dl. Cîmpeanu, care și el așteaptă un semnal de la P.U.N.R. Dl. Ceontea nu-l găsește însă suficient de antimaghiar. Agitația politică s-a concretizat în interviuri și conferințe de presă. La C.D., la U.D.M.R., la F.S.N., la P.N.L. și la Alianța Liberală. Menționăm ritmul alert în care s-au mișcat domnii Vintilă Brătianu și Dinu Zamfirescu și declarațiile lor limpezi și ferme. ● Cel mai interesant lucru din această săptămînă mi s-a părut propaganda electorală pe care televiziunea i-o face d-lui Cîmpeanu. Lăudat fără rezerve de dl. Brucan și ceva mai discret la emisiunea 7 x 7, d-lui Cîmpeanu i se prevede o alianță cu dl. Roman. Pe considerentul că P.N.L. și F.S.N. ar fi partide de viitor. Mai mult ca sigur că e o diversiune, așa ca să nu se mai spună că dl. Cîmpeanu a încheiat un pact cu președintele. În orice caz, dl. Cîmpeanu e propulsat printre favoriții televiziunii. ● Greu se mai decide Convenția Democratică pentru un candidat la președinție! Lupta în cadrul celor 41 de voturi se dă între domnii Rațiu și Manolescu, balanța fiind deocamdată în echilibru. Oricum, dl. Coposu a promis un deznodămînt pentru săptămîna aceasta. ● Nu aduce o întreagă ședință parlamentară ce aduce ziua! Cine se aștepta ca legea alegerii președintelui să fie respinsă și încă la vot deschis. Acum s-a văzut încotro migrează interesele unora și că partidele nu se pot baza, de fapt, pe nimeni. Pînă și domnii Rațiu și Geoană au votat pentru alegeri simultane. Vorba domnului Coposu : „e de neînțeles". ● Ceva de înțeles ar fi totuși : dacă dl. Rațiu cîștigă meciul cu dl. Manolescu (deși e cam greu de crezut că cei din Convenție vor acorda totuși cîștig de cauză fostului perdant de la 20 mai), va avea și dînsul nevoie de timp (ca și dl. Iliescu de altfel) pentru campania electorală. ● Deși este clar că sacul bugetar a ajuns la fund și că occidentalii (cu toate protestele vehemente ale d-lui Motiu, în fața cărora tremură probabil întreg Consiliul Europei și Fondul Monetar) nu au de gînd să dea nici un ban pînă după alegeri — greva feroviarilor a ajuns la start. Și așa trenurile erau cam scumpe! Ce ne facem însă dacă pică guvernul? S-ar putea să avem alegeri la iarnă... ● Dl. Miron Cosma a fost arestat pentru tulburarea ordinii de stat... din septembrie, ca și cum în februarie și iunie n-ar fi tulburat nimic. Ce să înțelegem de aici, că dl. Iliescu nu mai are nevoie de el sau vrea să aducă din nou minerii în București acum în ajun de campanie electorală? Speră oare că noi tulburări sociale l-ar putea consolida jilțu-i șubrezit?

VIAȚA POLITICĂ A ELECTORATULUI [III]

4. puțin scontată — și deci remarcabilă — este simpatia pe care PAC pare să și-o atragă din partea șomerilor.

SEXE

Își declară intenția de a vota în alegerile legislative pentru PAC 6,5% dintre femei și 6,3% dintre bărbați. Diferența de sex nu determină o diferență de atitudine față de PAC.

STRUCTURA DEMOGRAFICĂ ȘI SOCIALĂ A ELECTORATULUI P.A.C.

Ultimele două cifre ne spun ce procentaj din numărul total al femeilor și din numărul total al bărbaților intenționează să voteze cu PAC — dar nu ne spun ce proporție din totalul celor care declară că vor vota cu PAC este formată din femei și ce proporție din bărbați. Există și o altă posibilitate de calculare a procentajelor, în care nu se mai ia ca bază nici totalul eșantionului, nici totalul fiecărei grupări socio demografice, ci totalul grupării dispuse să voteze cu PAC, adică a electoratului PAC. Utilizînd acest mod de calcul, obținem structura demografică și socială a respectivului electorat, compusă din aceleași 26 de grupări folosite anterior, structură care se prezintă astfel :

Sex	Femei	49,3%
	Bărbați	50,7%
Vîrstă	18—29 ani	32%
	30—39 ani	18,7%
	40—49 ani	17,3%
	50—59 ani	13,3%
	60 ani și peste	5,3%
Mediu	Urban	82,7%
	Rural	17,3%
Zona	Zona I	8,0%
	Zona II	36,0%
	Zona III	13,3%
	Zona IV	42,7%
Ultima școală absolvită	Primară	6,7%
	Generală	8,0%
	Profesională	5,3%
	Liceu	38,7%
	Post-liceală	6,7%
	Facultate	34,7%
Ocupație	Agricultori	1,3%
	Muncitori	13,3%
	Tehnicieni, maiștri, funcționari	8,7%
	Cadre cu pregătire superioară	21,3%
	Șomeri	6,7%
	Elevi, studenți	12%
	Pensionari, casnice	24,0%

Astfel radiografiat, electoratul PAC își relevă unele caracteristici, cum ar fi :

1. echilibrul dintre cele două sexe

2. dezechilibrul accentuat dintre cele două medii de rezidență în favoarea mediului urban

3. descreșterea lineară a grupelor respective pe măsura avansării alegătorilor în vîrstă, în așa fel încît gruparea cea mai juvenilă are o pondere de șase ori mai mare decît cea mai vîrstnică.

4. preponderența absolvenților de liceu — probabil în bună parte studenți

5 distribuția dezechilibrată a influenței electorale în teritoriu.

Unele dintre dezechilibrele acestei structuri sînt ponderate de faptul că pot reproduce dezechilibre ale eșantionului din care a fost decupată.

Cunoașterea unei astfel de structuri constituie premisa unor posibile alternative strategice. Dată fiind noutatea sa, PAC poate aspira spre diferite tipuri de identitate politică. O tipologie simplă, dar cu implicații complexe, este cea aparent cantitativă la care recurge Tocqueville distingînd între partide „mari" și partide „mici" — o clasificare pe care M. Duverger o modernizează făcînd delimitarea între partide „de masă" și partide „de elite". Dorește PAC să devină un mare partid de masă, sau preferă să rămînă partidul nu prea numeros al unei elite? De răspunsul la această întrebare depinde direcția în care el ar urma să-și ajusteze sau să-și consolideze structura dată a electoratului său. Dacă dorește să devină un mare partid de masă, el se va concentra spre întărirea influenței sale în mediul rural, printre agricultori și muncitori, în localitățile din zona teritorială I, printre persoanele vîrstnice. Dacă preferă să rămînă partidul de dimensiuni reduse al unor elite, el își va strînge și mai mult legăturile cu tînăra generație, cu elevii și studenții, cu intelectualitatea, cu populația marilor centre urbane, începînd cu capitala.

CE AJUNG ORFAN

OPRIȚI MATERIA PRIMĂ PENTRU PUȘCĂRII!

— apelul unui evadat din casele de copii —

Dacă ar fi să mai particip o dată la revoluție, aș ști acum cum să procedez : mi-aș face un plan, aș conspira și aș căuta complici dintre oamenii de acțiune. Primul pe care l-aș alege ar fi studentul meu Constantin Zgimbău, din anul al II-lea al Facultății de Arte Plastice, secția grafică a Academiei Naționale de Artă din București. Viața l-a silit să fie om de acțiune. Acum vreo trei luni, în plină iarnă, cînd, în ciuda lipsei totale de apă, căldură, lumină, igienă etc. din căminele plasticienilor, studenții erau, totuși, obligați să plătească ceea ce nu se cuvenea, el a refuzat. Cînd i s-au reținut banii în mod automat din bursă, și-a radicalizat acțiunea, intrînd în greva foamei. A reușit „să convingă" factorii administrativi, iar situația din cămine s-a rezolvat. Au cedat mult mai repede decît voința de fier și încăpățînarea lui de anarhist, care i-ar fi permis lui Constantin Zgimbău să mai reziste la greva foamei. Copilăria petrecută într-o casă de copii a studentului plastician a fost marcată de foamete, lipsuri, brutalitate, umilințe. Pariul lui existențial este să-i salveze pe condamnații fără vină din casele de copii. Pentru asta, el ar fi în stare să mai facă o revoluție, revoluția copiilor, așa cum în Evul Mediu se credea că numai o cruciadă a copiilor poate reuși. Dar numai în ultimă instanță, pentru că viața dusă l-a învățat să fie realist și să găsească soluții de ieșire din situațiile cele mai dificile. (D. P.)

Povestea vieții

„Povestea mea este simplă, ca a tuturor celor proveniți din casele de copii. Sistemul social și economic al comunismului a produs orfani și copii proveniți din familii dezbinate. Eu sînt unul dintre cei șapte frați ai unei familii destrămate. Am petrecut în casa de copii de la Baia de Criș o perioadă de șase ani, din clasa a treia și pînă am intrat la școala profesională." Dacă nu aș fi știut unde a ajuns Constantin Zgimbău, aș fi putut crede cu ușurință că povestea lui este simplă. Cei șase ani petrecuți acolo — în cumplitele bătăi primite de la pedagogi (cu curele de cauciuc trapezoidale, pentru ventilator), în foame continuă, pe care n-o potoleau nici meniurile mizere, nici fructele furate toamna din livezile țăranilor și îngropate în pămînt, în fin, pe timpul iernii, nici nimic, i s-au părut o veșnicie, un coșmar din care nu se mai putea trezi. După ce a scăpat — din școala profesională făcută la Hunedoara a ieșit lăcătuș mecanic, a lucrat la Combinatul siderurgic, și a făcut liceul la seral, organizînd și conducînd între timp, la Hunedoara, un cerc mare de arte plastice. Înființînd și conducînd taberele județene „spuse de amatori", de la Cincis — l-a obsedat tot timpul ideea de a încerca să îndrepte situația celor rămași acolo. În condițiile comunismului, ideea era absurdă. Însă i se părea și mai absurd să nu încerce să facă ceva.

Înainte de revoluție, Constantin Zgîmbău a încercat să dea examen la Institutul de artă plastică „Nicolae Grigorescu" din București doar o singură dată. Bineînțeles că nu a reușit, înțelegînd că acolo nu se poate intra decît dacă ai posibilități materiale serioase, o familie influentă sau „pile". A continuat să se pregătească singur, iar după revoluție a intrat fără probleme. Dar nu despre pasiunile sale plastice îi place interlocutorului să vorbească, ci despre casele de copii.

Povestea poveștilor

După revoluție, a sosit în țara noastră o cantitate incredibilă de ajutoare pentru casele de copii. Ele nu au ajuns însă la destinație. Pe de altă parte, în țară au existat numeroase acțiuni de colectare de fonduri, în special în marile uzine, în instituții, în orașele populate sau în satele izolate. Românii au un suflet caritabil, iar în acțiunile de colectare de fonduri, Constantin a cunoscut oameni care au dat sume ce reprezentau salariul lor pe o lună. De altfel, una dintre întrebările pe care le punea celor cu care angaja dialogul era următoarea : pînă acum nu am dat de nici un om care să mă poată refuza cînd i-am cerut ajutorul pentru casele de copii și tare aș vrea să-l văd pe acela care m-ar refuza, există oare un astfel de om ? Bineînțeles că există, dar nici un om n-ar vrea ca asta să se știe. Problema este alta : nu există un control al fondurilor donate pentru casele de copii. Există însă soluții. Din experiența sa de ani de zile, în care cel mai bine a lucrat cu sindicatele, Constantin a înțeles că banii nu mai trebuie depuși, ci investiți direct, la fața locului, sub directa supraveghere și verificare a muncitorilor, a organizațiilor de caritate, a celor cărora le pasă cu adevărat ce se întîmplă cu copiii și nu-și liniștesc conștiința doar cu ideea că au donat bani. Iar cînd oamenii știu sigur ce s-a făcut cu banii lor, cu eforturile lor, sînt dornici să mai dăruiască și să ajute în continuare.

Posibilitățile de a-i ajuta pe cei din casele de copii sînt nenumărate. Este vorba de a-i ajuta pe niște oameni în formare, care nu au absolut nimic și au nevoie de tot, lipsiți de familie și de tot ceea ce implică viața de familie — iubirea, tandrețea, jocul, lipsa de griji a copilăriei. Pentru asta nu e nevoie de teorii, de aventuri demagogice, ci de fapte. De pildă, anul trecut, împreună cu studenții de la Academia de Arte, cu o finanțare de la sindicatul Crucii Roșii, Constantin Zgîmbău s-a întors de la Baia de Criș, unde a renovat o magazie insalubră, un grajd, pictînd pe 50 de m² de perete **„Povestea poveștilor"**, adică teme biblice adaptate nivelului de percepție al minorilor. „Ca să înțelegeți însă impactul uriaș avut asupra copiilor de orice mic gest, îmi spune interlocutorul meu, ar trebui poate să mă refer la felul cum m-au perceput ei cînd m-am reîntors la Baia de Criș pentru prima dată."

Pe mama mea o cunoașteți?

„Le povesteam atîtea soției și fiicei mele, dar de fiecare dată cînd încercam să vorbesc mă umfla plînsul. Au vrut să vadă cu ochii lor ceea ce eu le povestisem ca fiind un fel de lagăr de exterminare căruia copiii îi supraviețuiau, dar care îi condamna de cele mai multe ori fără drept de apel, la a fi materia primă a pușcăriilor. Le-am condiționat vizita la Baia de Criș cerîndu-le să reziste 3 zile în condițiile în care vom fi cazați și să încerce să se abțină de la plîns. Cînd am ajuns acolo, iar copiii ne-au înconjurat, mirați că nu-i certăm și nu-i batem, prima întrebare pe care i-o puneau soției mele era : Dumneavoastră sînteți mama mea ? Cînd auzeau că nu, întrebau : Dar pe mama mea o cunoașteți ? Auzind că și eu am fost ca și ei, aproape că nu credeau și întrebau din nou : Cum, dumneavoastră sînteți soția unui copil care a trăit aici ? V-ați măritat cu dînsul ? După aceea soția mea m-a sprijinit mereu în tot ceea ce am făcut."

Iar Constantin Zgîmbău a făcut lucruri incredibile. Sfătuindu-se mereu cu soția lui, a acționat numai cu gîndul că îi va ajuta pe copii în mod direct. Viața copiilor la Baia de Criș se deteriora pe zi ce trecea iar legal nu exista nici o posibilitate pentru a obține ajutorul de mai multe milioane de lei necesar reparării clădirilor aflate într-o stare avansată de degradare. Și atunci, s-a dus la directorul general al Combinatului Siderurgic Hunedoara, inginerul Faur Sabin, i-a explicat și l-a convins să încalce legea : bunurile și materialele necesare (țeavă, bolțere, aparate de sudură etc.) nu puteau fi procurate decît printr-o donație ilegală, prin scoaterea lor la casat, obținînd camioane și mîna de lucru gratuită a muncitorilor dornici să ajute. Mai greu a devenit după revoluție, pentru că oamenii puși în funcții s-au dovedit la Hunedoara a fi mai incapabili decît cei dinaintea lor.

Birocrația mai puternică decît omenia

În tot ceea ce a făcut și va mai face, Constantin Zgîmbău a fost sprijinit de sindicate. Ele îi oferiseră mijloace financiare pentru a picta strada din fața Combinatului Siderurgic din Hunedoara cu imagini reflectînd problema orfanilor. Lucrarea i-ar fi convins să cedeze pe cei care mereu au pus bețe în roate. Acțiunea s-a oprit din cauza refuzului poliției, primăriei, noii conduceri a Combinatului. Problemele sale n-au fost însă doar birocratice, ci și electorale. Cînd Ion Iliescu a ajuns în campanie electorală la Hunedoara, Constantin Zgîmbău a apărut pe una din casele din fața locului unde fostul lider fesenist cuvînta, atîrnînd o serie de pancarte pe care scria **„Opriți materia primă pentru pușcării"**. A fost rapid înfăcat de oamenii lui Măgureanu și împiedicat să protesteze. Noroc că era cunoscut de mulțime și a scăpat de bătaie.

Planul lui Constantin Zgîmbău este precis. Îmi arată un tabel cu peste 200 de case de copii din România. Fondurile nu lipsesc și nu vor lipsi, mai ales în perspectiva în care sindicatele și organizațiile naționale și internaționale de caritate sînt hotărîte să ajute. Ele pot contribui la plata transportului, cărăriii, mesei, materialelor necesare unei operațiuni de refacere a caselor de copii, de utilare a lor, de inițiere a unor programe de învățămînt și educație. Pentru orfani contează cel mai mic gest de ajutor și înțelegere. Iar pînă acum nu s-a făcut nimic, în afară de livrarea unor ajutoare. Există și forța umană dornică și capabilă să-i ajute pe copii : **studenții.** Așa cum au făcut studenții plasticieni anul trecut și vor face în fiecare an de acum încolo, așa pot studenții de la toate institutele de învățămînt superior din țară să se implice în mod concret. Ca să știe însă ce e de făcut, ei vor trebui să se deplaseze cu cel puțin o lună să vadă cu o copiilor și cu ceret și mai a să facă din Prin urmare, lă de Artă General Budi (rectorat) 13 către toți cei Constantin Z și sfaturi con facă ceva. E apelul lui nu greu de crezu ar putea să-i miile de frați

MA

„Priviți", i lentin B. (23 geam. Mă ui chiar și acun spînzură cîte anvelopă rup vă, avem să rea peste tot muta cu „cas încă de cînd să înțeleg ce de pe cînd Copii, am c ca asta în fa s-a făcut. d verde și cur dar așa e, înt te de murdă

Garsoniera deschide nun cant, din cau spatele ei, în pat, o masă după o perde aer sordid și din cauza so de niciodată colțul blocul jos pe asfalt mereu, cu î nează trei lă vărsate, colci pindind un urcă pînă ai „N-o să vă tuși sînt mu așa cum este senzația că ghetto-uri, în mesc ele : Că pul Școlar di rentari. Sînt este prima o mai al meu împart cu n

II? INSTITUȚIONALIZAREA CU REGIM DE DISCIPLINĂ TREPTATĂ

— Interviu cu IRINA HOLDEVICI, cercetător științific la Institutul de Psihologie

ște la fața locului. lor ce le lipsește ot fi ajutați con- e pot ei, studenții. ce ar fi nevoie. Academia Națională București, strada ău nr. 19, telefon poate fi găsit de eresați, studentul ău. El oferă idei e celor dispuși să treu de crezut că găsi ecou. Este există cineva care piedice să-și ajute mici.

DAN PAVEL

● GABRIELA ADAMEȘTEANU : **Prin ce fel de metode credeți că se pot recupera copiii străzii ?**

●● **IRINA HOLDEVICI :** Eu aș vedea institu-ționalizarea cu regim de disciplină, dar disciplină treptată care să ajungă pînă la sfîrșit liber consimțită. Deci, internat, semiinternat, școală de zi, educatori care să ofere și afecțiune, nu să-i traumatizeze. Cu programe foarte serioase de educație fizică, judo, karate, arte marțiale, yoga, activități competitive. Cred că mulți dintre acești copii pot să aibă aptitudini sportive, iar succesul în sport le poate îmbunătăți imaginea de sine. Pentru că acești copii acceptă inconștient ideea de **ciuruc, de rebut al societății** (nimeni nu le dă atenție, nimeni nu-i iubește) și atunci trebuie să li se ridice **autostima.** Prin activități intelectuale este însă greu de realizat, majoritatea au probleme cognitive, abia știu să scrie, sînt instabili (pentru că au fost bătuți, goniți), nu au forță să învețe. De aceea trebuie atent școlarizați, și nu sînt totdeauna de așteptat succese școlare. Dar activitățile artistice și sportive ar putea fi o pîrghie ca să capete încredere în ei, pot exista copii de țigani, cu talente la muzică, dans etc. Principiile școlii Waldorf (educație naturistă, învățămînt artistic, învățămînt individualizat, libertatea copilului) pot fi folosite cu succes în recuperarea lor. Pe urmă, să se evite aspectele negative ale colectivităților suspecte : homosexualitatea, teroarea exercitată de cei mai mari asupra celor mai mici etc. Ar trebui introdus și un regim naturist care dezintoxică (presopunctură, plante medicinale, terapii homeopatice). Evident, copiii au nevoie și de proteine, sînt subnutriți : din cerșit și furat nu au avut cum să aibă trei mese pe zi, normale. Și trebuie să le acorzi încredere : dacă sînt mărișori, li se poate da drumul în oraș, dar cum au făcut o prostie, punct. Adică, totuși, trebuie un regim de recompense și sancțiuni.

● **Ce instituție vedeți ocupîndu-se în acest mod de copii ?**

●● Pe lîngă Facultatea de Psihologie (care are și o secție de teologie) s-a făcut un colegiu de asistență socială : sînt băieți și fete care se pregătesc pentru munca de asistență și ocrotire socială pe probleme de caritate. Acești absolvenți (religioși și laici) ar putea fi folosiți la recuperarea copiilor cu delincvență, cu droguri, a copiilor-problemă.

● **Unii dintre acești copii au familii, cu drepturi legiferate asupra lor.**

●● Există și copii cu dizarmonie comportamentală, care au plecat de acasă din spirit de aventură, dar majoritatea provin din familii dezorganizate, cu părinți bețivi și relații imorale în familie. Eu aș face o anchetă socială foarte serioasă într-un mod inteligent și prudent : trebuie stabilit dacă familia respectivă vrea și este într-adevăr capabilă să acorde îngrijire minorului, în ce măsură există o relație reală între copil și părinte, în ce măsură copilul vrea să se întoarcă acasă. Pentru că, după părerea mea, sînt mulți oameni care nu merită calitatea de părinte. Dacă vii cu aparatul de filmat, el îți declară, da, domnule, îl aștept, să vină. Și pe urmă începe iar cu schingiuirile și bătăile. Am văzut și ce se întîmpla în casele de copii : erau țigănci care își dădeau acolo copilul ca să scape de el și dacă erau fetițe, cînd se făceau mărișoare și frumușele, le aduceau acasă și le obligau să se prostitueze. Am văzut fetiță de 12 ani pe care mamă-sa, sîmbătă și duminică, a silit-o să aibă contacte cu 30—40 de bărbați. Deci, dacă familia respectivă nu este în stare să aibă grijă de minorul respectiv, să nu-i fie dat. Dar nici să nu fie sancționată sau să sufere oprobiul public din cauza aceasta. Nu vrei ? uite, noi ți-l luăm, vrei să vii să-l vezi, îl vezi, vrei să scapi de el, uite, ni-l dai nouă, avem aici o instituție, avem oameni care se ocupă de el, vrei să-l iei în vacanțe ? foarte bine. Adică fără a interzice, pentru că nimic din ceea ce este interzis nu-i bun. Dar copiii trebuie scoși din familiile dezorganizate în care mama sau tatăl vitreg creează probleme mari, de viol de pildă. În străinătate, unde sînt mult discutate astfel de situații, se manifestă o altă înțelegere, se face o psihoterapie de familie, chiar cel ce a făcut așa ceva este judecat la tribunal și pedepsit cu închisoare ; un psiholog trebuie totuși să vadă ce s-a întîmplat în sufletul unui tată care a ajuns să-și necinstească propria-i fiică. Peste tot în lume este plin de astfel de cazuri, mai ales în America, în mediile de italieni, portoricani, unde fetițele sînt precoce.

● **Pe lîngă agresiunea sexuală a copiilor, se discută mult în străinătate și despre maltratarea lor. Care este opinia dumneavoastră ?**

●● După mine, abuzurile sînt bătăile pe nedrept, făcute sub influența alcoolului, în mod sadic — nu o palmă pe care tatăl o dă fiului pentru că a furat din casă. Poate greșesc, dar din ceea ce am văzut, copiii care provin din medii obișnuite, sănătoase, însă cu o educație mai tradițională ies mai bine decît cei cu o educație prea liberă : capătă înclinație spre studiu, dragoste de muncă, profil moral normal — ceea ce se cheamă „frică de Dumnezeu“. Ies prost extremele, fie cei din familii dezorganizate, de psihopați, fie cei din familii cu nivel material prea bun, unde copilul o ia razna de prea mult bine. Aceștia capătă o filozofie greșită despre viață, că totul vine fără efort. De mic, omul trebuie să știe că în viață nimic nu este gratis. Marii industriași japonezi își trimit fiii întîi să lucreze ca muncitori, termină liceul, facultatea, trec apoi prin ierarhiile profesionale, înainte de a prelua compania. E ca o școală a răbdării, care creează un respect față de muncă. La noi, poate și din cauza lozincilor idioate la care am fost supuși, s-a căpătat un fel de dispreț față de muncă. Chiar și după revoluție. Or, nu este corect nici așa.

● **Cît de urgentă vi se pare rezolvarea problemei copiilor străzii ?**

●● Foarte urgentă. În cîțiva ani ei pot deveni asasini, un pericol social. Apoi se degradează, pot muri înainte de vreme, se pot îmbolnăvi, pot deveni focare de infecție, inclusiv SIDA. Va fi o prostituție necontrolată, vor fi bande de delincvenți care abia așteaptă să ne dea în cap, omoruri sadice etc. Trebuie luate și măsuri cu caracter mai general, de pildă, la mine în bloc, am văzut mai zilele trecute trei-patru băieți de 10—12 ani, cu sticla de votcă, fumau, vorbeau prostii. Pensionarele din bloc știu că au rapoarturi sexuale în ghenă. Așa ceva nu e în ordine.

● **Nu e în ordine ca vîrstă pentru rapoarturile sexuale, sau pentru că se petrec în ghenă ?**

●● Și una și alta, pentru că ajung la o mentalitate animalică în legătură cu sexul. Omul trebuie să-și dea seama că sexul e totuși o pornire umană, un act de dragoste, iar, sub aspectul acesta, cele mai frumoase tradiții le au orientalii.

A consemnat
GABRIELA ADAMEȘTEANU

RCAȚI PE VIAȚĂ

spune mohorît Va- nl), arătînd spre n copac ingălbenit, imăvara, în care irpe zdrențuite și o O imagine obsesi- cleg, care îl urmă- diferent unde se „Aș putea zice că început să văd și în jurul meu, încă am la Casa de ui cu cîte un pom chilor. Nu știu cum niciodată nu era cam aiurea spus, eauna am avut par- în jurul meu.“ 9 m², la care ușa se atît cît să intri pe mul dulap plasat în e nu încap decît un chicinetă ascunsă floratâ, respiră un sător. Asta poate și ni care nu pătrun- miru, izbindu-se de în față. Tot în față, a cum mi-a arătat tentă, Valentin, tro- riașe de gunoi, re- de șobolani și răs- s pestilențial, ce as, la etajul patru. să credeți, dar to- nit, chiar dacă este trăiesc mereu cu ă scap niciodată de erent cum se nu- de Copii nr. 2, Gru- ilcea sau, acum, Fe- ultumit, pentru că cînd am un loc nu- care nu trebuie să-i ni altcineva. Știți,

asta este nenorocirea noastră, a celor veniți de acolo, că niciodată n-am putut să fim singuri, mereu ne-am simțit supravegheați de cineva — de colegi, pedagogi, profesori... nu știu cum o fi fost pentru alții... poate greșesc, dar eu tare aș fi vrut să... în sfîrșit, ce să vă spun, seara mă pileam sub pătură numai ca să fiu singur cîteva ore... asa sînt eu...“

Valentin este acum somer, trăiește din cinci mii pe lună și din ce mai „pică“ pe de lături, din uruitul mobilelor, descărcatul camioanelor sau căratul valizelor în gară. Recunoaște că e greu, că fiecare zi pare o problemă insolvabilă și că a început tot mai des să-i bată gîndul să emigreze și el, ca alți colegi. Nu-l leagă nimic de „țară“, îmi spune zîmbind ușor ironic, deși a fost la revoluție, a fost „chiar și în C.C.“, unde a văzut atîți de mutre, încît, deocamdată, îi este frică să povestească. Familie nu are, nici părinții măcar nu și-i cunoaște, „or fi murit sau nu, acum nu mai contează“, într-o vreme a vrut și el ca mai toți orfanii de la „cămin“ să-i găsească, să-i determine eventual să-l scoată de acolo, să aibă și el „iluzia unei familii și a unei case“. Dar acum „e prea tîrziu“. Nici frații nu mai este curios să-i întîlnească, deși știe precis că trebuie să fie pe undeva prin țară, „poate chiar în București, poate tot într-o garsonieră confort 4 din Ferentari“. Cînd era mic l-au căutat odată la Casa Copilului, avea vreo șapte ani, dar de atunci n-au mai dat nici un semn de viață, știe doar că și ei au crescut tot prin orfelinate. Așa că nu are nici un motiv să rămînă, dar n-are „destul curaj pentru asta“. Din generația lui de la Cămin, din „căminarii“ de atunci (îmi spune că așa erau strigați de profesori, colegii din „oraș“ și de lumea din cartier), vreo cinci au reușit să emigreze și au devenit „oameni“, lucru cu sanse minime aici, pentru „unul ieșit de acolo“. Oameni în sensul că au o familie, copii, o casă... Din cei rămași, majoritatea sînt „dezrădăcinați“, ca el...

Îl întreb de ce este așa trist, dacă este o stare de moment sau ceva structural. „Păi, n-ați fost niciodată într-o Casă de Copii, ca să vedeți cum e ? În fond, nici nu era chiar atît de rău, mîncare ne dădeau, ne duceau vara în tabere, la cîte un film... unii profesori de la școală erau buni cu noi, ne luau acasă la ei duminica, ne dădeau haine. Dar știți ce se întîmpla, nimeni nu ne iubea de fapt, chiar și bunătatea de care vă vorbeam era un fel de milă creștinească, ca să-i zic așa, o datorie sau ceva pe alei. Nici nu știu dacă a fost bine că unii dintre noi mergeau din cînd în cînd prin familii și vedeau cum e, ce ar fi putut și ei să aibă. Se întorceau și mai dezechilibrați. De fapt, toți eram dezechilibrați într-un fel, eram antisociali. Asta se vede cel mai bine acum, la maturitate, cînd foarte puțini dintre noi au reușit o reală integrare socială. Dacă ar fi fost vorba de înfiere, ar fi fost desigur, altceva, toți ne dorcam asta, să vină într-o zi o familie să ne înfieze. Vedeam filme unde așa se întîmpla, dar la noi pe vremea aia nimeni nu înfia copii. Eu știu un singur coleg care a fost înfiat. Acum, generația asta de orfani poate o avea mai mult noroc, sînt atîția străini, români mai puțini, care vor un copil, și nu înțeleg de ce statul le pune atîtea bețe în roate. Ce, e de preferat să rămînă toată viața într-un orfelinat ?“

Mă întreabă dacă vreau să scriu despre ei la ziar, știe că „asta-i la modă acum : orfanii și handicapații“, apoi îmi spune că el nu a fost niciodată într-o familie, nu pentru că nu și-ar fi dorit, dar era mai „brunet“ și toți credeau că este țigan. „Poate chiar ol fi, cine să știe ?“ Îmi mai spune că n-a avut niciodată o jucărie „adevărată“, singura fiind un urs de lemn pe care și-l meșterise singur și-l trăgea cu o sfoară prin curtea căminului. „Cred că asta m-a marcat în primul rînd, faptul că nu m-a iubit nimeni și că n-am avut jucării. Din prima bursă de student mi-am cumpărat maimuțoiul ăsta. Să nu credeți cumva că-mi pling singur de milă, nici vorbă, vreau doar să înțelegeți că oricît de bun ar fi un orfelinat, că indiferent de condiții, rămîi mai mult sau mai puțin marcat pe viață.“

La Politehnică a intrat „din primul foc și încă cu medie mare“, dar n-a terminat-o pentru că s-a îmbolnăvit, ceva cu nervii, evită să-mi spună ce, „doctorii au zis că e ereditar, dar parcă poți să fii sigur ?“ S-a petrecut timp de un an prin spitale, după care cu chiu cu vai și-a găsit o slujbă ca muncitor, după revoluție rămînînd însă somer. De la fabrică i s-a repartizat o garsonieră, dar blocul era neterminat și neterminat rămînea pînă în ziua de astăzi dacă nu intra „la demolări“. I s-a dat în schimb garsoniera aceasta, confort 4, din Ferentari. „Spre deosebire de alți colegi ai mei, am fost norocos, mulți locuiesc în continuare prin cămine pentru nefamiliști. Unii au meserii bune, vreo doi au terminat chiar și facultatea, să știți că ăsta e mare lucru, dar alții sînt rău, prin pușcărie sau fără nici un căpătîi. Nu ne vedem prea des, pentru că nu ne face plăcere să ne amintim de perioada aceea. Avem puține amintiri plăcute, deși sînt totuși singurii prieteni pe care îi am. Cred că cel mai mare rău a fost că mereu eram azvîrliți de colo-colo, mai ales în perioada adolescenței, de la o școală la alta, dintr-un liceu în altul, dintr-un cămin în altul. Mulți dintre noi ar fi avut poate cu totul altă soartă dacă după terminarea școlii profesionale ar fi primit măcar o cămăruță de 3 x 3 ca asta, care să fie numai a lor. Ar fi putut să-și întemeieze o familie, dar așa, mereu prin cămine, mereu la cheremul statului, a fost practic imposibil. Nouă și așa ne este mai greu decît altora să ne integrăm și nimeni nu ne-a ajutat, așa cum se întîmplă în alte țări, pentru că indiferent ce vom face în viață, vom rămîne întotdeauna marcați de orfelinat.“

ANDREEA PORA

Aşa cum anunţam în numărul trecut al revistei noastre, publicăm astăzi două dintre comunicările ţinute la Conferinţa Naţională Consultativă a Laicatului Ortodox, care a avut loc între 5-7 mai a.c. la Bucureşti

MIHAI SÂRBULESCU

FORMALISM RELIGIOS

Vorbim despre o criză prin care trece Biserica Ortodoxă Română. Cum adică ? Oare harul preoţesc îi părăseşte pe preoţi ? Sau preoţii părăsesc altarul ? Oare pâinea şi vinul nu se mai preschimbă pe jertfelnicee ? Sau jertfelnicele nu se mai sfinţesc prin săvîrşirea euharistiei ? Oare ritualul ortodox nu se mai desfăşoară în voie ?

Ba da. Şi tocmai cu acest lucru se împăunează preoţii şi ierarhii — ca şi cum bunul mers al ritualului nu ar fi o datorie, ci un merit al lor. Ca şi cum acest „bun mers" ar fi de ajuns !

Dar Cultul ortodox merge nestingherit înainte. Este adevărat însă că se mai întîmplă să ardă cîte un sfînt lăcaş : poate că Dumnezeu însuşi se hotăşte să-şi întrearcă faţa de la lăcaşurile ce-i preamăresc numai de formă. Dumnezeu poate deveni iconoclast, atunci cînd doreşte. Să ne amintim de profeţii Vechiului Testament : ei atacau pietismul cultural, atunci cînd liturgicul se formaliza şi funcţiona, într-un fel, de la sine. Erau momente în care cultul iudaic intra în automatism. Casta preoţească era pe deplin mulţumită de sine, cîtă vreme ritul nu avea de suferit. Templul era asigurat ; se aduceau jertfe periodic, se făceau pelerinaje, existau cîntece colective, preoţimea era la locul ei, funcţiona totul normal — dar farma secularizase spiritul şi împietrise într-o ploscă lipsită de conţinut. Iar Dumnezeu se scîrbea de acest ritualism gol şi îşi trimitea profeţii să strige : „Pînă cînd Mă veţi obosi cu jertfele voastre ? Nările Mele s-au săturat de mirosul cărnii de bou şi de viţel ! M-am săturat de sîrbătorile voastre de lună nouă. M-am săturat de recoltele voastre, de horele, de dansurile şi de cîntările voastre ! Faceţi dreptate văduvei şi orfanului, rupeţi jugul nedreptăţii, aduceţi jertfa bineplăcută a inimii voastre !".

Cultul era respectat cu stricteţe în formă — dar slujitorii lui îl sfidau conţinutul. Or, conţinutul era tocmai prezenţa lui Dumnezeu, iar Dumnezeu îşi întorcea faţa de la jertfelnice, de la preoţii şi poporul care împlineau un ritual inert. Îi plăcea să-şi lase simţită prezenţa printr-un om pe care îl făcea profet şi care, prin cumplite cuvinte de ocară, readucea dumnezeirea în sînul lui Israel. Se petrecea acest fapt scandalos, anume că Dumnezeu se scîrbea de însişi preoţii săi, şi se ducea să locuiască în sudalma profeţilor, în invelişul vorbelor de ocară adresate unui ritualism mecanic. Ritualul mergea înainte, nestingherit de mînia divină, iar profeţii veneau să vestească tocmai această mînie şi să reamintească oamenilor de jertfa curată a inimii...

Rostirea vechilor profeţi împotriva golciumii culturale era necruţătoare. Aparenţa lor, un scandal ; ei tulburau liniştea serviciului divin şi, lucru încă mai grav, îi împroşcau cu noroi pe slujitorii altarului — lipsindu-i de fala şi măreţia reală pe care acestia o întruchipau în ochii poporului. Era ceva inadmisibil ! Aşa încît şi eliminarea acestor calomniatori decurgea de la sine, putînd să pară pe deplin justificată. Ei erau chinuiţi, batjocoriţi, bîtuţi, lapidaţi, ferăstruiţi, ucişi cu sabia... Care dintre proorocii a scăpat de prigoană ? Mîntuitorul însuşi a suferit ocara şi moartea pe cruce, pentru aceleaşi motive. Aşa au decis arhiereii, fariseii şi cărturarii — că litera trebuie să ucidă spiritul. Sinedriul făcea un efort pentru a salva aparenţele — forma —, fără să-i pese de faptul că, în persoana lui Iisus Hristos, însuşi conţinutul formelor venerate de ei sfărîma ţîpicul. Iudeii vedeau cu ochii ceea ce părinţii lor auziseră numai prin gura profeţilor : că forma este respectabilă doar atunci cînd o locuieşte conţinutul ; şi că se poate întîmpla ca forma să fie părăsită de conţinut şi lăsată — de acesta chiar ! — pradă pustiirii. Vai de formele acestea părăsite de conţinut ! Poate cel mai necruţător atac al Mîntuitorului, relatat în Evanghelii, se îndreaptă tocmai împotriva celor care cinstesc forma fără conţinut : „Vai, vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici ! Că mîncaţi casele văduvelor şi cu făţărnicie vă rugaţi îndelung ; pentru aceasta mai multă osîndă veţi lua".

Să revenim la Biserica Ortodoxă Română. Atîta vreme cît un popor întreg se duce de rîpă, cu tot ceea ce este el ; atîta vreme cît neamul nostru se află într-o prăpastie de mizerie şi umilinţă ; atîta vreme cît copiii bolnavi de boli incurabile sînt ajunşi de străini prin spitale ; atîta vreme cît orfanii vagabonzi nu găsesc adăpost decît la o societate de misiune catolică ; atîta vreme cît ajutoarele venite din afară devin obiectul de sneaptă pentru îmbuibarea deja îmbuibaţilor, iar suferinzii gem fără ajutor în paturile lor ; atîta vreme cît călcîiul mizeriei striveşte preotul'ndeci adevărul ; atîta vreme cît cătăi, unei părţi se numesc salvatori, iar victimele sînt încă o dată răstignite : este oare posibil ca Biserica să rămînă neîmbrobodită, ascunsă şi adăpostită pe culmile cereşti ale ritualului ? Oare rostul ei este numai să înalţe catedrale şi să sfideze statui prin parcuri ?

Biserica trebuie să fie maica sărmanilor, a celor umiliţi şi obidiţi. De ce n-am ridica sub oblăduirea ei spitale, cantine pentru săraci, case pentru copii orfani ? De ce n-am intra în casele oamenilor, să aflăm ce nevoi au ? Mă întreb cîţi dintre preoţii parohiilor bucureştene se mai ostenesc măcar o dată pe an, de Bobotează, să intre în casele enoriaşilor. Cum pot fi ei alături de cei aflaţi la nevoi dacă nu fac un minim efort oarecare să-i cunoască ? Biserica noastră a uitat ce a fost mai întîi apostolia : mersul desculţ prin colbul drumurilor, în căutarea celor

aflaţi la restriste. Episcopii se ascund prea mult, astăzi, în palatele episcopale. Legătura lor cu cei mulţi se reduce adesea numai la binecuvîntarea arhierească şi la discursurile pompoase rostite în faţa uşilor împărăteşti. Preoţii, la rîndul lor, se baricadează prea mult în adînostul altarelor. Ce fac sectanţii — care izbuteşte să cîştige atîţia adepţi — şi nu facem noi, care nu reuşim să-i păstrăm nici pe aceia pe care îi avem ? În nici un caz ei nu stau fecioţi în cazele de ruşăcîune. Ei sînt cu adevărat activi. Sectele ştiu ce înseamnă misionarism. Să le recunoaştem această calitate pe care noi am pierdut-o ! Mulţi dintre ierarhii noştri doresc să înalţe multe şi mari biserici, care să slăvlească înaintarea sectelor. Deseriăciune ! Întîi trebuie cîştigaţi oamenii care să umple acele biserici şi nu să se construiască biserici care, din lipsa credincioşilor, să rămînă goale.

În pofida sărăciei prin care trecem, Biserica a căpătat, nu ştiu cum, un curios apetit pentru triumfal şi grandomanie. În stilistica actiunilor sale, lăudăroşenia nu este egalată decît de o totală atît de mare obtuzitate. Planînd tot timpul la înălţimea mistică a funcţiunilor ei, Biserica a devenit opacă la nevoile imediate ale bieţilor oameni — fie acestе nevoi de hrană, de adevăr sau de libertate. Biserica a devenit excesiv de esoterică, ca şi a părăsit cu totul funcţia misionară. A devenit bigotă : se ocupă de formă, dar uită conţinutul care a creat forma.

Biserica noastră a ajuns — vai ! — foarte antipatică. Ea nu mai ştie cum să cîştige oameni, cum să-i facă aproapeţi. Ea trebuie să lase în întîmpinare — şi nu numai să se închidă în altare, aşteptînd ca mulţimile împinse de o minune să o ia cu asalt. Minunea aceasta trebuie provocată. Pînă să ajungă biruitoare în cer, Biserica noastră mai are încă de luptat aici, pe pămînt.

Dar ce se întîmplă aici, pe pămînt ? Se afirmă că Biserica are nevoie de noi lăcaşuri de cult. De ce însă nu s-ar reface cele distruse în ultimii ani ? De ce nu s-ar restaura mai întîi bisericile monumente aflate în paragină ? Unii au viziunea unor mari catedrale, stadioane liturgice dotate cu instalaţii de sonorizare de înaltă fidelitate, în care preoţii să oficieze asemeni vedetelor pop. Dar cum le vor umple cu mulţimea credincioşilor ? Numai trufia şi ambiţia nemăsurată pot inspira asemenea proiecte deşarte. De-ar fi cu adevărat pline măcar bisericile pe care — de bine, de rău — le avem !

Deci biserici noi care să rămînă goale, mai bine spitale pe care le-ar umple cu siguranţă mulţimea bolnavilor, a neputincioşilor. Nu cunosc nici un proiect care să propună amplasarea de bolniţe lîngă mănăstiri — aşa cum în mod firesc se obişnuia odinioară. Îngrijirea bolnavilor ar fi asigurată de monahi sau monahii, dedicaţi celor aflaţi în suferinţă — care altminteri îşi strigă durerea în pustiu, prin spitalele obişnuite.

Dacă am pomenit de bolnavi, să ne gîndim şi la cei prigoniţi pentru dreptate. Există o categorie de teologi care deturnează teologia de la sensul ei adevărat, transformînd-o în pură sofistică. Procedînd astfel, ei găsesc mijlocul de a eluda presiunea realităţii imediate, a evenimentelor de zi cu zi, şi ajung să promoveze cel mai vinovat absenteism. Această abdicare de la imperativul etic al clipei are numeroşi apologeţi, care proclamă cu virulenţă urgenţa fugii de cele „lumeşti". Dar aceasta este doar făţărnicie ; doar un pretext de a închide ochii în faţa celor mai mari nedreptăţi. Se pot da nenumărate exemple în acest sens, dar cel mai strigător la cer rămîne, fără îndoială, tăcerea urzită în legătură cu ceea ce s-a întîmplat în Piaţa Universităţii. Oameni nevinovaţi au fost bătuţi cu sălbăticie, aruncaţi în închisori şi uitaţi acolo de cei cărora Dumnezeu le porunceşte : mergeţi şi cercetaţi-i pe cei închişi ! Cum se explică tăcerea capilor Bisericii, refuzul lor de a lua măcar în seamă ceea ce s-a petrecut acolo ?

Formalismul religios consideră că asta nu priveşte. Biserica întrucît ea nu are a se amesteca în politică. Înaltа ierarhie a mîntuit de două ori, deoarece acolo nu era vorba de un simplu fapt politic, ci de viaţă şi moarte, de suferinţă şi sînuciere. Tăcînd, copiii Bisericii au tăcut asupra lui Hristos — cei prigoniţi împreună cu cei prigoniţi.

Şi în continuare, poporul se zbate în lanţuri şi suferinţă ! Acum şi nu altă dată este nevoie de milă şi adevăr ! Vedem cum seceta răpeşte tot mai mulţi miei din turmă. Vom primi de la ei paharul cu apă necesar supravieţuirii ? ! Ai noştri trebuie să ne ajute ! Necăjita noastră lume ortodoxă are nevoie de preoţii şi ierarhii ei !

MIHAI ŞORA

TEOLOGIA POLITICII

Am ezitat îndelung înainte de a mă aventura în hăţişul problematicii încapsulate în sintagma „teologia politicii", pe care am fost tentat s-o descompun într-un binom mai uşor de mînuit — „teologie şi politică" —, dar care, prin cîmpul de înaltă tensiune ce n-a întîrziat să se instaleze între polii binomului respectiv, a sfîrşit prin a mă trimite înapoi, la sintagma de care tocmai încercasem să fug : „teologia politicii".

De ce, totuşi, „teologie", cînd e vorba de „politică" ? Întîi şi-ntîi, pentru că niciodată nu poate fi vorba doar de politică. Şi asta pentru bunul motiv că politica e ceva ordonat în vederea a altceva şi că esenţialul acestui demers pe care-l reprezintă politica nu rezidă atît în drumul parcurs, cît mai ales în obiectivul ţintit. (Ceea ce nu echivalează cîtuşi de puţin cu vreo justificare a dictonului „Scopul scuză mijloacele".)

Să începem, aşadar, cu esenţialul, şi anume cu „obiectivul ţintit". Există o lege întemeietoare a Lumii în întregul ei, a acestei „mulţimi ordonate" căreia vechii greci îi spuneau „cosmos", iar această lege de bază e totuna cu desfăşurarea, în obligatoriu regim de finitudine, a divinului proiect creator în ansamblul lui, care-i constituie Lumii întregi adevăratul şi singurul Temei. Am spus : „în obligatoriu regim de finitudine", pentru a semnifica : 1. pe de o parte, infinita bogăţie simultană a proiectului creator, plasat, ca să spunem aşa, la nivelul Infinitului în act şi al Eternităţii, în care, deci, totul e dat dintr-o dată, totum simul, şi aşa zicînd, întrepătrunzîndu-se ; 2. pe de altă parte, imposibilitatea în care se află făptura limitată de a realiza efectiv această infinită bogăţie întrepătrunsă cu ea însăşi a proiectului divin altfel decît răspîndind-o de-a lungul celor trei dimensiuni ale spaţiului şi făcînd-o să se desfăşoare pe axul timpului, care este cea de-a patra dimensiune a Lumii create. Numai aşa, prin răspîndire în spaţiu (deci : localizare) şi, evident, prin particularizare configurativă se putea obţine (şi, deci, a-şi obţinut) — repet : în regim de finitudine — un palid echivalent al simultaneî bogăţii infinite a proiectului divin, iar mănunchiurile compossibile de însuşiri potenţiale ale acestor inumerabile particularizări ale supra-abundenţei proiectului divin care sînt speciile de făpturi (precum şi, bineînţeles, toate făpturile individuale incluse cumva în ideea de ansamblu a propriei lor specii) nu pot accede la actul lor de existenţă efectivă decît amănunţîndu-şi „aşa"-ul lor global într-o puzderie de „aşa"-uri punctuale, mereu localizate într-un „aici" punctual şi întruchipîndu-se mereu în seria neîntreruptă de „acum"-uri punctuale a căror succesiune — pe dinăuntru legată ! — le constituie individilor respectivi (şi, implicit, speciilor pe care aceştia le reprezintă) identitatea lor vie de-a lungul întregului parcurs temporal.

Această identitate vie cu ea însăşi şi cu propria ei destinaţie originară a fiecărei făpturi în parte, acest suplu „aşa" al ei constitutiv (şi ireductibil) se cere, bineînţeles, şi instituit(ă) efectiv, adică realizat(ă) pas cu pas, ca o condiţie sine qua non de împlinire efectivă — prin însumare progresivă — a întregului proiect divin (coextensiv cu ansamblul universului creat).

Aici, însă, — la nivelul trecerii în act a putinţei-de-a-fi (pusă mereu în mişcare de inepuizabila energie a Actului divin) —, trebuie neapărat să introducem o distincţie netă între 1. regimul de liberă actualizare a virtualităţilor umane pe de o parte şi 2. pe de altă parte, de actualizare cvasi-automată a virtualităţilor „incluse" în toate celelalte regnuri (mineral, vegetal, animal). Într-adevăr, în timp ce — la acestea din urmă — avem de a face doar cu instanţa (neechivocă !) a afirmării existenţiale a formei proprii, a propriului „aşa" neafectat de semnul

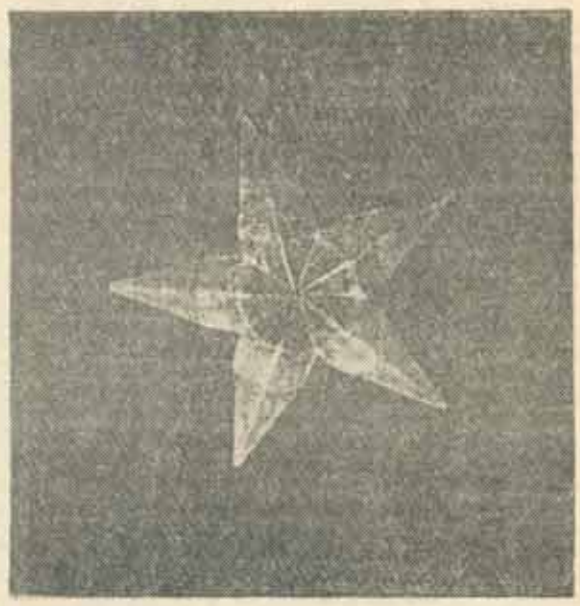

TANGENTE

întrebării, ei bine! în cazul omului (singurul creat „după chipul şi asemănarea" lui Dumnezeu), acestei instanţe primare i se mai adaugă una, care o problematizează pe cea dintîi şi o condiţionează : e vorba, anume, de instanţa asumării SAU a refuzului, adică de instanţa — absolut esenţială (şi aş spune : pentru om, definitorie) — a libertăţii.

Omul e, într-adevăr, nu numai o fiinţă autonomă, asişderea oricărei alte făpturi din vastul univers (căci orice făptură e autonomă, adică înzestrată cu o lege proprie de desfăşurare, întemeiată în Legea integratoare a Actului creator de lume) (şi în sensul acesta se poate afirma că orice autonomie veritabilă este însăşi expresia, în regim de finitudine, a universalei teonomii care dă fiinţă lumii şi o susţine neîncetat în fiinţă) : omul e, asadar, nu numai o fiinţă autonomă, a cărui autonomie esenţială se înrădăcinează, aşa cum şi era de aşteptat, în universala teonomie ; el mai este, în plus, şi o fiinţă liberă ; liberă, adică 1. fie de a-şi asuma chipul hărăzit dintotdeauna şi de a se strădui să-l ridice pînă la nivelul deplinei asemănări, 2. fie de a refuza, sub pretextele cele mai felurite, să şi-l asume.

În libertate îi rezidă omului şi măreţia şi mizeria.

Aşadar, în primul rînd, măreţia : măreţia de a putea spune, nesilit de nimeni şi de nimic, adică nesiluit de ceva din afara lui, — de a putea spune : DA ! chemării şoptite ce-i vine din străfundul fiinţei lui adevărate şi de a putea astfel ridica pînă la nivelul asemănării, aşa cum am spus, chipul ce i-a fost hărăzit de Dumnezeu în clipa zămislirii lui (chipul, adică tocmai fiinţa lui cea adevărată).

Şi acum, în al doilea rînd, mizeria : mizeria de a întoarce spatele acestei dumnezeeşti chemări neconstrîngătoare şi de a spune : NU ! adevărului propriei lui fiinţe.

Libertatea — care-i constituie omului noblEţea — îl poate deci ridica pe un deasupra tuturor celorlalte regnuri. Dar tot ea, dacă e folosită în răspăr, îl poate prăbuşi în infernul separării de propriu-i izvor de viaţă, în infernul însingurării şi al propriei pierzanii. Or, conştiinţa bietului pămînţean, după săvîrşirea, de către omul primordial, a păcatului strămoşesc, (care a fost un păcat de ieşire de sub rînduiala dumnezeească, un păcat de autopreferare şi de autocentrare), tocmai asta este : el are tendinţa evazi-invincibilă de a se institui ca centru de referinţă, de a raporta totul la el însuşi (ca individ) şi la ceea ce el consideră a fi propriul său interes.

Aceasta e starea în care se află omul şi venirea lui pe lume. Taina botezului ridică, desigur, de pe umerii lui povara păcatului strămoşesc. Dar tendinţa de a se prefera pe sine ca individ şi de a centra pe sine însuşi, şi, deci, de a instrumentaliza ceea ce îl înconjoară — începînd cu obiectele înanimate şi sfîrşind cu propriii lui semeni — rămîne în continuare cît se poate de activă.

Faţă de starea aceasta de continuă faliibilitate — altoită, ca un obstacol concrescut, pe însăşi tulpina liber ătii omului —, care conferă o tragică măreţie/mizerie condiţiei umane, ce ne rămîne de făcut ?

O atare întrebare se lasă despicată în două niveluri : 1. un nivel, cu adevărat esenţial, care este, pentru fiecare persoană în parte, al vieţii veritabile (adică al vieţii cu adevărat rodnice, întru împlinirea datoriei din veacul de aici şi, implicit, întru veşnicia împărăţiei lui Dumnezeu), dar care este, în acelaşi timp, şi unul al dinăuntru-bunei-convieţuiri a tuturora împreună şi 2. un al doilea nivel, într-un fel mai aproape de noi, de vreme ce vrînd-nevrînd ne ciocnim de el clipă de clipă, care este mediocrul nivel (nici el de lepădat !) al doar corectei convieţuiri a tuturora şi a fiecărula în parte alături de toţi ceilalţi.

După cum vedem, miza primului este o miză maximă : miza celui de al doilea, una minimă. Primul este nivelul omului interior : cel de al doilea, nivelul omului exterior. Două instituţii diferite sînt chemate să dea răspuns adecvat celor două niveluri ale întrebării noastre : instituţia teandrică, divino-umană, a Bisericii pe de o parte şi instituţia politică — omenească, mult prea omenească — a societăţii civile pe de altă parte.

Ce-i spune Biserica omului interior ? În esenţă, nu-i poate spune altceva decît ceea ce Mîntuitorul însuşi i-a răspuns fariseului care-l ispitea întrebîndu-l despre cea mai mare poruncă din Lege : „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu toţi cugetul tău. Aceasta este cea dintîi poruncă. Iar a doua, la fel cu aceasta : să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. În aceste două porunci atîrnă toată legea şi proorocii." (Matei, 22, 37—40). Or, a îndemna la dragoste adevărată implică din capul locului, ca o condiţie a cărei nerespectare ar anula din start dragostea, apelul la libertatea inalienabilă a omului. Dragostea, care este auto-dăruire, prin nimic constrînsă, şi tocmai de aceea mîntuitoare (adică dătătoare de bucurie : de bucuria de a fi tu însuţi „cu asupra de măsură" şi, în acelaşi timp, de a te împărtăşi din plin şi din bucuria tuturor celor ce, la rîndul lor, se bucură de aceeaşi suprafirească abundenţă de fiinţă adevărată în propria lor matcă) : dragostea aceasta mîntuitoare nu se poate în nici un fel desfăşura în regimul constrîngerii. Aerul indispensabil de care are ea nevoie pentru a-şi desfăşura uluitoarea energie este dumnezeescul har, fondator de libertate. Căci harul nu constrînge. Lucrînd dinlăuntru spre afară, din străfundul existenţiaţ al omului interior spre roadele exterioare ale fiinţării lui în lume, harul nu vine să configureze răspunsul aşteptat decît dacă aşteptarea aceasta a omului e cu adevărat reală : dacă, deci, în străfundul fiinţei acestuia, ea vibrează ca un dor adînc de fiinţare întru Adevăr, dor în care întreaga configuraţie a răspunsului să fie deja prefigurată.

Ori de cîte ori spunem, aşadar, „credinţă", sau „dragoste", sau „speranţă", sau „comuniune", precum şi „Bucuria" mîntuitoare care pe toate le încununează, odată împlinite : ori de cîte ori, deci, spunem „biserică", în sens de : comunitate a celor născuţi din nou, întru acelaşi har divin, spunem implicit şi : libertate. Într-adevăr, în afara imprescriptibilei libertăţi a persoanei umane, creată ca atare — adică : liberă — de însuşi Dumnezeu Aloatefăcătorul, nimic din toate acestea nu s-ar putea împlini.

În starea de cădere în care omul post-adamic, autocentrîndu-se la modul veleitar (recte : iluzoriu !), părăsind de bună voie marea matcă a făpturii ca făptură (şi singularizîndu-se în felul acesta faţă de toate celelalte făpturi, care de bine de rău îşi împlinesc cu aplicaţie, fiecare în parte, propria menire, fiind mereu ceea ce, dintru ele însele, trebuie să fie) : în starea de cădere deci, în care, după cum spuneam, omul adamic vrea cu tot dinadinsul să fie altceva decît ceea ce-i fusese hărăzit să fie cu adevărat, propria-i libertate se denaturează, (transformîndu-se în domnie a bunului plac, adică în anarhie. Căci dacă e adevărat că libertatea făpturii umane se bazează pe autonomia ei, nu e mai puţin adevărat că, în cuvîntul acesta : „auto-nomie", compus din două părţi, jumătatea a doua : nomia, adică Legea, este cel puţin la fel de importantă ca prima jumătate. Şi ce altceva poate fi Legea, dacă nu însuşi dumnezeescul „FIAT" ! după care a fost făcut şi fiinţează în continuare întreg universul creat, lumea întreagă a făpturilor ? În sensul acesta, orice autonomie particulară este în fond însăşi teonomia contractată bineînţeles şi particularizată în cazul respectiv şi lucrînd, dinlăuntru spre afară, dinspre rădăcină spre rod, ca însăşi legea de constituire a chiar cazului de care e vorba. Libertatea omului (căci numai în cazul lui putem vorbi de libertate în lumea făpturilor) e deci reală şi purtătoare de rod doar dacă pune în mişcare această autonomie particulară care-i delimitează aria proprie de fiinţare şi o şi încununează, ducînd-o la împlinire în chiar perimetrul de funcţionare prescris. Dacă nu, atunci e doar o stearpă zbatere-n gol. Or, tocmai aceasta e cazul cel mai frecvent la omul zilelor noastre.

Ce-i rămîne atunci de făcut Bisericii, dacă aşa stau lucrurile ? Evident, îi rămîne să cheme omul, din timpul lumesc în care acesta îşi duce de pe azi pe mîine viaţa năpădită de îngrijorare, într-un timp duhovnicesc, în care fiinţa lui lăuntrică să se reculeagă şi să se adune. Mîntuitorul spune cît se poate de limpede : „nu vă îngrijiţi pentru viaţa voastră ce veţi mînca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca [...] Uitaţi-vă la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare, şi tatăl vostru cel ceresc le hrăneşte[...] Şi cine dintre voi, oricît s-ar pune mintea, poate să adauge la statul său un cot ? Iar de veşmînt de ce vă îngrijiţi ? Luaţi seama la crinii cîmpului cum cresc : nu se osteneşc, nici nu torc. Şi totuşi, vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu se învesmînta ca unul dintre ei [...] Deci nu duceţi grija spunînd : ce vom mînca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom învesmînta ? [...] Căutaţi mai întîi împărăţia şi dreptatea lui [Dumnezeu] şi toate acestea se vor adăuga vouă. Nu duceţi grijă de ziua de mîine, căci ziua de mîine se va îngriji de sine. Ajunge zilei răutatea ei." (Matei, 6, 25—34) În sfîrşit, această concluzie, cu adevărat radicală : „Cine ţine la viaţa lui : va pierde-o, iar cine pierde viaţa lui pentru mine: va găsi-o". (Matei, 10, 39) Mesajul fundamental al veştii celei bune, al evangheliei într-un cuvînt, fără îndoială că acesta este: dăruirea de sine în fapte intrinsec bune, care să împlinească şi să încununeze dragostea de Dumnezeu, de aproapele şi de sine însuşi. Aceasta este şi garanţia duhovnicească a bunei convieţuiri în interiorul Cetăţii. Aceasta este, în acelaşi timp, şi contribuţia esenţială a Bisericii la binele mersului politicii în general, oferindu-i acesteia din urmă un model de comunitate înrădăcinată în şi întemeiată pe comuniune, care să-i servească — mulţimii de indivizi mai mult sau mai puţin standardizaţi din care e compusă omenirea, în întregime circumscrisă de condiţia lumească a autocentrării veleitare, şi ca atare privaţi de binefacerile Centrului dătător de viaţă, — criterii valabile de organizare a unei societăţi civile bine articulate, cu asigurarea unei corecte comunicări în interiorul ei, precum şi a unei convieţuiri corecte.

Evident, în afară de comunitatea credincioşilor, adevăraţi fii ai lui Dumnezeu prin naşterea din nou din harul Duhului Sfînt, există în lume şi alte feluri de comunităţi — începînd cu familiile, cu neamurile, cu etniile şi continuînd cu cele bazate pe afinităţi elective : familiile de spirit, marile prietenii, comunităţile de vocaţie... —, toate fiind însă constituite pe bază de filiaţie, asisderea modelului lor religios, şi fiinţînd, ca şi acesta, dinlăuntru spre afară, dinspre latenţă spre manifestare, dinspre rădăcină spre rod. Darul rodniciei, lor le aparţine în mod exclusiv. Fecunditatea, numai lor le-a fost acordată. Ea se manifestă plenar prin ceea ce, din străfundul propriei lor libere creativităţi (secunde), oamenii care le aparţin aduc la lumina zilei.

Societatea civilă însă, în ce o priveşte, nu e nici izvor de viaţă, nici rădăcină de rod. Ea nu e decît efectul final al unei laborioase organizări, culminînd în instituţia care o exprimă la vîrf şi care e Statul. (Statul de drept, bineînţeles.) Într-adevăr, dacă omul trăieşte în comunitatea bisericii (şi, în genere, în orice fel de alte comunităţi) aşa cum trăiesc împreună frunzele unui copac, ei bine ! în societatea lumească el s'ă alături de semenii săi aşa cum beţele de chibrit stau unul lîngă celălalt în interiorul cutiei de chibrituri. Toată problema e, deci, cum să apropii cît mai mult acest stereotip „alături" de acel dumnezeesc „împreună" care ţine laolaltă întreaga inepuizabilă diversitate a liberelor manifestări înmănunchiate ale diverselor comunităţi ce formează omenirea vie şi rodi|oare.

Trebuie să fim totuşi foarte atenţi cînd transpunem criteriile comunităţii organice, ţinînd toate de domeniul legilor nescrise ale interiorităţii, la acest artefact care e instituţia societăţii civile, ţinînd în întregime de domeniul prescripţiilor referitoare la comportamentul social al omului exterior. Politica — înţeleg: cea valabilă — nu e, în fond, nimic altceva decît o cît mai bună chivernisire a stării de cădere în care se află umanitatea post-adamică — şi în mod special umanitatea zilelor noastre — în vederea creării condiţiilor minimale care să favorizeze înflorirea comunităţilor de toate felurile, dar toate întemeiate pe dragoste şi pe dăruire de sine, care doar ele dau viaţă adevărată corpului social.

Iar printre aceste comunităţi — şi anume în fruntea lor — se află comunitatea celor înfrăţiţi prin harul Sfîntului Duh, care îndeplineşte pentru întreaga omenire — inclusiv pentru nivelul de exterioritate la care se constituie societatea civilă — un model iradiant putînd orienta omenirea în hăţişurile Lumii acesteia.

Cît priveşte politica, însă, ea în nici un caz nu-şi poate fixa, pe propriul ei plan, obiective maximale, — echivalente pămînteşti ale mîntuirii religioase —, cum ar fi, de pildă, scăparea de „alienare", aşa cum o visase tînărul Marx, pe tiparul unei teologii secularizate. Ori de cîte ori politica îşi propune atare obiective „înalte", vizînd omul interior şi feconditatea lui spirituală, ea atinge domenii pentru care nu e făcută şi sombrează, mai devreme sau mai tîrziu, în tiranie totalitară. Orice politică ce-şi propune să reformeze omul din temelii în vederea obţinerii a ceea ce numeşte ea „omul nou", sfîrşeşte prin a mutila chipul lui Dumnezeu existent în străfundul oricărei fiinţe umane, fie bestializîndu-l, fie robotizîndu-l. Lucrul a fost valabil pentru hitlerism şi comunism, dar el e tot atît de valabil în cazul oricărui tip de fundamentalism (în zilele noastre : fundamentalismul islamic).

Pînă la urmă, în această lume marcată de toate tropismele ce derivă din tendinţa păcătoasă a oamenilor de a se auto-prefera şi de a centra restul lumii pe ceea ce ei consideră a fi interesul lor propriu, cel mai bun regim politic (în sensul de : cel mai puţin rău din cîte au fost experimentate de omenire pînă în prezent) pare totuşi a rămîne democraţia reprezentativă. (Cu excepţia, firească, a instituţiei prezidenţiale învestită cu depline puteri, care — trebuie să convenim — e în orice caz mult mai puţin democratică decît moderna regalitate constituţională.)

Ideală, însă, nici economia de piaţă (şi regimul parlamentar ce-i corespunde) nu este, cu mîile ei de defecte cu tot — şi cu toată uscăciunea spirituală pe care formalismul funcţionării ei ireproşabile o poate aduce în lume (şi, de fapt, a şi adus-o peste tot unde funcţionează ca pe roate).

Rostul comunităţii credincioşilor, tocmai acesta este : să insufle viaţă adevărată în ţesuturile acestui artefact instituţional care e societatea civilă democratică, cu toate regulile ei explicite de corectă convieţuire, făcînd-o să beneficieze de roadele liberei desfăşurări a vieţii comunitare şi transformînd pe cît posibil în liberă comuniune cît mai multe din tipurile de comunicare pe care le cultivă societatea civilă odată ce a prins cheag.

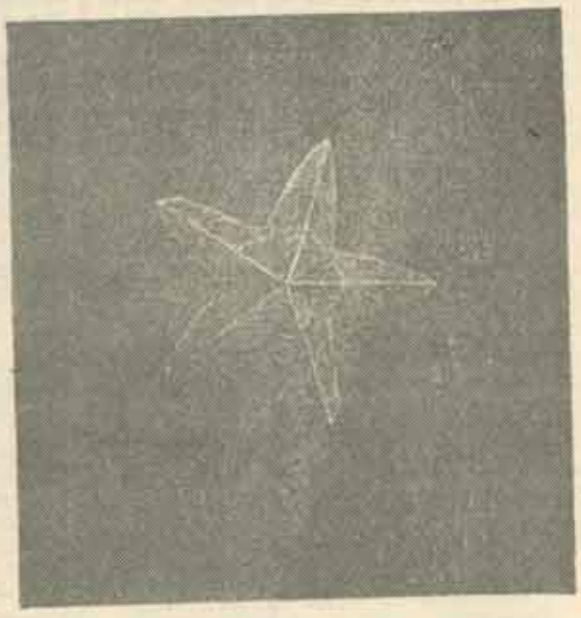

DREPTURILE OMULUI ȘI CONSTITUȚIILE EST-EUROPENE

LUCIAN MIHAI
GYÖRGY FRUNDA

Între 24-25 aprilie 1992 s-a desfășurat la Varșovia Conferința internațională „Drepturile omului în constituțiile și proiectele de constituții din centrul și estul Europei", organizată de către Fundația Helsinki pentru Drepturile Omului și Fundația „Ștefan Batory", ambele din Polonia. Au participat oameni politici implicați în procesul de adoptare a noilor constituții, juriști, specialiști în domeniul drepturilor omului din (în ordine alfabetică) Azerbaidjan, Belarus, Bulgaria, Ceho-Slovacia, Croația, Iugoslavia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Rusia, Ucraina și Ungaria. Au fost prezenți, de asemenea, reputați specialiști de la Centrul de Studiere a Constituționalismului în Centrul și Estul Europei al Facultății de Drept a Universității din Chicago (de pildă, renumiții profesori Jon Elster și Steven Holmes), precum și de la Institutul Norvegian pentru Drepturile Omului. Din România au fost invitați György Frunda (deputat U.D.M.R., fost secretar al Comisiei de redactare a Constituției) și Lucian Mihai (lector universitar la Facultatea de Drept din București, membru al Asociației „21 Decembrie").

Importanța conferinței (reflectată în emisiunile de știri ale televiziunii poloneze) a fost subliniată și în scrisoarea pe care Președintele Poloniei, Lech Walesa, a adresat-o participanților. Iar actualitatea pentru gazda a problemelor dezbătute reiese din aceea că, prin coincidență, în chiar prima zi a conferinței, Seimul și Senatul Poloniei au hotărît formarea unei comisii comune de redactare a constituției, după ce, anterior, elaborarseră separat cîte un proiect. Problematica este deopotrivă actuală și pentru celelalte țări participante. Astfel, după ce reprezentanții fiecărei țări au prezentat situația „la zi" a procesului constituțional în țările lor, s-a analizat apoi raportul dintre dispozițiile constituționale interne relative la drepturile omului și reglementările internaționale în materie. În acest context, a fost prezentat și art. 20 din Constituția României, care impune interpretarea și aplicarea normelor constituționale cu privire la drepturile fundamentale și libertățile cetățenilor în consens cu actele internaționale adoptate de România, precum și prevalența acestor din urmă acte atunci cînd dispozițiile constituționale nu le sînt concordante. Deși, fără îndoială, art. 20 constituie o soluție superioară, au fost, totuși, remarcate unele imperfecțiuni (normele constituționale cu privire la îndatoririle fundamentale ale cetățenilor nu beneficiază de același tratament ca și acelea referitoare la drepturi și libertăți : numai dispozițiile privind drepturile fundamentale — iar nu și acelea privind libertățile — din actele internaționale au prevalență asupra normelor interne).

Trecîndu-se, apoi, la cercetarea „catalogului" de drepturi și libertăți fundamentale, a fost analizat, în concret, conținutul categoriilor de drepturi personale, politice, social-economice și ale minorităților naționale. În acest context, reprezentantul minorității maghiare din România a pus în discuție conceptul de „drepturi colective" (opus celui de „drepturi individuale"), argumentînd printre altele existența acestora în chiar convențiile internaționale (de exemplu, art. 27 al Pactului asupra drepturilor politice și civile). Aceste susțineri au fost dezvoltate și de alți participanți la conferință.

S-au analizat apoi instrumentele de punere în aplicare a normelor constituționale privind drepturile omului, insistîndu-se asupra importanței independenței justiției, a rolului curților constituționale și al „ombudsman"-ului („Avocatul poporului"), acolo unde aceste instituții există. Participanții români au prezentat imperfecțiunile reglementărilor noastre, care nu oferă garanții constituționale pentru independența justiției și care, în legătură cu Avocatul poporului și Curtea Constituțională, se caracterizează prin generalitate și, deci, abstracțiune, așadar ineficiență. Aceste aspecte sînt, de altfel, în strînsă conexiune cu cea din urmă temă discutată de către participanți : limitările constituționale asupra drepturilor și libertăților fundamentale. Specialiștii prezenți au subliniat că existența unor dispoziții constituționale care permit Parlamentului ca, prin legi ulterioare, să limiteze drepturile și libertățile reglementate în constituție (ca, de exemplu, art. 49 din Constituția română), face ca să nu se mai poată vorbi despre drepturi și libertăți constituționale, ci despre „recomandări" adresate Parlamentului.

Spre a se asigura deplină eficiență întîlnirii, organizatorii au prevăzut pentru ultima zi a conferinței vizite de informare la Seim, Senat, Tribunalul Constituțional și Comisarul pentru Protecția Drepturilor Omului („ombudsman"-ul polonez).

DORU COSMA

CONSTITUȚIA ROMÂNIEI ȘI CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Astfel este neîndoielnic că unele dispoziții din art. 22 al Constituției române referitoare la „dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică" este inspirat din art. 3 al **Convenției.** Mai mult, alineatul al doilea al aceluiași articol este de-a dreptul... plagiat (reprodus textual) după art. 3 al **Convenției !**

Unele dispoziții din art. 23 al Constituției privind libertatea individuală apar de asemenea inspirate din **Convenție.** Ne referim, de exemplu, la alineatul al cincilea din acest articol care impune ca persoanei reținute sau arestate să i se „aducă de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen". Articolul constituțional evocat precizează în continuare că „învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu". Textul își trage substanța din art. 6 alin. 3 lit. a și c din **Convenție,** care cuprinde dispoziții similare prin conținut și formulare.

LACUNE ȘI IMPERFECȚIUNI ALE CONSTITUȚIEI ROMÂNE ÎN RAPORT CU UNELE CLAUZE ALE CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Influența, evidentă adesea, a **Convenției** asupra actualei Constituții române este dublată, din păcate, de unele deficiențe ale legii noastre fundamentale care puteau fi evitate dacă Adunarea Constituantă nu ar fi ignorat — sau preluat doar fragmentar — anumite clauze esențiale ale **Convenției.**

Reglementarea restrictivă a măsurilor privative de libertate și instituirea unor condiții de natură să împiedice eventualele abuzuri în **faza urmăririi penale** constituie un merit al Constituției române (art. 23). Din păcate legiuitorul constituțional român nu a vădit o preocupare la fel de atentă pentru a asigura legalitatea, echitatea și celeritatea în faza, și mai importantă, a **judecății** cauzelor civile și penale. Art. 21 din Constituție referitor la „accesul liber la justiție" cuprinde dispoziția de principiu, insuficient circumstanțiată, potrivit căreia „orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor sale legitime". Nici acest articol, nici art. 23 consacrat libertății individuale, care include într-un articol unic condițiile reținerii și arestării cu unele **principii fundamentale ale dreptului penal** (ca prezumția de nevinovăție și principiul legalității pedepselor) nu se referă la legalitatea, echitatea și celeritatea fazei **judecății,** deși **Convenția** stipulează că „orice persoană are dreptul ca pricina sa să fie ascultată în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil de un tribunal independent și imparțial, stabilit de lege, care să decidă fie asupra contestațiilor privind **drepturile și obligațiile cu caracter civil,** fie asupra temeiniciei oricărei **acuzații în materie penală...**" (s.n.)

(Va urma)

Text prescurtat al Comunicării ținute în ziua de 23 aprilie 1992 în cadrul Reuniunii organizate la București de Consiliul Europei.

O CONSTITUȚIE ECLECTICĂ

Legea fundamentală a României este o Constituție **eclectică.** Ea își împrumută substanța dintr-o serie de documente internaționale cu valoare incontestabilă, din cîteva Constituții occidentale și, mai puțin, din tradiția constituțională românească anterioară anului 1948.

Este vorba de un eclectism care, în sine, nu are nimic condamnabil și care, într-un fel, era fatal, dat fiind că în această materie o altă modalitate decît calea unor atare împrumuturi nu există. În ceea ce privește drepturile omului, printre documentele internaționale din care s-au făcut împrumuturi se numără la loc de frunte, cum era firesc, **Declarația universală a drepturilor omului** (1948) și **Convenția europeană de salvgardare a drepturilor și libertăților fundamentale** (1950).

Cît privește Constituția străină care pare să fi servit ca model prioritar, înclinăm să credem că ea a fost Constituția franceză din 1958. Pentru o țară ca România, abia ieșită dintr-un lung coșmar totalitar, modelul preferabil de urmat ar fi fost Constituția germană din 1949 sau Constituția spaniolă din 1978, ambele având ca țel declarat — și efectiv realizat — făurirea unor instituții politice apte să bareze calea reînvierii totalitarismului de orice culoare sau tendințe. Că modelul francez a beneficiat de preferințele Adunării Constituante a României o dovedesc, printre altele, prerogativele exagerat de întinse recunoscute șefului statului. Drept urmare, România a devenit o republică semi-prezidențială, în care puterea este împărțită, de fapt, între Parlament și Președinte, iar puterea judecătorească are un rol mai degrabă modest. O mai dovedește, de asemenea, adoptarea unor instituții noi, precum Curtea Constituțională, cu un statut legal similar Consiliului Constituțional francez. Într-adevăr, prin inexistența dreptului, pentru persoanele fizice, la o acțiune individuală, directă la acest organ judiciar, în cazul încălcării drepturilor și libertăților fundamentale, această Curte seamănă mai degrabă cu Consiliul omolog instituit de Constituția franceză din 1958 decît cu Tribunalul Constituțional de la Karlsruhe sau cu Tribunalul Constituțional spaniol, la care orice cetățean poate apela în atare cazuri. (În Spania acest mijloc de apărare judiciar este așa-numitul recurs individual **de amparo** — art. 53 alin. 2 din Constituție.)

În ceea ce privește controlul constituționalității legilor, menit, printre altele, să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, încălcate, eventual, și prin legi speciale (organice sau ordinare), legiuitorul constituant român din 1991 a renunțat, în mod nejustificat, după opinia noastră, la o tradiție constituțională autohtonă care și-a probat eficacitatea. Ne referim, anume, la controlul constituționalității legilor de către puterea judecătorească, respectiv de către cea mai înaltă instanță judiciară a țării — Curtea de Casație, în secțiuni unite (astăzi Curtea Supremă de justiție), ferită, în principiu, în mai mare măsură de ingerințe politice conjuncturale decît Curtea Constituțională nou înființată.

LOCUL DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE ÎN CADRUL CONSTITUȚIEI ROMÂNE

Importanța primordială, într-un stat de drept, a drepturilor și libertăților fundamentale este de natura evidenței și ca atare nu trebuie demonstrată. Ea se cuvine totuși subliniată, într-un fel sau altul, mai ales în acele țări în care aceste drepturi și libertăți au fost încălcate în mod flagrant înainte de instaurarea statului de drept, adică în țările post-totalitare.

Modalitățile de a scoate în evidență primatul drepturilor și libertăților fundamentale în constituțiile unor asemenea țări sînt diverse. Una dintre ele este aceea de a situa titlul sau capitolul consacrat lor la începutul Constituției. Este modalitatea pentru care a optat, de exemplu, legiuitorul constituțional german din 1949. O altă modalitate constă în constituirea normelor respective într-un **preambul** separat de Constituția propriu-zisă ori, și mai explicit, într-o **cartă distinctă,** consacrată anume drepturilor și libertăților fundamentale, cu mențiunea expresă că ea are valoare constituțională. Această modalitate s-a bucurat și de preferința Federației Cehe și Slovace, care în ianuarie 1991 a adoptat, prin votul Adunării Federative, o Cartă a drepturilor și libertăților fundamentale.

Ținînd seama de necesitatea de a sublinia importanța acestor drepturi și libertăți fundamentale într-o țară ca România și avînd în vedere „modelele" constituționale evocate, **Alianța Civică** a dat publicității în aprilie 1991 o amplă **Cartă a drepturilor și libertăților fundamentale,** pe care a pus-o la dispoziția Adunării Constituante ca document constituțional preliminar, ce urma să fie supus dezbaterii acestui for pentru a fi promovat, cu amendamentele eventual necesare, ca preambul al noii Constituții.

Deși făcută publică tocmai atunci cînd Adunarea Constituantă dezbătea Proiectul noii Constituții și cu toate că amintita **Cartă a drepturilor și libertăților fundamentale** elaborată de **Alianța Civică** s-a bucurat de un larg și favorabil ecou atît în țară, cît și în străinătate, nici Comisia Constituțională și nici Adunarea Constituantă, alcătuite, în zdrobitoarea lor majoritate, din membri ai F.S.N., nu au găsit cu cale să valorifice în vreun fel această inițiativă, ori măcar să ia act de existența ei. Dispreț față de un proiect constituțional elaborat în afara forurilor de obedientă guvernamentală sau suficiență a unor parlamentari convinși de omniscienta lor ? Probabil și una, și alta. În orice caz, efectele acestei atitudini față de amintita **Cartă a Alianței Civice** pot fi regăsite în unele imperfecțiuni ale Constituției, imperfecțiuni care ar fi putut fi evitate printr-o atitudine mai receptivă față de acest proiect de **Cartă.**

„ECOURI" ALE CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CONSTITUȚIA ROMÂNIEI DIN 1991

A detecta ce, cît și în ce fel textele Convenției europene a drepturilor omului (denumită mai departe **Convenție**) au fost „absorbite" în Constituția României din 1991 este o operațiune destul de dificilă. Dificultatea își are sorgintea în primul rînd în faptul că majoritatea dispozițiilor referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale Constituției române se regăsesc deopotrivă în **Declarația universală a drepturilor omului** (1948), în **Pactul internațional privind drepturile civile și politice,** în **Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale,** precum și în majoritatea constituțiilor postbelice ale țărilor occidentale.

Am putea începe comparația dintre Constituția română și **Convenție** prin enumerarea drepturilor din această **Convenție,** consacrate în mod expres în legea noastră fundamentală, dar această enumerare nu ar fi prea semnificativă întrucît „împrumutul" putea fi făcut și din alte documente internaționale similare sau din unele constituții europene postbelice.

Mai relevant ar fi în schimb să stabilim dacă, și în caz afirmativ care anume dispoziții inovatoare ori specifice din **Convenție** au fost preluate de Constituția noastră.

O cercetare exhaustivă în această privință nu este însă posibilă într-un articol ca cel de față. De aceea ne vom limita la cîteva exemple care ni se par mai semnificative.

Dr. MIRCEA CIUMARA

ÎNCĂ NU E PREA TÎRZIU

Din sacul fără fund al problemelor economice cîteva sînt de dimensiuni ixbitoare. Fără pretenția unei ierarhizări menționez cîteva. Mai întîi, trebuie să fie pregătite de pe acum resursele energetice pentru iarna 1992—1993. Dacă de această problemă ne vom aduce aminte din nou abia în octombrie, degeaba vom schimba atunci guverne, căci ele nu tin de cald. În al doilea rînd, încă în august-septembrie trebuie să fie clare condițiile de începere a lucrărilor agricole de toamnă. În caz contrar, va fi periclitată și recolta de anul viitor. În al treilea rînd, fără credibilitate externă se vor prăbuși catastrofal atît consumul populației cît și bruma de producție industrială care mai există. În al patrulea rînd, declinul producției industriale oricum va continua pînă în august, dar se mai poate spera într-o producție constantă în primele luni de toamnă, fiindcă după aceea vine declinul specific lunilor de iarnă.

Desfășurarea alegerilor parlamentare pînă cel puțin la mijlocul lunii iulie este o primă condiție indispensabilă. În caz contrar, se pierde complet controlul asupra economiei. Dar această condiție necesară nu este și suficientă. Deciziile parlamentului rezultat din alegeri și ale guvernului ce se va forma ulterior este indispensabil să fie ferme și competente. Dacă alegerile vor fi viciate și noii parlamentari vor simți că sînt contestabili, fiind de așteptat alegeri anticipate în scurt timp, aceștia nu vor avea curajul să adopte legi ferme, absolut necesare în condiții de criză. La fel și guvernul.

În această situație, devin evidente cîteva condiții minime pe care trebuie să le îndeplinească noile structuri ale puterii rezultate în acest an electoral pentru ca economia să poată funcționa. Tonul imperativ al afirmațiilor ce urmează nu e bine să supere pe nimeni, căci nu reflectă decît caracterul imperativ al problemelor.

În primul rînd, șeful statului trebuie să fie o persoană cu care alți șefi de state să accepte să stea alături la aceeași masă și să semneze tratate. Nu este cîtuși de puțin vorba să ne ploconim în fața străinătății, dar nu putem trăi nici singuri. Nici o țară din lume nu a reușit performanța închiderii complete față de exterior și nu o vom realiza nici noi.

Crede cineva că vor sta la aceeași masă domnii Bush și Iliescu ? Este o asociere imposibilă. La fel și în cazul altor persoane din țară compromise. Nu avem forța să obligăm șefii altor state să accepte condițiile minime pentru tratative, așa că trebuie să le asigurăm noi pe cele pretinse de ei. Șefii de stat de coloratură socialistă, ca să nu mai spun comunistă, au cam dispărut de peste tot, iar cei care mai sînt deja se pregătesc pentru schimbarea locului de muncă. Dacă unul din șefii de stat existenți ar accepta să ducă tratative cu un șef compromis al statului român, s-ar expune la critici atît de mari în țara sa încît nu poate risca, iar fără asemenea tratative între șefii de state și semnarea de acorduri nu putem ieși din impas. Este adevărat că relațiile economice se desfășoară între firme, dar firmele străine nu se pot angaja fără garanții din partea proprilor guverne. Iar aceste garanții depind de șeful de stat pe care îl vom avea.

Dacă alegerile parlamentare au loc pînă la mijlocul lunii iulie, domnul Iliescu mai poate sta la Cotroceni pînă la toamnă. Alegerile parlamentare ar fi o dovadă de progres suficientă pentru obținerea unor noi credite indispensabile supraviețuirii pînă la toamnă. Oricum, abia după formarea noului guvern se pot pregăti condițiile unor acorduri cu alte state, ceea ce înseamnă că un șef de stat credibil al României devine absolut necesar abia din toamnă. În mod sigur însă, indiferent ce va face, domnului Iliescu nu i se vor ierta mineriadele, inscenările cu teroriști și funcțiile anterioare. Chiar dacă în urma alegerilor ar obține un nou mandat de președinte, victoria va fi de foarte scurtă durată căci țara se va prăbuși în haos economic și social. La fel se pune problema pentru orice alt candidat contestabil prin trecutul său.

Tot atît de important este ca noul șef al statului să poată discuta cu toate forțele politice și sociale interne în condiții minime de credibilitate reciprocă. Ne așteaptă vremuri grele, iar multe conflicte vor trebui stinse prin intermedierea șefului statului. O persoană despre care se știe că nu își respectă cuvîntul, sau care nu are înțelegerea și condescendența necesare față de toate forțele politice și sociale nu va putea intermedia stingerea conflictelor, ceea ce le va muta în stradă. Oricît credit extern va avea, dacă el va semăna în țară ură și vrajbă, nu va sta mult în scaun.

În al doilea rînd, parlamentul trebuie să poată adopta legi clare și corecte. Campania electorală va ascuți conflictele dintre formațiunile politice, realizîndu-se probabil o polarizare. Dacă unele formațiuni vor aprecia că structura noului parlament nu reflectă forța lor reală, vor trece la, sau și la opoziție extraparlamentară. Predominarea excesivă a unei singure forțe politice în parlament va genera un monopol al puterii, ceea ce îi va îndreptăți pe unii din cei care sînt mulțumiți de numărul deținut de parlamentari, dar nemulțumiți de forța reală de influențare datorită monopolului unei singure formațiuni, să treacă și la opoziție extraparlamentară. Ecoul stărilor conflictuale ascuțite în timpul campaniei electorale oricum va dăinui un timp. Este necesar ca el să poată fi șters cît mai repede, să se poată trece la colaborare în incinta parlamentului fără teamă de presiunea străzii sau a presei.

Este absolut necesar ca în țară să se înceapă să se muncească. Nu mai este acceptabil nici să se plătească salarii fără muncă, fiindcă nu mai e de unde să se plătească, dar nici ca aceste salarii să nu fie stimulative. Pînă acum parlamentul a adoptat o mulțitudine de legi, începînd cu constituția, care sună frumos, propagandistic, dar inaplicabile. Au fost menținute în vigoare o mulțime de legi sau efectele unor legi vechi nedrepte și anteconomice. Revizuirea întregului cadru legislativ și crearea condițiilor pentru obligativitatea și posibilitatea respectării lor sînt condiții indispensabile ieșirii din marasmul economic și social. În caz contrar, fiecare va aplica din legi numai ce îi convine, ceea ce nu înseamnă stare de legalitate și nici stat de drept.

Vremea pumnului în gură a trecut. Legea trebuie să fie dură pentru a obliga la respectarea ei, dar dacă prin duritatea ei va pune unele pături sociale în situații insuportabile nu va fi respectată. Indiferent dacă o categorie socială este moralmente demnă de respect sau nu, trebuie să i se ofere niște condiții minime acceptabile. Nimeni nu va accepta să moară în liniște de dragul respectării legii. Tuturor trebuie să li se ofere o ieșire, o șansă cît de mică pentru a-și conserva ceva din poziția economică și socială. S-ar putea să nemulțumesc pe mulți intransigenți cu ceea ce spun acum, dar nu există altă soluție. Dacă unei categorii sociale i se închid toate sursele, ea își va utiliza toate resursele pentru rediscutarea echilibrului social și politic.

Se poate spune că unele categorii sociale sînt puțin numeroase, așa că nu prezintă prea mare interes respectarea pretențiilor lor. O asemenea impresie este fundamental greșită. Din ce o minoritate este mai mică și slabă, din aceea își mobilizează mai puternic resursele disponibile în scopul apărării intereselor de grup și are o capacitate organizatorică mai mare. La o politică intolerantă a statului ei vor răspunde cu varianta proprie cea mai intolerantă. Se știe că din ce este mai mică o forță politică, din aceea este mai predispusă la acțiuni violente pentru a obliga să fie luată în seamă. Afirmația este valabilă pentru partide, pentru minorități naționale, pentru unele profesii etc. Respectul pentru interesele minorităților de orice natură nu se bucură întîmplător de o atît de largă acceptare internațională, ci este concluzia firească a unei îndelungate experiențe. Intoleranța, rigiditatea, ura și tratarea de pe poziții de forță nu ne vor scoate din impas.

Este o copilărie să împărțim oamenii în buni și răi. Numai în basme Făt-frumos este numai bun, iar zmeul numai rău. Copiii nu sînt capabili să înțeleagă mai mult. Dar oamenii mari, dacă sînt maturi cum se pretind, nu au voie nici o clipă să uite că orice persoană are și calități și defecte. În funcție de tipul de activitate în care este atras cineva se schimbă importanța diferitelor aptitudini, deci și aprecierea dacă este bun sau rău. Este suficient să ne gîndim cîți din marii artiști ai omenirii au fost canalii pe plan social, ceea ce nu știrbește valoarea operelor lor, cîți specialiști de înaltă clasă au o viață de familie dezgustătoare, ceea ce nu le reduce utilitatea la serviciu. Este timpul să apună definitiv sistemul în care nu puteai fi avansat pe funcție de conducere fiindcă ai divorțat de soție, sau nu aveai voie să apari la televizor fiindcă purtai barbă. Este timpul ca diferitele aspecte ale vieții unei persoane să intre în competența instituțiilor specializate. Vremea în care fiecare șefuleț din întreprindere se substituia judecătorului, hotărînd el dacă un subaltern este vinovat sau nu, dacă are dreptul legal să îndeplinească o funcție sau nu, trebuie să apună. Hai să ne vedem fiecare de treaba noastră, luînd decizii exclusiv acolo unde sîntem competenți, dar pretinzînd și celorlalți să își exercite competențele. Prea ne pricepem toți la toate, amestecîndu-ne acolo unde nu ne fierbe oala, dar neglijînd funcțiile care ne revin de drept.

Dacă un om s-a dovedit rău pe plan politic, nu înseamnă că trebuie desconsiderat și pe plan profesional și invers. Important este ca fiecăruia să i se asigure locul potrivit în care să își manifeste calitățile și să i se îngrădească manifestarea defectelor. Mai mult, chiar unele defecte pot fi puse la treabă utilă. Dacă orgoliului excesiv i se permite manifestarea numai prin creativitate, el va deveni un stimulent pentru muncă, iar nu pentru distrugere. De aceea, nu trebuie să mutăm pasiunile politice pe tărîmul profesional. Dacă nu ne hotărîm să ne apucăm de muncă în mod serios, dacă ne vom mai băga toți în toate și nu va face nimeni ceea ce îi revine exclusiv lui, țara este în primejdie. Eliminarea acestui pericol revine viitorului parlament care trebuie să fie foarte ferm. În perioadele de criză este nevoie mai mult ca oricînd de ordine. Ceea ce nu înseamnă neapărat dictatură, dar fermitate din partea legiuitorului, da.

În deceniile de interdicție a dialogului s-au acumulat tensiuni sufletești iar pentru unele probleme nu am avut condițiile clarificării. Mulți păstrăm încă în inimă și în minte insatisfacții confuze, căci nu am avut prilejul să ne definim nuanțat poziția cît timp nu am putut să cunoaștem consecințele reale pe diferite planuri ale opiniilor proprii. Ne-a lipsit oglinda indispensabilă corecturilor. Aceste stări de fapt pot justifica o parte din valul de ură și intoleranță din ultimii doi ani și jumătate. Dar e timpul să depășim refulările. Este indispensabil dialogul corect, este indispensabilă cooperarea pe baze legale, căci altfel corabia se scufundă. Nu este suficient ca fiecare să vrea să muncească și să vrea să fie corect. Trebuie restabilite punțile de comunicare care au fost ridicate. Trebuie să colaboreze întreprinderile economice între ele, trebuie să colaboreze naționalitățile conlocuitoare, trebuie să colaboreze păturile sociale, partidele politice, toate formele de asociere. Iar acest lucru se poate realiza numai prin reguli clare și ferme, prin sancționarea drastică a nerespectării obligațiilor sociale asumate. În România e nevoie de ordine, mai mult decît de orice altceva.

În perioada 22–24 mai, la Muzeul Banatului din Timișoara, are loc expoziția de instalații și acțiuni cu tema PĂMÎNTUL.

Manifestarea este inclusă între evenimentele culturale care vor marca ziua de 21 mai ca ZI MONDIALĂ A DEZVOLTĂRII CULTURALE, fiind cuprinsă într-un program mai vast al UNESCO :

DECENIUL MONDIAL AL DEZVOLTĂRII CULTURALE

Ziua Mondială a Dezvoltării Culturale are ca temă în anul 1992 CULTURA ȘI MEDIUL.

Răspunzînd invitației trimise de Internationale Gesellschaft der Bildenden Kunste din Bonn în cooperare cu comitetele naționale europene AIAP funcționînd la Paris pe lîngă UNESCO, Muzeul Banatului Timișoara, Secția de Artă vă invită să participați la o expoziție de obiecte, instalații și acțiuni cu tema Pămîntul, care va avea loc între 22—24 Mai 1992. Participarea la această manifestare va fi sprijinită de Ministerul Culturii, Fundația Soros pentru o Societate Deschisă, UAP Filiala Timișoara.

Această participare va fi inclusă cu toată documentația într-un catalog editat de AIAP.

Pămîntul este la gîndirea magico-simbolică unul din cele patru elemente fundamentale, generator prin excelență al vieții. Intuiția aceasta este păstrată încă vie în memoria umană deși alienarea omului prin civilizație produce o continuă amenințare a surselor și în cele din urmă a pămîntului prin industrializare, poluarea mediului și prin războaie. Acest conflict rezultat din dezvoltarea și rafinarea civilizației în detrimentul izvoarelor vieții constituie de fapt cadrul cotidian în care trăiește omul sfîrșitului de secol XX.

Manifestarea se dorește deschisă, renunțînd la tradiționalele simeze și săli de expoziție. Ea își propune să depășească cadrul obișnuit al muzeului și de aceea se va desfășura într-un spațiu aflat de peste 10 ani în lucrări de restaurare. Este vorba de un spațiu prestigios — Palatul Baroc din Timișoara — construit în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și servind pe vremea aceea ca reședință a guvernatorului austriac, în care acum se află Muzeul de Artă. Un spațiu cu potențe creatoare, încărcat de tradiții, reprezentativ în cel mai înalt grad pentru Timișoara (fiind singurul palat baroc), plasat în zona cea mai veche a orașului în miezul fostei cetăți a Timișoarei. Cadrul acesta, de o nobilă frumusețe, oferă însă spectacolul dezolant al abandonului, al indiferenței și nepăsării, simptome ale crizei manifestate pretutindeni și la toate nivelele în România. O sală de bal — unica în oraș — este răvășită, spoliată, nimicită de diversele degradări intenționate sau întîmplătoare. Amfilada sălilor, coridoarele și scara de onoare cu două rampe care se înlănțuiesc într-un hol monumental, curțile tipice pentru zona Cetate din Timișoara, cu porți pentru trăsură, toate aceste spații pot deveni expoziționale pentru obiecte instalații și desfășurarea performanțelor. În felul acesta aria va intra în dialog cu spațiul, un dialog plin de surprize și de revelații.

IN MEMORIAM

IOAN PETRU CULIANU

PRINCIPIUL ANTROPIC

Cu un an in urmă, la 21 mai 1991, Ioan Petru Culianu a fost ucis în clădirea Universității din Chicago. Pentru istoria religiilor, pe care o reprezenta cu excelență, pentru cultura românească, pentru toți cei care l-au cunoscut și pentru cei care începuseră să devină conștienți de noutatea adusă de lucrările sale, pierderea este imensă.

Investigațiile conjugate ale mai multor poliții din lume sînt încă în curs de desfășurare. Dacă asasinul deocamdată n-a fost găsit, un scenariu politic al crimei pare să fie confirmat de indicii din ce în ce mai numeroase.

Profesorul Ioan Petru Culianu, istoric al religiilor, scriitor și eseist, a lăsat o operă vastă, edită și inedită : 15 volume tipărite (cele mai multe traduse în mai multe limbi de circulație), științifice și literare, sute de studii și articole, eseuri, conferințe, o întinsă corespondență, numeroase manuscrise literare.

Publicăm în numărul de față un scurt text inedit de Ioan Petru Culianu, Principiul antropic.

Anumiți oameni de știință, unii dintre ei foarte serioși, afirmă astăzi că între lume și om există un raport care nu poate fi explicat decît postulînd existența unei corelații intenționale : lumea aceasta există pentru omul acesta, iar omul acesta există pentru lumea aceasta. „Principiul antropic" se străduiește să demonstreze că, dacă lumea aceasta n-ar fi avut exact structura pe care o are, apariția vieții ar fi fost imposibilă. Pe de altă parte, omul este produsul cel mai înalt al vieții, perfect adecvat pentru a funcționa în această lume. Dacă în nici o altă lume n-ar fi putut apărea omul, nici o altă creatură nu se potrivește mai bine acestei lumi decît omul însuși.

Am rezumat, imperfect desigur, conținutul a ceea ce omul de știință demonstrează prin formule complexe. În esența sa, principiul antropic este un mit, salutat cu entuziasm de toți acela care acordă credit mitului biblic al Facerii lumii. În Biblie, omul reprezintă încoronarea creației, al cărei sens este tocmai acela de a fi supusă omului.

Există, desigur, nenumărate variante ale acestui mit — de la versiunea rabinică după care lumea a fost făcută pentru cei Drepți, pînă la versiunea carteziană după care un Dumnezeu care n-ar fi făcut astfel încît rațiunea umană să înțeleagă lumea în ciuda incompatibilității dintre ele n-ar fi putut fi decît un Dumnezeu pervers. Ipoteză absurdă, pentru Descartes.

Trebuie să menționăm că, deși „principiul antropic" a fost susținut de-a lungul întregii istorii a Creștinismului, au existat momente în care, prin argumente teologice profunde și convingătoare, el a fost pus în cauză și chiar respins.

William din Occam a procedat strict în spiritul tradiției teologiei apofatice ori negative, care afirmă că Dumnezeu nu poate fi descris prin predicate pozitive (cum ar fi „bun", ori „frumos", ori „mare"). Dumnezeu este deasupra tuturor predicatelor pozitive : rezultă, deci, că nu este subsumat conceptului antropic de „bun", sau de „frumos", sau orice altceva. Este deci corect a afirma că „Dumnezeu nu este bun" (evident, nu este nici „rău", din același motiv ca mai sus) și este incorect a afirma că „Dumnezeu este bun". În mod evident, este imposibil de a predica maselor o astfel de teologie : misticul renan Eckhart a fost condamnat prin 1326 pentru a fi făcut-o, William din Occam, în mod poate mai subtil, a mers mai departe : ca „putință absolută), Dumnezeu este inscrutabil și incognoscibil ; este cognoscibil numai în măsura în care a ales să se manifeste ca „putință ordonată", în Creație.

Pentru mai virstnicul Duns Scotus pe care Pierre Chaunu îl numără printre cei cinci teologi care contează în istorie, problema fusese și mai complicată, și mai stingheritoare. Într-adevăr, acel manifest al „principiului antropic" care este formula de credință de la Niceea afirmă, pentru minți nu prea cutezătoare, că Dumnezeu s-a întrupat propter nos homines, pentru noi oamenii. Așadar, din dragoste pentru oameni. Dumnezeu Tatăl a coborît în Dumnezeu Fiul pentru a mîntui lumea de păcat. Ceea ce-l jenează pe Duns Scotus este dragostea pentru oameni. Cum oare Dumnezeu, această putere fără limite, poate decide să înfăptuiască acțiunea sa majoră — întruparea Logosului divin — pentru o ființă atît de nevrednică precum omul ? Aceasta ar însemna că Hristos nu este un produs al libertății divine, ci pur și simplu o lucrare de ocazie (occasionatum) datorată în primul rînd omului. Dumnezeu nu putea hotărî să se întrupeze „pentru noi oamenii", ci numai pentru sine însuși. De aceea Duns Scotus propune schimbarea formulei de la Niceea și înlocuiește propter nos homines cu propter se ipsum.

Formal, cel puțin, limita ereziei e călcată de Nicolas d'Autrecourt (condamnat în 1346), care neagă în întregime principiul antropic. Pentru el, oamenii sunt ființe total lipsite de importanță în economia universului, și este cu totul absurd a spune că Dumnezeu a creat universul pentru ei. Este de la sine înțeles că acceptarea acestei poziții nu este posibilă atîta vreme cît Creștinismul face uz de Vechiul Testament, în care se afirmă contrariul. Este tot de la sine înțeles că, deși în mod teoretic Duns Scotus avea vădit dreptate, ar fi fost cu totul deplasat ca formula de credință de la Niceea să fie modificată.

Nu pot — și nici nu doresc — să intru aici în detaliile științifice ale principiului antropic, dar îmi rezerv dreptul s-o fac altădată. Istorici și filosofi ai științei ca Stephen Toulmin sunt astăzi de părere că întreprinderea științifică nu se bucură de o mai mare obiectivitate ori apropiere de adevăr decît orice mitologie a trecutului. Este o mașină mitologică care-și creează proprii justificări cu ajutorul formulelor matematice. La rîndul lor, acestea nu oferă, în sine, nici o garanție a „adevărului", așa cum s-a crezut cel puțin de la Renaștere încoace. (Desigur, e vorba aici de o simplificare deajuns de grosolană a situației, așa cum rezultă ea din mult discutata „teoremă a lui Gödel", care ne spune că nici un set de propoziții matematice nu conține în sine posibilitatea auto-verificării.)

Din punct de vedere istoric, deci, nu putem afirma că știința de astăzi verifică vechiul principiu antropic, ci, dimpotrivă, că principiul antropic este un vechi mit care continuă să fie vehiculat de știință laolaltă cu alte vechi mituri. Desigur, ne putem spune, ce împiedică un anume mit să fie „adevărat" din punct de vedere științific ? După teoria neodarwiniană a evoluției, de exemplu, anumite mituri gnostice par a fi adevărate (vezi lucrarea mea Gnosticismo e pensiero moderno, **Roma 1985). Pe de altă parte, mulți epistemologi consideră că teoria neodarwiniană este pură metafizică și nu poate funcționa conform principiului „hazardului esențial" enunțat de Jacques Monod.** Gradul de complexitate a universului îndepărtează la nesfîrșit posibilitatea ca un mit **anume** să fie „adevărat", în timp ce alte mituri sunt „neadevărate".

În cazul principiului antropic, totul depinde de modul de a concepe inteligența în natură. Pe de o parte, dacă admitem că inteligența nu poate exista fără o bază organică, **atunci omul este produsul cel mai înalt pe care l-a creat ecosistemul terestru, de-a lungul unei evoluții de circa cinci milioane de ani. Pe de altă parte, noi înșine construim inteligență fără bază organică cu ajutorul altor surse de energie (energie electrică, cu un consum foarte limitat). În mod evident, inteligența poate fi închisă în altfel de aparate decît creierul. Tot așa, admițînd că există inteligență în cosmos și că putem chiar vorbi de un „ecosistem universal" pe care-l putem numi, dacă dorim, „Dumnezeu", din nou necesitatea unei baze organice cade.**

Avantajul omului asupra altor mașini capabile să înmagazineze inteligență ar părea să fie acela că omul este comunicativ, activ **și** mobil. **Dar însesi computerele noastre pot comunica cu alte computere fără să se deplaseze, iar caracterul mobil și activ al omului se întoarce ușor în defavoarea sa atunci cînd ne gîndim că sporirea populației duce încetul cu încetul la distrugerea ecosistemului terestru. Nimic nu ne împiedică să credem că, de exemplu, inteligența putea fi depusă în cristale de diamant și activată foarte ușor cu ajutorul energiei solare ; în mod tot atît de simplu putem presupune că mineralele noastre inteligente puteau avea capacitatea de a comunica unul cu altul cu ajutorul aceleiași energii solare. Avantajul evident al cristalelor asupra omului este durata lor enormă, ceea ce face inutilă necesitatea reproducerii. Inteligența anorganică fiind curată și fără reziduuri, pare a fi mult superioară inteligenței organice. Mai mult, dacă scopul vieții este inteligența — și acesta pare a fi singurul scop evident —, atunci avantajul existenței vieții, atunci cînd putem presupune că inteligența depozitată în minerale putea fi mai pură, devine problematic.**

Dar să ne întoarcem o clipă la om : este el o mașină atît de extraordinară precum susține principiul antropic ?

Față de mașinile pe care le construim noi, omul are avantajul de a fi construit din țesuturi organice, ceea ce-i permite să se reproducă. Pe de altă parte, țesutul organic este foarte puțin durabil față de alte materiale ; în comparație cu anumite minerale, rezistența și durata sa sunt infime. În raport cu inteligența umană — care pare a fi foarte redusă — omul este o mașină superioară, fiindcă el însuși nu este (încă ?) în stare să se producă pe sine. În raport cu o inteligență cum ar fi aceea a ecosistemului solar, de exemplu, mașina umană nu mai apare atît de extraordinară. Chiar dacă nu le putem crea, putem imagina mașini infinit mai bune, mai rezistente, mai durabile, mai curate, mai funcționale.

Departe de a putea afirma că inteligența ecosistematică care a creat formele vieții terestre era superioară, judecînd-o proporțional cu rezultatele, ca pare a fi destul de redusă : putem imagina că „podoaba" unui ecosistem putea fi o ființă cu mult mai perfectă decît omul.

Mulți afirmă că omul se află în plină evoluție și că, într-o zi, își va putea exploata mult mai bine capacitățile decît în ziua de azi. Acest tip de evoluție e însă un concept foarte îndoielnic : ca orice specie animală, omul evoluează doar colectiv, iar direcția **în care evoluează în prezent nu pare a-l duce către nici un fel de „revoluție", de schimbare evolutivă favorabilă exploatării mai pline ori chiar creșterii inteligenței sale.**

Dacă inteligența este scopul vieții, atunci adversarii principiului antropic au avut întotdeauna dreptate ; dacă nu este (în fond, „știința" afirmă că viața nu are propriu-zis nici un scop), atunci au avut cu atît mai mult dreptate.

Gröningen, 1986

FUNDAȚIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

anunță
Programul de 1 an Studii Post-Universitare în domeniul

STUDIILOR EUROPENE al
UNIVERSITĂȚII CENTRAL EUROPENE – Praga

Perioada studiilor : **14 septembrie 1992 – 5 iunie 1993**

Programul de Studii Europene constă în cursuri interdisciplinare asupra evoluției actuale și viitoare a situației politice, sociale, economice și culturale din Europa. Se va pune accent pe rolul Europei Centrale și de Est în contextul creșterii integrării europene și unificării Comunității Europene.

Scopul programului este de a da studenților o largă „educație europeană" și de a le deschide largi posibilități pentru viitorul lor profesional fie în cadru academic sau în cadrul unor organizații internaționale. Studiile europene se vor axa pe următoarele domenii :

- **Civilizație și istorie europeană**
- **Structuri politice și democrație europeană**
- **Tranziția politică și economică a Europei Centrale și de Est**
- **Integrarea Europei Occidentale și a vederilor ei de către Europa Centrală și de Est**

Se va organiza o excursie de documentare la organizațiile europene de la Bruxelles.

Programul oferă o șansă pentru studii în limba engleză alături de alți studenți europeni într-un domeniu foarte promițător al viitorului.

Condiții de eligibilitate :

1. **Absolvirea unei facultăți de științe sociale ;**
2. **Buna cunoaștere a limbii engleze ;**
3. **Un puternic interes profesional în acest domeniu.**

TERMENUL LIMITĂ DE DEPUNERE A DOSARELOR : 15 IUNIE 1992

Pentru formulare și informații suplimentare vă puteți adresa în zilele de luni, marți, miercuri și joi între orele 14.00 și 17,00

FUNDAȚIEI SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ din :
București, 71102, Calea Victoriei 133, telefon : 50 63 25
Cluj, Str. Galaxiei 1 A, telefon : 95/15 01 63
Iași, Bd. Copou 19, telefon : 981/46935
Timișoara, Piața Operei 2, etaj 3, camera 317, telefon : 96/13 61 94

Coordonator de program : Ancuța Vameșu

POST-MODERNISMUL POST-MARXIST

„LIVADA DE VIŞINI" de A. P. CEHOV

IRINA COROIU

Dacă pentru o dată spectatorului (fie el şi eronicar / critic de teatru) i-ar fi fost permis să se substituie demiurgului-regizor, ar fi făcut ca reprezentaţia să reînceapă — à rebours — din momentul final, cînd actorii la rampă îşi invită direct partenerii din stal să intre în rezonanţă cu eroii, să se contamineze de ritmul alert, trepidant, frenetic. Un ritm, o melodie omogenizată, care favorizează receptarea la unison a viziunii propuse — nouă şi totuşi veche de cînd textul : parafrazîndu-l pe Nietzsche, contemporanul lui Cehov, se poate afirma că şi comedia se naşte din spiritul muzicii, aparţinînd în cazul de faţă lui Henry Mălineanu. Minunea avea să se petreacă în seara a doua, cînd trupa, pe alocuri alta, se prezenta la rampă pentru săvîrşirea aceluiaşi ritual de consfinţire a perenităţii teatralităţii cehoviene concentrate în dialog, recunoscut „modus vivendi" luînd existenţa ca pretext simptomatic al peroraţiilor evazi-patetice sau pseudo-lirice.

Dubla disiribuţie conferă relief aparte, revitalizînd personajele din perspectiva exegezei ce susţine că au fost concepute în dublet, unele alter-ego-uri parodice ale celorlalte, într-o ierarhie a involuţiei speţei umane şi mediului ambiant, o degenerare minată de mimetism şi contrafacere, amendată prin surogat şi carieatură. Ridicolul potenţînd penibilul şi stupiditatea, şolilocviile jalonînd martiraiul derizoriului într-o tragedie pe dos care nu este altceva decît farsa tragică anticipată cu decenii de scriitorul rus pentru o lume ce-şi conţine germenele propriei aneantizări, care-şi demonetizează cu bună ştiinţă marile adevăruri, sub tirania eternei repetabilităţi. Prefioasă ridicolă a altui meridian şi a altui veac, mizînd totul pe voluntatea de a juca teatru, pe afectarea trăirilor unei fiinţe uzate, Ranevskaia Leopoldinei Bălănuţă îi urmează celei a Ilenei Stana Ionescu emanînd farmecul încă intact al „vicioasei" care, mai presus de păstrarea rangului, pune plăcerile vieţii (memorabil palpitul senzual în scena ruperii telegramei). Epicurism deformat hazliu de servanta Duniasa : Cerasela Stan, mai convenţională, Cecilia Birbora, mai vitală în fandosita selfoseală care le animă zbuciumii cochetării prin care îşi imită deopotrivă şi tînăra stăpînă, Ania roseatei Ana Ciontea figurează inocenta adolescenţei cu disponibilităţi erotice, amăgită şi de strălucirea idealurilor fluturate în locul declaraţiilor de dragoste, în schimb bruneta Raluca Penu propune candoarea celei ce acceptă „indoctrinarea" de către studentul întîrziat nu atît din naivitate, cît din motive conjuncturale. În lanţul denaturării feminităţii, Varia, fiica vitregă — victimă a discrepanţei dintre intenţie şi realizare, este pentru Eugenia Maci întruparea inflexibilităţii autoritare la limita isteriei. Maia Morgenstern accentuînd conturul neîmplinirii disimulate în ziribîlconturul aspiraţii de ploşenie şi muncă. Păstrînd o eleganţă nobleţe, Gaev al lui Damian Crişmaru, nelipsit total de lucidităţe, dar incapabil de acţiune, se abandonează unei premature senilităţi : cantonat în duleluri şi dulcegării, recurge la mania jocului de biliard, drogîndu-se cu propria-i locvacitate de un sentimentalism necontrolat precum apoteoticul elogiu al dulapului centenar. Ca revers, moşierul vecin Piscik, colportor de idei la mîna a doua, hulpav şi somnolent, dar favorizat de soartă, beneficiază de umorul pregnant al lui Gheorghe Dinică sau de cel discret al lui Valentin Uritescu. În aceeaşi zonă a burlescului evoluează cu rigoare impecabilă Carmen Galin — Charlotta, trist bufon cu fustă (în tradiţie rusească, deşi cu „educaţie nemţească"), metamorfozîndu-se în fugitiv spirit al locului încălţat cu faimoşii galoşi scîlciaţi, revenind în prim plan pentru un bocet expresionist sugerînd regresia, condiţia de copii ai nimănui a tuturor eroilor piesei. Un clovn este şi Epihodov — Claudiu Istodor, ce se complace să existe sub stindardul pseudo-damnării, al ghinionului ce-l urmăreşte pas cu pas pe acest scrupulos obtuz, care nu admite să fie „judecat" decît de „persoane competente". Iasa, lacheul, cunoaşte în interpretarea lui Adrian Pintea luciul calp al grobianismului spilcuit, cosmopolitismul de larg consum, imagine plastică a infatuării snoabe împinsă pe treapta cea mai de jos a deriziunii, în vreme ce Mircea Rusu siluetează şi el cu aplomb valetul profitor şi lingusitor, fără scrupule, dar cu pretenţii nefireşti. Alci trebuie semnalată diferenţierea datorată costumelor strict caracterizante ale Doinei Levinţa. Palidă umbră a vremurilor apuse, Gheorghe Cozorici — Firs, servitorul de modă veche, tezaurizînd vagi principii de viaţă nobiliară, e persiflat şi chiar desfiinţat în propriu prin uitare : după ce aduce în discuţie problema refuzului „dezrobirii", ca o ironie a soartei, cel ce-l admonestează pe tînărul său substitut cu apelativul „bun de nimic" (inspirat echivalent lingvistic al traducerii colective operate, cu scrupul şi măsură în „actualizări", de către întreaga echipă), se vede nevoit să-şi adreseze şi sieşi acelaşi calificativ ce semnifică autoanularea — moartea pe care personajul o înfruntă brav în scenă, marcînd sfîrşitul unei epoci, al unui ciclu existenţial.

După ce a montat această vizionară piesă la New York (1977) şi Tokio (1978), Andrei Şerban o reia la Bucureşti, favorizat de mersul istoriei, care a împlinit spectaculos previziunile cehoviene. Falimentul celor trei hegemonii succesive ale nobilimii, burgheziei şi proletariatului, telescopînd evoluţia (involuţia ?!) întregului cvintet al orînduirilor compus din comuna primitivă, sclavagism, feudalism, capitalism şi comunism, poate da impresia că momentan deasupra omenirii planează incertitudinea, pentru că încă nu se conturează o... nouă forţă conducătoare ! Dacă, bineînţeles, nu s-ar ţine cont de „învăţătura" lui Marx care, dezbărîndu-se de idealismul hegelian, decreta : „Ultima fază a unei forme a istoriei universale este comedia ei (...) De ce se petrec astfel lucrurile în istorie ! Pentru ca omenirea să se despartă cu voioşie de trecutul ei". Sentinţa aceasta ce indică (astăzi, mai mult ca oricînd) posibilitatea condamnării la reluarea pe coordonate parodice a penultimelor sisteme cunoscute în existenţa socio-politică a planetei nu avea cum să-i scape clarvăzătorului Cehov căci plutea în aer înainte chiar de nasterea sa la 1860, fiind formulată la 1844 în preambulul revoluţiilor burghezo-democratice de la 1848. Sarcasticul scriitor o include în ecuaţia dramatică a cintecului său de lebădă datat 1904 (cînd „Octombrie bătea la uşă !" cum se suprailicitează într-o replică) prin intermediul veritabililor protagonişti ai Livezii de vişini, singurii eroi realmente „antagonici" : capitalistul şi proletcultistul — în devenire, ambii, Bolovănosul Lopahin e viguros ipostaziat de Ovidiu Iuliu Moldovan ca parvenitul par excellence, sfîşiat între veneraţie şi veleitarism, între ambiţia depăşirii handicapului originii umile şi orgoliul generoasei superiorităţi pecuniare, minat de „dialectica progresului" care-l face să fie simultan întreprinzător „om de treabă" şi detestabil „om de nimic". Savuroasă caricatură de proporţii a ideologiei ce abia se constituia, dar căreia scriitorul-medic i-a diagnosticat relele indicîndu-i ferm şi eşecul, Trofimov este elementul catalizator aj acestei montări din anul de graţie 1992. Claudiu Bleont ridiculizează impotenţa intelectualului semidoct şi cu dublă apartenenţă de „boier năpîrlit" şi pigmeu stahanovist, care se solidarizează, se substituie „cauzei celor mulţi şi oropsiţi" profilînd o alianţă „odioasă" menită a veni de hac „monstruoasei coalitii" anterioare dintre moşierime şi burghezie : fantoma comunismului ce avea să bîntuie în Europa (şi nu numai) peste un secol.

Această complexă viziune regizorală ce oferă un postmodernist diggest de economie politică se păstrează în limitele partiturii originale, respectînd litera textului în mod exemplar, chiar şi sub aspectul scenografie, create de Mihai Mădescu astfel ca în planul secund să fie posibilă proiectarea atît a unui flash-back „onirie" şi a unui flash-forward „materialist" (poluantul peisaj industrial), cît şi sugerarea traiectoriilor paralele ale figuranţilor, istorici — plugarii, proletarii. Totul căpătînd rotunjimea unui univers în care fiinţe asemănătoare şi totuşi diferite există intersectîndu-se fără să comunice, într-o incompatibilitate ironică, paroxistică. În perimetrul chioşcului — cerc vicios în care are loc balul — se evidenţiază transant absenţa conflictului prin false culminaţie a inteligibilului „recitativ" în... limba rusă. Elementele de recuzită îşi au şi ele rolul lor în vizualizarea dezagregării ce precede simbolica plecare în necunoscut : trenuleţul de lemn iras de sfoara hazardului infantil (amintind sloganul „revoluţiile sînt locomotivele istoriei", metafora locomotivei revine ca emblemă şi pe coperta caietului program ce adună un variat material bibliografic, omiţînd însă două lucrări româneşti consonante cu prezenta montare — „Dramaturgia lui Cehov" de Leonida Teodorescu, Editura Univers, 1972 şi „Anton Pavlovici Cehov" de Monica Săvulescu, Editura Albatros, 1981), macheta conacului sau căluţul (Dada ? !) sînt relicve ale unui hiperrealism, ce transcende în suprarealism, într-o reuşită tentativă de abstractizare a temporalităţii.

Oglindă a prezentului derizoriu suspendat între un trecut mai mult sau mai puţin nostalgic şi un viitor cert iluzoriu, acest importiant spectacol, ce îmbogăţeşte suita montărilor cehoviene de referinţă în spectacologia autohtonă (Pistilie, Harag, Alexa, Cornişteanu, Dembinski), se plasează într-o actualitate nu doar românească, ci universală, stabilind totodată un semn de acută similitudine atît cu maladia „marii trăncăneli" semnalată la Caragiale, cît şi cu „inconştienţa criminală" clamată de Teodor Mazilu. Este aceasta o provocare adresată de teatrul românesc regizorului Andrei Şerban. O invitaţie ce se cere onorată.

Impresii dintr-o expoziţie:

TRIENALA DE SCENOGRAFIE '92

Neurmărind defel formularea unor judecăţi de valoare — ce vor fi făcute, desigur, de către criticii plastici —, aceste rînduri sînt doar modeste notaţii la 24 de ore de la vernisajul din data de 7 mai de la Galeria Etaj „3/4" din incinta Teatrului Naţional.

Absenţa vizitatorilor ridică un semn de întrebare : oare publicitatea şi — de ce nu — chiar un pavilion „de avangardă" nu s-ar fi putut plasa la vechea Sală Dalles, mai accesibilă în virtutea... obişnuinţei ?

În ordinea firescului, „deschiderea" revine Academiei de arte frumoase, secţiune unde diversitatea propunerilor studenţeşti dă speranţe indicînd totodată şi noi opţiuni de creaţie precum tehnicile video (din păcate prezente doar în faza de proiect-colaj purtînd titlul incitant „Et exultavit spiritus meus...."). Asigurînd schimbul de ştafetă necesar, numele învăţăcelor se amestecă deja cu cele ale tinerilor profesori, care, la rîndul lor, se alătură maeştrilor breslei.

Fapt inedit la această ediţie — a VIII-a — care are loc după o pauză de şase ani : includerea artiştilor din emigraţie sau de dincolo de Prut.

Ca şi în 1985, se face simţită aceeaşi criză a „retoricii expoziţionale", căci nu s-a inventat nici de astă dată o manieră pe deplin adecvată de prezentare a exponatelor de facturi atît de felurite : desene, schiţe, fotografii, proiecţii de plantaţii, machete etc. Dar poate în chiar această imposibilitate constă cistigul acestor retrospective care obligă la un efort de memorie de un anume tip, făcînd farmecul excursului sentimental al pasionaţilor de domeniile respective, obligaţi la compararea segmentelor disparate — rupte din organismul viu şi complex al spectacolelor de teatru, marionete, televiziune sau cinema în care au respirat cîndva — cu imaginea globală a reprezentaţiilor respective, chiar dacă aceasta este distorsionată de trecerea anilor. Se ivesc astfel şi surprize : proiecte descoperite a fi fost mult mai interesante decît montările finite sau viziuni excepţionale nepermis de palid reprezentate.

Nu lipsesc nici de astă dată din galerie operele creatorilor din filmul de animaţie (căruia i-a fost dedicată ediţia anterioară), unele uimind prin calitatea sau anvergura plastică. Cinematograful de ficţiune dăruieşte acestei manifestări nu doar fotograme, ci şi costume de epocă şi impozante obiecte de decor.

Chiar şi după o sumară trecere în revistă se poate constata că este loc de mai bine, scopul principal al acestei manifestări — ce, iată, are girul unor forumuri importante precum Ministerul Culturii, Uniunea Artiştilor Plastici, Artexpo — fiind totuşi selecţia şi impunerea valorilor. Tocmai de aceea ar fi necesar măcar un cit de simplu instrument de lucru, un catalog care să faciliteze decantarea impresiilor.

Şi după ce s-a părăsit spaţiul expoziţional...

Şi după ce expoziţia se va fi închis... (I.C.)

ÎNTRE POLITICĂ ȘI PURITATE

GABRIEL ANDREESCU

Mă folosesc de replica Ilenei Mălăncioiu („22" nr. 13) la un interviu al Gretei Tartler nu din dorința de a pune la punct o chestiune — prea marginală pentru a fi disecată —, ci ca simplu pretext. În interviul pe care îl dă lui Dan C. Mihăilescu, Grete Tartler vorbește despre un drum la Ministerul de Externe, al cîtorva scriitori participanți, cu puțin timp înainte, la simpozionul (de succes) de la Roma (Intelectualul și revoluția, iunie 1991), întrerupt pe parcurs de barba lui Laurențiu Ulici (absentă de pe buletin) și apoi de vizita ministrului de externe, Adrian Năstase, la Uniunea Scriitorilor, prilej cu care s-a vorbit despre o eventuală preluare de către scriitori a unor funcții de atașați culturali. Ileana Mălăncioiu este sceptică și în general reticentă față de astfel de istorii. „Numai că Grete Tartler știind la fel de bine ca noi toți că nu îe ia nimeni chiar de pe stradă sau de la masa de scris ca să te facă diplomat, simte nevoia să motiveze ajungerea sa în schema Ambasadei Române din Viena, recurgînd la o legendă în care este implicat, între alții, și numele meu." ; „Legenda expusă mai sus (...) nu ar sta însă în picioare nici dacă toi ce se spune în ea ar fi purul adevăr."

Și primul drum, accidental (Uniunea Scriitorilor — Ministerul de Externe), și cel în replică, manierat (Ministerul de Externe — Uniunea Scriitorilor), s-au derulat aievea. Dacă la Uniunea Scriitorilor discuția a evoluat la nivel de principii, se pare că, avînd în vedere ultimele numiri de atașați culturali, întîlnirea de atunci a fost urmată de contacte personale, discuții și aranjamente concrete. „N-am umblat niciodată pe la stăpînire și nădăjduiesc să mă ajute bunul Dumnezeu să nu-mi pierd judecata și să fac la bătrînețe ceea ce n-am făcut la tinerețe," spune Ileana Mălăncioiu, în final. I. M stacă astfel o chestiune mai generală : este onest să împarți funcții publice cu persoane, și cu instituții, cu care nu ai nimic comun sau cu care, eventual, ești în dezacord ?, și își reafirmă opțiunea : nu este onest.

După cum știm, chestiunea este veche. Ea s-a pus, în noi condiții, după revoluție. Iar răspunsurile au variat și evoluat. Un „nu" limpede, cînd apele s-au odihnit puțin și a început să se vadă ceea ce se afla mai în adîncime, odată cu demisia Doinei Cornea din C.F.S.N., continuată cu alte cîteva ; un „da" pe jumătate, al celor care, prinși pe funcții, și le-au menținut, o perioadă, deși nu mai era loc de nici o iluzie : Mihai Șora, Andrei Pleșu, Dan Petrescu, Sorin Antohi etc. ; un „da" care nu a mai avut poate aceleași rezonanțe publice (în această categorie aș implica pe Dan Dăianu spre exemplu, sau pe Andor Horváth, Angheluța Vădineanu), pentru că a implicat persoane cunoscute de un cerc mai restrîns, dar a căror acceptare a unor funcții de decizie este foarte semnificativă (și semnificația începe cu faptul că prezența lor este importantă). După cum se vede, mă refer la cazurile autentice, și nu la personalitățile colaboraționiste de ultimă oră (dar probabil cu antecedente în rețeaua mascată a tovarășilor de drum : Romulus Vulpescu, Eugen Simion etc.). Dar dincolo de excepții, ca un fapt general, în ultimii doi ani s-a produs o rarefiere, pînă la dispariție, a oamenilor credibili care au fost implicați — sau li s-a cerut să se implice — în primele momente după revoluție în structuri de decizie. Mă refer nu atît la procesul premeditat de eliminare a acestor personalități, de către cei uniți mai tîrziu sub stindardul F.S.N. (apoi alte steaguri), cît la renunțarea lor, uneori ideologizată sub formule de genul „noi nu vrem puterea", de a continua (intra în) competiția decizională.

Refuzul puterii – impure ! — poate seduce. Are noblețe și, în multe cazuri, este rațional. Din păcate și cele mai rafinate comportamente pot fi depășite de context. Gestul elegant de a ridica pistolul căzut jos, din mîna adversarului, și a i-l oferi, pentru următoarea confruntare nu are nici un sens în războiul modern. Noi nu ne aflăm în război dar ne aflăm, cine mai poate nega ?, într-o confruntare de o brutalitate fără limite ! Dacă o perioadă motivații esoterice au avut o pondere normală în opțiunile personale, de la un moment dat gravitatea jocului ar fi obligat la o schimbare de standarde. Orice poziție de putere ocupată de indivizi interesați în blocarea evoluției spre democrație a fost utilizată fără scrupule. Mai este nevoie de repetat exemplele ? Din fericire lucrurile implică, astăzi, mulți prea mulți termeni pentru ca ele să evolueze după planurile irresponsabile ale unora. Este depășită vremea cînd un prim-secretar de partid schimba destinele culturii, sau educației, sau vieții academice române după impresiile pe care i le lăsa o călătorie în China. Diferitele poziții de decizie au astăzi o pondere reală asupra fenomenelor. Un director de teatru bun — avem cîteva cazuri — va transforma viața trupei de actori, tot așa cum un director de port ticălos va fi în stare să ducă poporul la dezastru. Rar se poate stabili o legătură atît de puternică între evoluția instituțiilor și persoanele care decid pentru acestea, ca într-o perioadă de tranziție. Din această cauză orice loc de răspundere cîștigat astăzi de oameni competenți și responsabili trebuie bifat ca un succes. Iar orice persoană care se simte capabilă să răspundă ofertelor are datoria să o și facă. A fost o vreme în istoria noastră cînd s-a spus : scrieți cît mai mult ! (Și s-a scris, cu rost.) Și altă dată cînd s-a cerut : îmbogățiți-vă ! (Au fost primele zile ale României moderne.) Ar fi exagerat să cred că astăzi a sosit vremea cînd tuturor oamenilor de calitate să li se ceară : asumați-vă răspunderi !?

Nu vreau să simplific complexitatea situațiilor, infinitele nuanțe care disting un caz de altul. Uneori nu doar cooperarea ci doar dialogul, este o gafă. Așa s-a întîmplat după luna iunie 1990. Era prima dată cînd Ion Iliescu putea fi scos de pe scena politică a țării refuzîndu-i-se demnitatea de a mai exista ca partener.[2] Dar se pot judeca alte situații, în același mod cu aceasta, cu totul excepțională ? La simpozionul de la Roma de care s-a amintit la început, Paul Goma a judecat foarte aspru Grupul pentru Dialog Social pentru că acceptase să se întîlnească cu Virgil Măgureanu. Deoarece i-ar fi dat astfel „legitimitate". Legitimitatea sau nelegitimitatea lui Virgil Măgureanu depinde, în primul rînd, de propriile comportamente. Se știa pe atunci că el va conduce ostilitățile din Piața Universității dintr-un bloc nu foarte departe de zonă ? Întîlnirile dintre grupuri, reprezentanți ai unor instituții sociale, adversari politici, nivelează asperitățile. Permit schimbări care sînt și altceva decît trecerea din conflict în conflict. Și, mai ales, permit evoluția spre comportamente firești. Din motive de puritate, Paul Goma nu s-a dus niciodată la Ambasada română din Paris. Ei și alții. Este rău că Ioana Ieronim și Eugen Uricaru au devenit atașați culturali (unul la Washington, celălalt la Ierusalim ; exemplele nu sînt oarecare, mă refer la oameni a căror evoluție merită urmărită cu interes) ? Dar ambasadele române nu sînt aziluri pentru protejații Ministerului de Externe. Ele au și datoria să servească pe solicitanții români. Pentru această contribuabilul din țară plătește bani. De ce să perpetuăm raporturile anterioare, ele deformate ? Nu sînt diplomații noștri credibili ? Pasul minim este să li se ceară să se comporte ca diplomați credibili. Vor fi obligați Ioana Ieronim și Eugen Uricaru să facă propagandă „României Mari" și antipropagandă revistei „Contrapunct" ? Nu sînt slujbașii personali ai cuiva, ei sînt aceia slujbașii culturii române, pe care trebuie să o reprezinte. Dacă au dificultăți în a-și respecta munca, există întotdeauna posibilitatea — și datoria — demisiei, cu toate valorile simbolice ale unor astfel de acțiuni. Există presiuni asupra înșilor funcționari publici să accepte praxisul compromițătoare? Cînd pe lîngă delegațiile din străinătate au reapărut (în 1990) vechii băieți însărcinați cu supravegherea contactelor externe, Sorin Antohi, secretar de stat la Ministerul Educației și Științei le-a deschis ușa și i-a dat afară. Cîți pot să se comporte astfel ? Într-adevăr, credibilitatea se cucerește mai greu cînd stai înăuntru. Dar este cu atît mai autentică.

Comportamente reticente sînt motivate de o întreagă experiență anterioară. Dar comparația nu se mai susține. Cei care pretextau altădată că intră în partidul comunist pentru a „ameliora sistemul" erau oportuniști pentru că și logica și faptele demonstrau de ce nu puteau depăși condiția de unelte (excepțiile bunei intenții au fost poate la începutul anilor '50, în 1965, 1968 — cînd în partid a intrat, pentru a apăra România de sovietici (!), pînă și Paul Goma — dar nu mai tîrziu ; există fără îndoială și excepții ale bunei prezențe, aproape exclusiv în instituțiile de cultură). Noul val, intrat în diferite structuri

de putere după decembrie '89, a putut să aleagă : corecți, utili sau să rateze. Știm cîte oportunități a deschis prezența lui Andrei Pleșu în fruntea Ministerului Culturii și probabil nu putem imagina suficienți care ar fi fost tragedia prețuirii acestui ministru de către vreun mercenar al echipei Eugen Barbu (ceea ce nu înseamnă că trebuie aplaudate greșelile lui, de a lăsa o parte din rețeaua ocultă a ministerului în loc — Heghedus & comp. — sau faptul de a fi deschis calea acelor jenante pomeri bugetare, de zeci (treizeci și ceva procente). Importantă a fost prezența în conducerea universităților a unor oameni de caracter, care au rezistat presiunilor venite dinspre ierarhiile politice (cea mai celebră, refuzul validării dosarelor lui Virgil Măgureanu, Eugen Dimăreseu etc.). Multă lume a fost contrariată de intrarea liberalilor în guvern. Nu pierderea credibilității, ci șansa de a o verifica a fost, în realitate, rezultatul acestei intrări. Din păcate, de cînd a venit Mircea Ionescu-Quintus la Ministerul Justiției au fost violate proceduri și s-au fost luate decizii (nu am în vedere numai procesul lui C.V. Tudor) cum parcă nu se întîmplase nici sub vechiul ministru F.S.N. Iar în loc să se angajeze în schimbările deschise prin Constituție, exercitîndu-și autoritatea asupra Procuraturii Generale — o reabilitare cu mari implicații pentru viitorul justiției în România —, ministrul liberal refuză o astfel de oportunitate, sprijinind un recrutament de funcționare care reduce la minimum prevederile constituționale — o gafă istorică. Aceștia sînt termeni concreți, permițînd o discuție autentică asupră semnificației participării diferitelor persoane în funcții de decizie. Impurificarea nu se produce prin ceea ce atingi, ci prin ceea ce faci (pretenția contrară duce uneori la situații amuzante, cum ar fi faptul, povestit de Andrei Pleșu, că un cunoscut activist și membru în C.C. pînă la mijlocul anilor '70 — cînd nu se mai putea invoca virginitatea idealurilor comuniste — stătea la o masă, întors pe jumătate, cu spatele la un proaspăt emanat, pentru ca nu cumva o discuție mai intimă să-i știrbească demnitatea revoluționară). La mai bine de doi ani de viață post-totalitară ar trebui să arătăm că am învățat ceva — așa cum este firesc să se întîmple cînd treci prin atîtea evenimente „originale". Nu mi se mai pare adecvat acest refuz al participării, de parcă ne-am afla într-o țară cucerită de altcineva, punîndu-ne în situația de a fi simpli cetățeni la bugetul statului, folosit și el în scopuri sfruntate. Instituțiile ne aparțin, de la școli la ministere, de la magazinele de stat pînă la ambasade. Cei care lucrează în ele nu sînt acolo ca să servească un grup ocult, inclus, ci pe noi toți. Există pericolul ca acest raționament să fie preluat ca argument de impostori ? Ei și l-au însușit de mult. Nu cred că faptele personale, și binele ori răul nobile care rezultă din ele, lasă loc la atîta ambiguitate încît să ne simțim mereu păcăliți de vorbele concetățenilor.

Dar, prin argumentațiile de mai sus, nu vreau să spun că toți oamenii trebuie să se comporte la fel. Ori că exigența și conservența Ilenei Mălăncioiu ar avea mai puțină importanță și ar merita mai puțin respect.

---

1. Deși există „autori" gata să persifleze „încrîncenarea" cu care „unii" caracterizează situația politică de la noi : și poate detașarea lor îngăduitoare față de orori, de la uciderea unor oameni în incidente puse la punct pentru crearea de tensiuni sociale, pînă la marginalizarea premeditată a României pe continent, ar fi un semn de la eternitate, dacă crizele cu care întîmpină o înțepătură la degetul lor cel mic, sau o atingere a propriului orgoliu, nu ar obliga la o interpretare mai severă.

2. Majoritatea parlamentară a introdus legi pe care nici Ceaușescu nu îndrăznise să le ceară. Statul este păgubit în diferite afaceri de zeci, de sute de milioane de dolari pentru ca un „ajons" din guvern să-și facă avere. Tribunalele iau, în cazuri cruciale, decizii aberante — să mă refer doar la anularea candidaturilor la alegeri, de mai multe ori, la Tîrgu Mureș, sau la procesele lui C.V. Tudor —, destabilizînd complet bruma de ordine socială.

3. Dar nici nu se cicatrizaseră primele răni și „România literară" îi oferă paginile pentru un lung interviu, cu o intrare panoramică (folosindu-se majuscula, „Omul", așa cum se întîmpla cînd unii scriitori vroiau să-l lingușească pe Ceaușescu). Au urmat șefi de partide — Radu Cîmpeanu, bineînțeles —, mai tîrziu sindicaliști, apoi nu mai spun cine ca să nu mă tot repet.

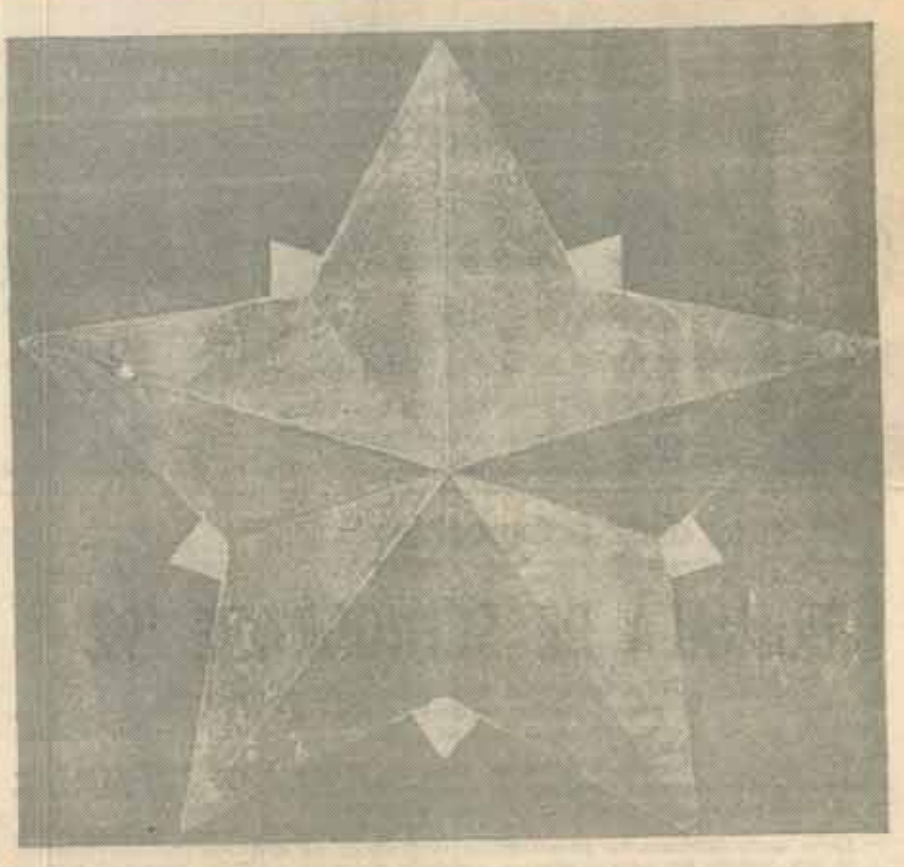

Redacția „22" : Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade, Dan Pavel (redactori-șefi adjuncți). Ileana Mălăncioiu (publicist comentator). Andreea Pora (șef secție social). Gabriel Andreescu, Andrei Cornea, Sorin Faur, Horațiu Pepine (redactori). Dan Perjovschi (grafician). Anton Burtea (șef serviciu tehnic). Ana Mihail (director economic). Radu Dobândă (șef serviciu corectură). Bogdan Penescu (difuzare). Georgeta Marin (secretariat). Didina Marc, Manuela Gheorghiu (dactilografie). Colaboratori : Leonard Oprea (manager). Teodor Sugăr (consultant). Emanuel Pârvu (foto). Mariana Dinu (secretar general de redacție). Responsabil de număr : Ileana Mălăncioiu

Redacția și administrația : București, Calea Victoriei 120. Telefon 14 17 76, 14 15 25 Tiparul executat la Imprimeria „Coresi", București, Piața Presei Libere 1.